

Unge, køn og
pornografi i Norden.
Kvantitative studier

Unge, køn og pornografi i Norden - Kvantitative studier

TemaNord 2006:546

© Nordisk Ministerråd, København 2007

ISBN 92-893-1355-2

Tryk: Arco Grafisk A/S, Skive 2007

Omslag: Gaute Hauglid-Formo, Bergfald & Co

Oplag: 500

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikationer på

www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200
Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18
1255 København K
Telefon (+45) 3396 0400
Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Forord

I de senere år er pornografien blevet stadig mere synlig i den nordiske massekultur. Fænomenet kaldes sædvanligvis for *pornofisering* eller *seksualisering af det offentlige rum*. Det har skabt heftig debat i hele Norden og ikke mindst bekymring for hvilken indflydelse den øgede – og ikke altid frivillige – eksponeringen for pornografi har på børn og unge.

Den begrænsede nordiske viden på feltet, ikke mindst i forhold til gruppen under 18 år, fik i august 2004 de nordiske ligestillingsministre i regi af Nordisk Ministerråd til at igangsætte undersøgelsen "Unge, køn og pornografi i Norden". Undersøgelsen består af tre dele; kvantitative, kvalitative studier samt medieanalyser. For yderligere oplysninger se: www.nikk.uio.no

Den samlede undersøgelse er finansieret af Nordisk Ministerråd, de deltagende nordiske lande, samt Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning (NIKK), og i enkelte tilfælde af forskernes ansættelsessteder. Projektet har løbet fra august 2004 til september 2006, og er blevet varetaget af NIKK. Det er udført i samarbejde med en nordisk forskergruppe ledet af professor Susanne V. Knudsen, Høgskolen i Vestfold og cand. mag. Anette Dina Sørensen, NIKK, med Vigdis Saga Kjørholt, NIKK, som projektkoordinator.

Den foreliggende rapport indeholder resultaterne af undersøgelsens to kvantitative studier, udarbejdet i henholdsvis Norge, Danmark og det svensksprogede Finland, samt i Island.

Oslo, august 2006

Anette Dina Sørensen og Susanne V. Knudsen

Indhold

Generation P? – Et kvantitativt studie af nordiske unges forhold til pornografi

Anette Dina Sørensen og Vigdis Saga Kjørholt

11

Pornography and sex among adolescents in Iceland

Guðbjörg Hildur Kolbeins

107

UNGE, KØN OG PORNOGRAFI I NORDEN

Blank side

Generation P?

Et kvantitativt studie af nordiske unges
forhold til pornografi

Anette Dina Sørensen og Vigdis Saga Kjørholt

Indhold

Forord.....	15
Sammenfatning af resultater.....	17
1. Indledning	23
1.1 Massekulturel mainstreaming af pornografi.....	23
1.2 Køn og magt i pornografi	25
1.3 Eksisterende forskning på området	27
1.4 Metodisk og teoretisk tilgang	29
1.4.1 Omfang og tema.....	29
1.4.2 Teoretisk ramme	30
2. Metodisk greb.....	33
2.1 Design	33
2.1.1 Udvikling af spørgeskema.....	33
2.1.2 Målgruppe	33
2.1.3 Hvorfor onlinestudie?	34
2.2 Dataindsamling	35
2.2.1 Udvælgelse af sites	35
2.2.2 Pilotstudie	36
2.2.3 Indsamling og bearbejdelse af data	36
2.2.4 Useriøse besvarelser.....	37
2.3 Udvalgets repræsentativitet og resultaternes generaliserbarhed	38
2.4 Ethiske overvejelser	41
3. Analyse af datamateriale	43
3.1 Profil af respondentgruppen	43
3.1.1 Demografiske data	43
3.1.2 Seksuelle erfaringer.....	44
3.2 Kendskabet til pornografi.....	46
3.2.1 Hvor mange har set porno?	46
3.2.2 Forbrugshyppighed	48
3.2.3 Omfanget af ufrivillig eksponering	51

3.3 Forbrugskontekst.....	51
3.3.1 Eksponeringens mediebase	51
3.3.2 Hvem ser de unge porno sammen med?.....	54
3.3.3 Hvor ser de unge porno henne?.....	55
3.3.4 Forældrenes rolle	56
3.4 Holdninger og motiver	57
3.4.1 Hvad er pornografisk?.....	57
3.4.2 Hvilke pornografiske genrer ser de unge?	59
3.4.3 Motiver til at se pornografi	62
3.4.4 Hvad beskriver pornografien?.....	63
3.4.5 Indtryk af pornomodellerne og deres arbejde.....	66
3.4.6 Vurderinger af pornografi	69
3.4.7 Spørgsmålet om påvirkning	70
3.4.8 Tilgængelighed og forbud.....	73
4. Diskuterende konklusion.....	75
Referencer	83
Bilag	87
Bilag 1: Spørgeskema til brug ved kvantitativ undersøgelse af nordiske unges pornografibrug.....	89

Forord

Den foreliggende rapport er resultatet af en kvantitativ, onlinebaseret undersøgelse af unges erfaringer med og holdninger til pornografi i Norge, Danmark og det svensksproglige Finland. Undersøgelsen er foretaget med henblik på at skabe større kvantitativ viden om nordiske 12–20-åriges forhold til pornografi hvad angår forbrugsmønstre og holdninger, med særligt fokus på kønsperspektivet. Studiet er udført indenfor rammen af det nordiske forskningsprojekt "Unge, køn og pornografi i Norden", som Nordisk Ministerråd, de deltagende nordiske lande, samt Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning (NIKK) har finansieret i perioden 2004–2006. Det nordiske projekt omfattet også kvalitative studier og medieanalyser. For mere information om projektet, se: www.nikk.uio.no.

Denne kvantitative undersøgelse er foretaget af projektleder, cand.mag. Anette Dina Sørensen og MA Vigdis Saga Kjørholt. Cand. polit. og sosiolog Trine Stavik har været statistisk konsulent på analysedelen af undersøgelsen, og ass. dir. ved Bergfald & Co Gaute Hauglid-Formo har leveret grafisk materiale til rapporten. Der er endvidere samarbejdet med Danmarks Radio omkring dataindsamlingen. DR-Ung på Danmarks Radio har således forestået kontakten til Upunkt på Norsk Rikskringkasting (NRK), X3M på Yleisradio (YLE) og SKUM på Danmarks Radio (DR), og har iværksat og koordineret den elektroniske dataindsamling på disse tre public service-kanalers ungdomssites.

Tak til sosiolog Trine Stavik, professor Sven-Axel Månsson, konsulent og prostitutionsforsker Claus Lautrup, post.doc. forsker Heidi Eng, dr. Guðbjörg Hildur Kolbeins, NIKKs direktør Solveig Bergman, mandeforsker Knut Oftung, sosiolog Silje N. Fekjær, forskningsassistent Christin Ormhaug og redaktør på DR-Ung, Christian Badse, samt det nordiske projekts deltagende forskere.

København og Oslo, juni 2006

Anette Dina Sørensen og Vigdis Saga Kjørholt

Sammenfatning af resultater

Dette kvantitative studie bygger på en onlinebaseret spørgeskemaundersøgelse gennemført i efteråret 2005, via nordiske public service-kanalers ungdomssites (NRK i Norge, DR i Danmark og svenske YLE i Finland). Studiet inkluderer besvarelser fra 1776 unge i alderen 12–20 år fordelt på 846 danske, 697 norske og 233 finlandssvenske respondenter.

Formålet har været at skabe en tværnordisk indsigt i kvantiteten af unges møde med pornografi. For det første de *forbrugsmønstre*, der tegner sig blandt dem, herunder: forbrugsfrekvens; forbrugets mediebase; forbrugets motiver; kendskabet til og forbruget af forskellige pornografiske genrer. For det andet *forbrugssituationer*, herunder: hvor unge ser pornografi; hvem de ser det sammen med; samt spørgsmålet om frivillig/ufrivillig eksponering. For det tredje deres *holdninger*: til porno som genre; til pornografiens kønsrepræsentationer; til pornografiens aktører; til eventuel påvirkning fra pornografi og til kontrol med/begrænsninger af genren.

Grundet dataindsamlingsmetoden kan undersøgelsens resultater ikke siges at være repræsentative på populationsniveau, de kan med andre ord ikke generaliseres til at dække alle nordiske unge i den pågældende aldersgruppe. Alligevel tilvejebringer resultaterne et nødvendigt og nyttigt indblik i, hvordan næsten 1800 nordiske unge forholder sig til og forbruger pornografi i en tid, hvor pornografi mainstreames massekulturelt, og hvor der knyttes nye og tættere forbindelser mellem pornografi og det ungdomskulturelle medieudbud. Indblikket er unikt i den forstand, at det er første gang, der foretages en kvantitativ dataindsamling i Norden med eksklusivt fokus på pornografi, der dækker denne aldersgruppe.

Resultaterne viser, at pornografi langt fra er et ukendt fænomen for de nordiske unge der deltager i vores undersøgelse.¹ De ser det, og de forholder sig eksplicit og reflekteret til det. Det overordnede billede indikerer endvidere, at der ikke er nævneværdige forskelle på tværs af de tre lande. Til gengæld er der relativt store kønsforskelle på, hvordan nordiske unge forbruger pornografien og hvordan de forholder sig til den. Alder er endvidere en variabel, der i visse tilfælde spille en rolle for respondenternes forhold til pornografi.

Hvad angår kendskabet til porno, angiver 99 % af de adspurgte drenge og 86 % af de adspurgte piger at have set pornografi *en eller flere gange*.² Disse tal stemmer for drengenes vedkommende overens med tal fra andre nordiske studier, men er for pigernes vedkommende lidt højere end andre nordiske fund. Flertallet har set pornografi i 12–14-årsalderen. Materialet antyder, om end ganske svagt, at dagens 12–14-årige drenge møder pornografien på et tidligere tidspunkt end de 18–20-årige drenge har gjort. Omkring halvdelen af respondenterne er lavfrekvensbrugere, mens en tredjedel er højfrekvensbrugere, dvs. forbruger pornografi *et par gange om ugen* eller *næsten hver dag*. Forbrugsfrekvensen er kønsspecifik. Drengene udgør langt hovedparten af højfrekvensgruppen, mens pigerne udgør hovedparten af lavfrekvensgruppen. Det kønsspecifikke mønster i forbrugsfrekvensen går igen i andre nordiske undersøgelser. Forbrugsfrekvensen er imidlertid aldersbetinget for begge køn: jo højere alder, jo hyppigere forbrug. Dette gælder dog i mere udpræget grad for drengene.

Spørgsmålet om unges ufrivillige eksponering for pornografi har stået centralt i den nordiske debat gennem de senere år. Henholdsvis 42 % og 33 % respondenterne angiver at have mødt pornografien gennem pop-ups og spam-mails. Men der er tegn på, at de unge ikke definerer dette som ufrivillig eksponering, idet ca. 80 % samtidig afviser at have set pornografi *uden at ville det selv*. Hovedparten af de, der angiver ufrivillig eksponering, er imidlertid piger.

Kigger man nærmere på forbrugskonteksten, er den primære mediebase for begge køns pornobrug TV, internet og pornoblade. Over halvdelen angiver endvidere at oftest se porno alene (64 %). Alderselementet spiller imidlertid en interessant rolle her, både for piger og drenge: Jo yngre drengene er, jo større en andel af dem *ser oftest porno* sammen

¹ Det oprindelige spørgeskemaet er gengivet som appendix i denne rapporten.

² Ordlyden i spørgeskemaet gengives i det følgende i kursiv.

med drengevenner og jo ældre de er, jo større en andel ser det alene. Hos pigerne er tendensen omvendt, at jo yngre de er, jo større en andel af dem ser *oftest porno* alene, jo ældre de er, jo større en andel ser det sammen med andre – enten pigevenner eller en partner.

Eget hjem er det sted, hovedparten af respondenter af begge køn angiver, at de ser porno (75 %). Dialog med forældre omkring pornografi og pornografibrug er ikke noget, der kendetegner respondentgruppen, idet 4 af 5 angiver ikke at have talt med deres forældre om porno.

Hvad angår holdninger og motiver til at se pornografi, er de unge nogenlunde enige om, hvad de mener er pornografisk. Næsten samtlige respondenter, uanset køn, regner *billeder af nøgne mennesker, der dyrker sex, og hvor kønsdelene er synlige* som pornografiske (93 %). Lidt over halvdelen, mener at også *billeder af nøgne mennesker, der rører ved hinanden* eller *-sig selv*, kan defineres som pornografiske. Respondentens køn er ikke afgørende her, hvilket drengenes alder derimod synes at være. Jo yngre drengene er, jo mere tilbøjelige er de til at mene, at nogle af de mere "bløde" kategorier er pornografiske, for eksempel *sexet tøj, nøgne mennesker og bryster*.

Generelt har respondenterne set et bredt udsnit af tilgængelige pornogener, dog for langt hovedpartens vedkommende primært de konventionelle hard-core genrer: mand/kvinde; gruppesex; to kvinder (pigesex); oral/anal. Genrer som dyreporno, S/M, voldsporno og børneporno hører til undtagelserne blandt de genrer, som respondenterne har stiftet bekendtskab med. På spørgsmålet om hvilken slags pornografi respondenterne *oftest foretrækker*, scorer den heteroseksuelle pornografi (mand/kvinde) højest – 38 % angiver denne som deres foretrukne. Mange respondenter, hovedsagelig piger, har angivet, at de *ingen* pornografifigurer foretrækker (23 %). Dette kan forstås som "ingen typer frem for andre", men også simpelthen, at de ingen foretrækker overhovedet.

Onani er respondenternes primære motiv til at se porno – 40 % angiver dette som vigtigste grund. Men motiverne er i markant grad kønsspecifikke: Drengene er tilbøjelige til langt hyppigere at kæde et seksuelt lystpotentiale til deres forbrug end pigerne, der oftest ser det *af nysgerighed* eller *for sjov*.

Spørger man ind til respondenternes holdninger til de pornografiske fortællingers skildringer af kønsmagt, tegner der sig ikke noget entydigt billede. Næsten en tredjedel af de adspurgte unge ved ikke hvem de skal

mene, at de pornografiske fortællinger skildrer som dem, der *bestemmer i sexlivet*. Næsten lige så store grupper mener, at *mænd bestemmer* og at *begge køn bestemmer*. Det mest markante ved svarene er, at så godt som ingen af respondenterne mener, at kvinder skildres som dem, der bestemmer. For begge køn gælder, at jo ældre de er, desto flere mener, at mænd bestemmer, og færre svarer *ved ikke*.

Respondenterne har endvidere en relativt positiv tilgang til *hvad pornografien skildrer*. Hovedparten mener, at sex, ifølge pornografien, *kan dyrkes på mange måder og er dejligt*. Kun ganske få mener, at pornografien giver dels en forsimplet, dels en virkelighedsnær skildring af sex. Kønsforskellene er ikke vældig udprægede på disse svarangivelser, men lidt forsigtigt kan man fastslå, at pigerne stiller sig mere kritisk end drengene. Pigerne er fx mere tilbøjelige til at mene, at sex, ifølge pornografien, *skal være voldsomt*. Svarene viser overordnet set, at respondenterne har holdninger til, hvad det er for skildringer, pornografien formidler, særligt når der spørges til skildringernes seksualitetsbilleder. Men måske er de lidt mere usikre, når det drejer sig om at vurdere pornografiens kønsbilleder.

Respondenterne forholder sig relativt kritisk til de modeller, der medvirker i pornografi. Mange mener, at både de mandlige og de kvindelige modeller er *billige og latterlige*, og kun et fåtal anser dem for at være *stjerner*. Det er særligt de mandlige modeller, der vurderes som latterlige, og de kvindelige modeller som billige. Til respondenternes mere positive vurderinger hører, at de kvindelige modeller har *smukke kroppe og store bryster*, samt at de mandlige modeller har en *stor penis*. Også her viser det samlede billede, at pigerne ser ud til at være mere kritiske i deres vurdering af arbejdet i pornobranchen og af de medvirkende modeller, end drengene er.

Over halvdelen af respondenterne mener, at porno er *mest lavet til mænd* (58 %), mens kun 3 % mener, at det er *mest lavet til kvinder*. Omkring halvdelen mener endvidere, at porno er *underholdende*. I den negative ende mener en tredjedel, at pornografi kan *føre til voldtægt*, samt at pornografi er *ækelt*. På disse spørgsmål er der igen tale om markante kønsforskelle, idet pigerne tegner sig for de kritiske holdninger, mens drengene er i overtal hvad angår de positive vurderinger.

Respondenternes vurderinger af pornografiens påvirkning er ikke entydige, dog er de markante hvad angår kønsforskelle. Lige omkring halv-

delen mener, at pornografi kan *forbedre sexlivet* – her er drengene i klart overtal. Heroverfor mener omkring en tredjedel, at pornografien omvendt kan *ødelægge sexlivet* – her er pigerne i overtal. Over halvdelen angiver, at de bliver *ophidset* af at se pornografi (61 %), og en af tre angiver, at de *får lyst til at prøve det, de har set*. Endelig svarer 17 %, at de i praksis har kopieret det, de har set, og fundet det stimulerende. På alle disse svar er drengene i overvægt. Pigerne er i overvægt på mange af de mere negative påvirkningsvurderinger som eksempelvis *får komplekser over min krop, får præstationsangst, bliver provokeret, mister lysten* osv. Dette fund skal imidlertid holdes op imod, at pigerne samtidig er mere tilbøjelige end drengene til at markere, at de *ikke føler sig påvirket overhovedet*.

I forhold til spørgsmålet om pornografiens tilgængelighed og eventuel iværksættelse af forbud mod den, er billedet relativt entydigt. Hovedparten af respondenterne er – uafhængigt af køn – enige om, at det ikke volder store problemer at få fat i pornografisk materiale; at den er *let tilgængelig* (87 %). Kun ganske få tilkendegiver, at porno *bør forbydes* (5 %). Til gengæld mener langt over halvdelen, at det er ok, at der findes porno, men at *den bør begrænses* (68 %).

1. Indledning

I de senere år er "seksualisering af det offentlige rum" blevet en fast vending i den offentlige debat i Norden. Vendingen karakteriserer et boom i henvisninger til seksualitet i byrummet og medieverdenen omkring os. Men fænomenet er langt fra nyt. I Danmark har billeder af nøgne mennesker og henvisninger til seksualitet været repræsenteret på gaden og i medier, siden landet som det første i verden legaliserede billedpornografien i 1969, via en ophævelse af straffelovens § 234. I 1971 fulgte Sverige efter, og Finland har ligeledes en liberal lovgivning på området. Norge har fortsat en restriktiv pornografilovgivning, selv om signaler i den senere tid tyder på en vis opblødning.

I tråd med de ovennævnte lovændringer i slutningen af 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne i Danmark og Sverige har seksualitet og nøgenhed i vekslende grad været et integreret element i kulturen omkring os. Det nye og det, der aktuelt tiltrækker sig opmærksomhed og kritik i det meste af Norden, er *pornografiens* aftryk på de medieprodukter, der omgiver os. Man kan sige, at pornografien har fået en ny massekulturel status: Den er gledet fra et relativt lukket univers ud i massekulturen og ind i vores hverdagsliv som et mere alment accepteret og ofte idealiseret element.

1.1 Massekulturel mainstreaming af pornografi

Forandringen er i høj grad forårsaget af langvarige kulturelle processer knyttet til en opløsning af de konventionelle seksualitetsforståelser fra slutningen af 1960'erne og frem, blandet med massive markedskræfters spekulation i mediegyldighed af menneskers seksualitet. Men som helt central drivkraft står den informations- og kommunikationsteknologiske

udvikling,³ der gennem de sidste 10 år har reduceret omkostningerne ved produktion af pornografisk materiale og gjort distributionen enklere og billigere.⁴ Dette har bevirket, at udbuddet af pornografi er vokset, at produkterne er blevet billigere eller helt gratis at erhverve sig, at de er blevet lettere tilgængelige for den enkelte forbruger, samt at forbruget er anonymiseret i kraft af internettet. Udviklingen kaldes også "The triple-A-engine" (accessibility, affordability, anonymity) (Cooper 1998; Månsson 2004; Paul 2005). King (1999) har suppleret med en fjerde faktor: "acceptability".

Med til billedet af pornografiens ændrede kulturelle status hører dens massekulturelle mainstreaming – inden for medieforskning kaldet "porn-chic-tendensen" (McNair 2002; Sørensen 2003). Det vil sige dens aftryk på massekulturen, hvor især to tendenser gør sig gældende: For det første *clean-up*; en tendens, der udtrykker sig i massemediernes stigende interesse for feltet pornografi. Pornografien bliver gjort stueren gennem tv-dokumentarprogrammer, dagblads- og magasinartikler om pornografi. Den stjernestatus og generelle medieinteresse, der tilfalder tidligere eller nuværende pornomodeller, er eksempler på *clean-up*-tendensen. For det andet en tendens man kan kalde *fragmenter*; en slags "spill-over", hvor reklame-, mode- og musikbranchen gør brug af tegn, symboler og æstetiske former, der ikke nødvendigvis er pornografiske, men som henviser til et pornografisk univers (Sørensen 2003).

Denne mainstreaming af pornografi har navnlig betydning for unge. For selvom den er et generelt træk i massekulturen, slår den først og fremmest igennem i det medieudbud, der markedsføres til de helt unge. På den ene side leger tv-programmer, livsstilsmagasiner, musikvideoer og

³ Fra 1997 til 2001 har de nordiske lande gennemgået nogenlunde samme eksponentielle stigning med hensyn til private husholdningers adgang til internettet. Island: 1997: 2,75 %, 2001: 69,80 %. Finland: 1997: 9 %, 2001: 51,89 %. Norge: 1997: 11,3 %, 2001: 54,4 %. Sverige: 1997: 21,34 %, 2001: 64,68 %. Danmark: 1997: 9,6 %, 2001: 54,74. Kilde: Nielsen NetRatings, Taloustutkimus Oy og ITU.

⁴ (1) I 1970'erne kostede en almindelig pornografisk celluloidfilm omkring \$350.000 at producere. I 1990'erne, hvor videokameraet er trådt i stedet som standardudstyr for optagelse, koster en produktion på for eksempel et selskab som Evil Angel Video \$ 8.000. (2) I 1996 blev der i USA udgivet 8.000 pornografiske videotitler, der blev distribueret gennem en kæde af 25.000 videobutikker (US News and World Report 1997). I 1998 blev der udlejet 686 millioner video-pornofilm, hvilket var en ni-dobling på 10 år (New York Times 21. marts 1999). (3) Nogle af de mere succesfulde websites rapporterer om 50 millioner hits pr. måned og en vurdering lyder, at omkring 50 % af al internettrafik var relateret til sex-sites i 2001. Tallene er hentet fra McNair, Brian (2002): *Striptease Culture – Sex, media and the democratisation of desire*, 37–39.

reklamer målrettet mod unge med pornografiske koder og scenarier (ibid.). På den anden side hægter pornoindustrien sig på ungdomskulturen ved at markedsføre sine produkter via ungdomskulturelle kanaler. Således knyttes relationer mellem pornografien og ungdomskulturen, som, set i et historisk perspektiv, er nye. For dagens drenge og piger i Norden betyder udviklingen formodentlig, at de, via deres adgang til kabel- og satellit-tv og internettet, samt deres forbrug af massekulturelle produkter (Kaiser Family Foundation Report 1999; Drotner 2001), har øget sandsynlighed for at møde pornografisk materiale. Det betyder endvidere, at de formodentlig introduceres for pornografi tidligere i deres liv, at de møder pornografi på andre måder og i andre udformninger, og at de måske definerer den anderledes, ja i det hele taget forholder sig anderledes til genren, end forældregenerationen har gjort det. Som konsekvens af denne ændrede situation kan man forestille sig, at eksisterende tabu omkring pornografi tendentielt brydes blandt unge, at forbruget undergår en grad af normalisering, ja måske endda idealisering, men også at en påtrængende pornografi virker som katalysator for fornyet kritik blandt dem.⁵

1.2 Køn og magt i pornografi

Køn og magt er centrale elementer i pornografien. Uanset hvilken pornografisk genre, der er tale om, fungerer køn og magt som motor for fortællingen, herunder de relationer og seksuelle aktiviteter der skildres. Der hersker imidlertid langt fra enighed om, hvordan man skal tolke pornografiens repræsentationer af køn og magt.

For John Stoltenberg og andre, tilsvarende radikal-feministiske tilgange (Dworkin/MacKinnon) er pornografien båret af et "fallisk imperativ". Den iscenesætter mandlig dominans og kvindeundertrykkelse. Og pornografien skal ikke bare ses som symptom på mandlig dominans, mener Stoltenberg, men som et afgørende led i den samfundsmæssige kvindeundertrykkelse (Stoltenberg 1991). Over for dette synspunkt står Lynne Segal, som omvendt hævder, at mænd også er ofre for pornografiens kønsbilleder. Ikke mindst med dens fokusering på penisstørrelse, teknik

⁵ 1. november 2005 afholdt den danske ligestillingsminister Eva Kjer Hansen ungdomskonferencen "Ung i en herreset verden". Konferencedeltagerne bestod hovedsagelig af danske gymnasieelever, hvoraf mange gav indtryk af at have en reflekteret og kritisk distance til pornografien, se: www.lige.dk/ungeogpornografi.asp

og permanent præstationsdygtighed bidrager den til den præstationsangst, den selv er produkt af, ved at stille uopnåelige krav til mænd. I stedet for at tilfredsstille mænd, udnytter den deres seksuelle frustrationer. Og i sin fokusering på mandlig seksualitet er den med til at skabe et fallisk terrorregime for mænd, hævder hun (Segal 1990). Den danske pornografiforsker, Rune Gade, mener, at den fotografiske pornografi roterer omkring en akse, hvis komplementære halvdele udgøres af maskulint/feminint, aktiv/passiv og penetrerende/penetreret. Rotationen er konstant og "givetvis temmelig stereotyp", hævder han, men positionernes kønnede identitet ligger ikke aldeles fast. I visse sammenhænge er de både variable og reversible, således at den kvindelige aktør i stedet for at være den, der passivt kigges på, gives adgang til en aktiv beskuerpositionen og det falliske blik. Konsekvensen er, hævder Gade, at den mandlige aktør feminiseres (Gade 1997).

Hvordan man end fortolker pornografiens kønsbilleder, så ser dens massekulturelle mainstreaming ud til at bevirke, at kønsbilleder, der kan relateres primært til soft-core genren glider ud i massekulturen og får et vist gennemslag i de produkter, der fremstilles. Svenske Anja Hirdman har i sine studier af ugemagasiner til henholdsvis mænd og kvinder afdekket forandringstendenserne i, hvordan soft-core pornografien langsomt overtager visuelle koder fra hard-core pornografien, hvorefter de bliver mainstream-koder i massekulturen. Ikke mindst aktuelt i de magasiner, der henvender sig til piger og kvinder (Hirdman 2002; Sørensen 2003). Et andet fænomen, der kan være konsekvensen af pornografiens ændrede massekulturelle status, er "luderfigurens" ikonografiske status i reklamebranchen. Allerede i 1998 bemærkede danske John Thorup i en artikel i *RetorikMagasinet*, at luderlooket var ved at blive en integreret del af reklamernes billedsprog. Siden da er tendensen forstærket, og modereportager og reklamebilleder indsætter i stigende grad kvinder i posurer og relationer, der associerer til prostitutionsforhold. Massekulturelle repræsentationer af mænd og mandlighed har ikke på samme måde taget farve af pornografiens massekulturelle mainstreaming. Ganske vidst ser vi en stigende seksualisering og objektgørelse af mænd og mandlighed i massekulturelle sammenhænge (Wickman 2004), men man kan diskutere, hvor tydelige kodereferencerne tilbage til hard-core og soft-core pornografiens mandlighedsgestaltninger er. For eksempel er hard-core pornografiens fremstilling af mandlig, seksuel præstationsdyg-

tighed endnu ikke gledet ud og blevet en central kode for mandlighedsrepræsentationer i massekulturen.

Alt i alt tyder pornografiens forandrede massekulturelle status på, at unges erfaringer med pornografi er væsensforskellige fra tidligere generationers. De må sandsynligvis forholde sig på andre måder til de kønsbilleder, der som biprodukt af pornografiens massekulturelle gennemslag glider ud og påvirker kønsbillederne også i det ungdomskulturelle medieudbud. Men vores nuværende viden om børn og unges erfaringer med pornografi, samt deres holdninger til den og ikke mindst dens køns-skildringer, er imidlertid begrænset. Ikke mindst i spørgsmålet om pornografiens indvirkning på deres holdninger og adfærd er vi vidensmæssigt på bar bund. Det meste af den eksisterende nordiske viden vedrører aldersgrupper over 18 år. Børn og teenagere er derfor, som gruppe betragtet, underbelyste, hvad angår deres forhold til pornografi.

1.3 Eksisterende forskning på området

Den nyere, nordiske forskning i unge, køn og pornografi har længe været sparsom, og beskæftiger sig enten med kvalitativ analyse via individuelle interviews og fokusgruppebaserede interviews eller med kvantitative data. Ofte har pornografi indgået som en tematik blandt andre, så som vold og prostitution, i studier, der har beskæftiget sig med børn, unge og voksnes seksuelle viden og praksis. Men kun undtagelsesvis har pornografi udgjort de nordiske studiers hovedfokus. De senere år har det forhold imidlertid ændret sig en anelse. En anseelig mængde af den eksisterende forskning beskæftiger sig endvidere kun med informanter fra 18 år og op, hvilket sandsynligvis finder sin forklaring i forskningsetiske overvejelser omkring det potentielt problematiske i koblingen af børn og pornografi. Men den væsentligste årsag vedrører helt givet, at problematikken omkring børn og unges øgede eksponering for pornografi er af helt ny dato og i særdeleshed sammenhængende med den massekulturelle mainstreaming af pornografi, som først har taget fart fra slutningen af 1990'erne som resultatet af den informations- og kommunikationsteknologiske udvikling.

Kigger man på gruppen af *kvantitative studier* på feltet, beskæftiger hovedparten sig med voksne over 18 år. Således har Træen og Sørheim

Nilsen (2002) undersøgt 18–49-årige nordmænds brug af pornografi i traditionelle medier og på internettet. Træen og Spitznogle (2002) har endvidere undersøgt holdningerne til og forbruget af pornografi blandt den norske befolkning i aldersgruppen 15–91 år. I Svein Mossiges studie (2001) af norske 18–20-åriges holdninger til seksuelle krænkelse og overgreb indgik brug af pornografi som en variabel i analysen. I Sverige har Sven-Axel Månsson et al. (2003) undersøgt 18–65-åriges brug af internettet med sex og kærlighed for øje, og studiets kvantitative data dækker spørgsmålet om brug af erotiske og pornografiske sites på internettet. Svedin og Priebe undersøgte i 2003 svenske gymnasieelevers holdninger til og erfaringer med seksualitet, her indgik forbrug af pornografi som en tematik. Häggström-Nordin et al. har i 2005 undersøgt eventuelle sammenhænge mellem svenske gymnasieelevers pornografiforbrug og deres seksuelle praksis. Tanja Tydén medvirket i ovennævnte undersøgelse, og har i forskellige forsknings Samarbejder de senere år foretaget studier i den eventuelle sammenhæng mellem pornoforbrug og seksuel praksis blandt kvindelige universitetsstuderende (2001, 2003). Endelig har Hammarén og Johansson som en del af forskningsprojektet "Ungdom, kön och sexualitet i gränslandet" foretaget et kvantitativt studie af svenske 15–18-åriges seksuelle vaner og holdninger, hvori pornografi indgik som tematik. I Danmark er der stort set ikke lavet nogen kvantitative studier siden Berl Kutchinskys studier af sammenhængen mellem voldtægt og pornobrug i 1991. Gert Martin Halds nye studier (2004) af kønsforskellene i pornografiforbruget blandt voksne, heteroseksuelle danskere er således p.t. en enlig svale inden for den danske pornografiforskning på det kvantitative felt. Ud over disse nationale studier er det nødvendigt at nævne det tværnordiske SAFT-studie (Safety, Awareness, Facts and Tools – Sikkerhed på Internettet for børn og unge) fra 2003, hvor nordiske børn og forældre har besvaret spørgsmål omkring børn og unges brug af internettet. Undersøgelsen dækker de 9–16-årige og inkluderer enkelte data om børn og unges surf på pornosites.⁶

Kigger man på det *kvalitative forskningsfelt* er studierne ganske få. I Norge har Bjørnstad og Ellingsen (2001) interviewet 40 børn og unge i alderen 12–15 år om den plads, rolle og betydning, internetbrug har i børn

⁶ I Finland har forskningsinstituttet Stakes gennemført en omfattende undersøgelse blandt børn og unge om deres syn på seksualitetens kommercialisering (Antilla 2004; se også Nikunen et al. 2005).

og unges hverdag. Studiet dækker samtaler om kontroversielt indhold på internettet, herunder pornografi. Det tilvejebringer et værdifuldt indblik i de kønsspecifikke tilgange, tanker og forbrugsmåder, som børn og unge har til pornografi, herunder de ideer og myter, der cirkulerer blandt dem om hvordan deres kammerater af det modsatte køn tackler omgangen med pornografi. I Sverige har Lena Berg (1999) talt med 15-årige piger om, hvordan de i deres hverdag forholder sig til seksuelt samvær med drenge, og pornografi indgår her. Studiet tegner et billede af unge pigers ambivalente forhold til pornografi; en ambivalens der i høj grad korresponderer med måden, de i øvrigt indgår i en omverdensforhandling af de kulturelle rammer for kvindelig seksualitet.

1.4 Metodisk og teoretisk tilgang

1.4.1 Omfang og tema

Denne undersøgelse er tilrettelagt med henblik på at skabe en tværnordisk indsigt i kvantiteten af unges møde med pornografi. For det første de *forbrugsmønstre*, der tegner sig blandt dem, herunder forbrugsfrekvens; forbrugets mediebase; forbrugets motiver; kendskabet til og forbruget af forskellige pornografiske genrer. For det andet *forbrugssituationer*, herunder spørgsmålet om frivillig/ufrivillig eksponering; hvor unge ser pornografi og hvem de ser det sammen med. For det tredje deres *holdninger* til porno som genre; og til pornografiens kønsrepræsentationer; til pornografiens aktører; til eventuel påvirkning fra pornografi og kontrol med/begrænsninger af genren. Med henblik på at kunne tegne konturerne af en seksuel profil hos respondenterne har undersøgelsen subsidieret spurgt til deres seksuelle erfaringer, herunder hvornår eller hvorvidt de har debuteret seksuelt; hvilke typer af seksuelle erfaringer de har gjort sig og hvor omfattende de er. En mere udfoldet beskrivelse af præmisserne for udarbejdelse af spørgeskema og processen omkring indsamling af data følger i rapportens afsnit 2. Selve spørgeskemaet er inkluderet som appendix afslutningsvis i rapporten.

1.4.2 Teoretisk ramme

Teoretisk er undersøgelsen funderet i en socialkonstruktivistisk tænkning, der med følgende redegørelse og begrebsmæssige præciseringer skal betragtes som den teoretiske ramme, undersøgelsen er tilrettelagt og gennemført indenfor.

Forståelsen af pornografi skifter over tid (Gade 1997; Thing 1999) og definitionen er som nævnt ovenfor stærkt omdiskuteret (Kimmel 1991; Segal 1991; Schmidt 1996). I Rune Gades anbefalelsesværdige afdækning af den begrebslige udviklingshistorie (på baggrund af Walter Kendrick (1987)) påpeger han, at den upræcighed, der kendetegner begrebet i dag, samt de eksisterende uoverensstemmelser omkring begrebets definition, udspringer af dets dobbelte oprindelse i henholdsvis socialmedicinen og kunsten. Historisk set er begrebet på den ene side blevet brugt som betegnelse for en række sundhedspolitiske undersøgelser og publikationer om prostitution i slutningen af 1700-tallet. På den anden siden er det både i antikken og senere i det modernes begyndelse blevet brugt som betegnelse for de malere, der skabte "obskøne" motiver, dvs. en slags kunsthistorisk genrebetegnelse (ibid.).

Denne definition relaterer sig i nogen grad til den forståelse mange også aktuelt tager deres definatoriske afsæt i, nemlig "skrifter om eller billeder af skøger". Via en række ordbogsdefinitioner af fransk, engelsk og amerikansk oprindelse, demonstrerer Walter Kendrick, hvordan de to begrebsaspekter efterhånden sammenskrives til én definition, og således i 1975-udgaven af *American Heritage Dictionary* lyder: "skriftlig, visuel eller anden form for kommunikation, der har til formål at vække vellyst". Definitionen er ifølge Kendrick og Gade reduceret til materiale, der har til formål at virke seksuelt stimulerende på modtageren. Nærværende undersøgelses pornografiforståelse relaterer sig til denne definition, men baserer sig også på Abramson og Pinkertons (1995) udvidede og mere konkretiserende forståelse, ifølge hvilken det forudsættes, at der i et materiale – det være sig billede eller tekst – er et "seksuelt indhold og en tilskyndelse til seksuelle fantasier, der initierer en seksuel effekt".

Ydermere er undersøgelsens pornografiforståelse inspireret af Feona Atwoods (2002) kritiske diskussion af pornografiens grænser og følsomhed overfor den kontekstuelle sammenhæng, hvilket i Atwoods forståelse betyder, at den skifter betydning eller potentielt ophører med at være pornografi, når konteksten forandrer sig. Atwood problematiserer således,

hvorvidt man overhovedet kan tale om pornografi, når pornografien løsri-
ves fra sin oprindelige betydningsammenhæng og indsættes i nye, gen-
nem den massekulturelle mainstreaming.

Undersøgelsens forståelse af den aktuelle seksualitetskultur er inspire-
ret af sociologen Anthony Giddens teorier (1992) om intimitetens foran-
dring i det moderne. I sin analyse af seksualitetens forandringstendenser
fra slutningen af 1700-tallet og frem til i dag, opererer Giddens med to
centrale begreb, nemlig "det rene forhold" og "plastisk seksualitet", der
begge indfanger og beskriver den aktuelle seksualitetskultur og dens mere
kønnede aspekter. Begrebet "plastisk seksualitet" dækker forståelsen af
seksualiteten som decentreret, som befriet for forplantningens krav. Gid-
dens daterer de første konturer af plastisk seksualitet til slutningen af
1700-tallet, hvor den har sin oprindelse i de foranstaltninger, der blev
iværksat for at begrænse familiens størrelse. Siden hen blev den videre-
udviklet som et resultat af spredningen af det moderne samfunds svanger-
skabsforebyggende midler og den aktuelle forplantningsteknologi. Begre-
bet dækker altså den forståelse af seksualitet, som de fleste af dagens
unge samfundsmæssigt er opdraget med, nemlig at man godt kan dyrke
sex uden at få børn, samt at man omvendt sagtens kan få børn uden at
dyrke sex. Sex er ikke længere entydigt knyttet til forplantning, og for-
plantning er omvendt ikke længere knyttet til seksuelle relationer mellem
mennesker. Plastisk seksualitet er historisk set parallelt med udviklingen
af "det rene forhold". Det rene forhold har, påpeger Giddens, intet med
seksuel renhed at gøre. Begrebet henviser til en situation, hvor to men-
sker indgår en relation, for relationens egen skyld dvs. for hvad de invol-
verede hver især kan få ud af en varig relation med hinanden. Det, der
holder det rene forhold sammen, skriver Giddens, er, "at begge parter
'indtil videre' accepterer, at de hver især får nok ud af forholdet til at gøre
det umagen værd at fortsætte".

I forlængelse af Giddens' forståelse af modernitetens seksualitetsfor-
mer, knytter vi den tyske seksualitetsforsker Gunter Schmidts (1996)
analyser af det, han kalder seksualitetskulturens "groteske diskrepans
mellem indre af-seksualisering og ydre seksualisering" til forståelsen af
pornografiens massekulturelle mainstreaming. Schmidt gør sig til tals-
mand for en parallelbevægelse i den nutidige seksualitetskulturelle udvik-
ling, der på den ene side indikerer en pornificering af vores liv og om-
verden, og på den anden side en af-seksualisering af det indre liv, her især

det, der knytter sig til parforholdet. Schmidt kritiserer Giddens for at gøre seksualiteten til en underafdeling af intimiteten i "det rene forhold", mens Schmidt selv mener, at seksualiteten snarere ser ud til at flytte udenfor forholdet, ikke i form af seksuelle forbindelser udenfor parforhold, men i form af masturbation.

Af overordnet teoretisk betydning for undersøgelsens tilgang til seksualitet er den franske filosof Michel Foucaults teorier om seksualitet som kulturel konstruktion. Udgangspunktet for Foucault er, at det erfaringsområde, vi forbinder med seksualitet, ikke er en ahistorisk konstans, der bygger på biologisk essens, men snarere er en imaginær størrelse, en illusion eller en "fiks idé". Mennesker har selvsagt altid dyrket forskellige former for kønsliv, men de har ikke altid antaget de former, vi kender og accepterer i dag (Heede 1992; Foucault 1976). De former for seksualitet mennesker dyrker i dag, er kulturelt tilvirket gennem subtile samfundsmæssige systemer af accept, marginaliserings-, patologiserings- og normaliseringsprocesser. Disse seksualitetsformer er endvidere, ifølge Foucault, kendetegnet ved installationen af heteronormativitet som en dominerende seksualitetsdiskurs, der marginaliserer og/eller udgrænser andre seksualitetsformer, herunder homoseksualitet. Som supplement til Foucaults seksualitetsforståelse kombinerer vi endvidere med Rachel P. Maines og Annie Potts analyser af heteronormativitetens "androcentriske" karakter (Maines 1998; Potts 2002). Det vil sige det forhold, at det ikke blot er *heteroseksualitet*, der har været normgivende for vores ideer om "normal og naturlig" seksualitet, og er blevet installeret i os og kulturelt omkring os som sådan. Men ligeledes, at *mandlig* seksualitet har været den normgivende skabelon for denne forståelse.

Projektets forståelse af køn ligger indenfor en poststrukturalistisk begrebsramme, primært inspireret af Judith Butlers forståelse af køn som kulturelt konstrueret gennem diskursive praksiser, der både skaber, regulerer og fastholder kønnet indenfor en heteroseksuel matrice (Butler 1990, 1993; Søndergaard 1996). For at knytte an til en forståelse af kulturens konstruktion af kønnene som binære modsætninger bygges den på Thomas Laqueurs videnskabshistoriske studier af forskellige epokers kulturelle konstruktioner af krop og køn (Laqueur 1990).

2. Metodisk greb

2.1 Design

2.1.1 Udvikling af spørgeskema

Undersøgelsen blev gennemført ved hjælp af et kvantitativt spørgeskema. Skemaet indeholdt 40 spørgsmål, og var inddelt i tre tematikker: demografisk baggrund; spørgsmål om pornografi; og spørgsmål om seksuelle erfaringer. De demografiske oplysninger er brugt til at skabe et billede af, hvilken gruppe respondenter som har deltaget i undersøgelsen, hvilket også gælder for spørgsmålene om deres seksuelle erfaringer. Spørgsmålene om pornografi kortlægger forbrugsmønstre hos unge, samt deres holdninger til den pornografi, de ser.

Skemaet blev kvalitetssikret af en række fagpersoner for at sikre, at spørgsmålene var relevante og fyldestgørende. Det var også vigtigt, at skemaet ikke blev opfattet som stødende, og at det var forståeligt for de unge. Dette skabte specielle udfordringer til den sproglige udformning. Der er lagt vægt på at benytte letfattede og neutrale formuleringer, og i oversættelsen til de forskellige nordiske sprog blev der taget hensyn til nationale variationer i måder at udtrykke sig om seksualitet på. Skemaet blev på forhånd testet på mindre grupper af unge, både manuelt og på internettet (se pkt. 2.2.2).

2.1.2 Målgruppe

Undersøgelsen var i udgangspunktet rettet mod unge i alderen 14–18 år, men eftersom det var muligt for alle aldersgrupper at besvare skemaet på internettet, har vi valgt at inkludere unge i alderen 12–20 i datamaterialet. Der er hovedsagligt to grunde til dette: for det første for at få et noget

større datamateriale at arbejde med, og for det andet fordi aldersdimensionen i sig selv er interessant. I analyserne opererer vi med følgende aldersgrupper: 12–14 år, 15–17 år og 18–20 år.

2.1.3 Hvorfor onlinestudie?

Dataindsamlingen blev foretaget ved at spørgeskemaet blev lagt ud på internettet. Denne indsamlingsmåde har konsekvenser af både teknisk og metodologisk karakter (Stanton og Rogelberg 2001). En stor fordel er, at man når ud til en stor gruppe af potentielle respondenter på en enkel og billig måde. Der findes selvsagt en bred vifte af præsentationsformer, og de visuelle virkemidler er nærmest ubegrænsede. Teknologien gør det også muligt at stille krav til måderne, hvorpå respondenterne kan afkrydse: ved at begrænse antallet af kryds; hindre respondenterne i at springe over spørgsmål; styre rækkefølgen på svarene etc. Manglende svar eller forkert afkrydsning er ofte en stor udfordring i kvantitative undersøgelser, men ved brug af et onlinebaseret spørgeskema elimineres dette problem teknologisk. Dette forbedrer datakvaliteten og letter efterarbejdet og analysen. Et onlinebaseret spørgeskema kan således spare tid og resurser.

Den eksisterende viden om, hvilke effekter en sådan styring af respondenternes svarmuligheder kan give på datamaterialet, er begrænset (ibid.). En vigtig faktor er derfor, at respondenterne gives udfyldende valgmuligheder på hvert spørgsmål, således at man ikke fremtvinger et ugyldigt svar. Et gennemtænkt skema er altså en væsentlig forudsætning for undersøgelsens validitet. Et virkemiddel der blev benyttet i vores undersøgelse var, at give respondenterne muligheder til at svare "ved ikke" eller "andet". En anden udfordring ved onlinebaserede spørgeskemaer er, at når spørgeskemaet, som i vores studie, er tilgængeligt for alle på en åben website, baseres udvalget på selvselektion. Skal resultaterne fra en udvalgsundersøgelse være repræsentativ for hele populationen, må der foretages et sandsynlighedsudvalg, og der må opnås en tilfredsstillende svarprocent. Vores undersøgelse er ikke baseret på et sandsynlighedsudvalg, og resultaterne kan således ikke generaliseres til populationsniveau.

Dataindsamling via et onlinebaseret spørgeskema stiller dessuden store krav til tekniske løsninger og kompetencer. Det er afgørende for en vellykket onlineundersøgelse, at man tager højde for de tekniske krav,

som stilles, og de metodiske konsekvenser, et sådan design indebærer. For denne undersøgelse blev det vurderet, at gevinsterne ved omfattende og billig distribution af skemaet var ret store – og desuden, at et onlinestudie imødekom den fordring om diskretion og anonymitet, som temaet forudsætter.

2.2 Dataindsamling

2.2.1 Udvælgelse af sites

Dataindsamlingen i denne undersøgelse blev som helhed varetaget af Danmarks Radio. Via samarbejde med Danmarks Radios DR-Ung, blev spørgeskemaet lagt ud på ungdomssites tilhørende de statslige tv-kanaler i Norge (NRK), Finland (YLE) og Danmark (DR). Disse sites har en stor brugergruppe bestående af unge, og giver således potentielt en stor adgang til den rigtige målgruppe. Det forhold, at de pågældende sites er tilknyttet seriøse, nationale medieinstitutioner, bidrager til undersøgelsens troværdighed og kvalitet. Svenske YLE blev valgt som den finske ungesite på grund af sproglige hensyn, idet forfatterne ikke behersker finsk.

Følgende ungdomssites blev brugt: *Upunkt* på NRK, *Skum* i DR og *X3M* i svenske YLE. Alle de medvirkende sites er ungdomssites med community som centralt element. De faktiske funktionaliteter på sitene ligner i store træk hinanden fra land til land og alle rummer profil, debatfora og chat. Dertil kan siges, at alle sitene har haft eller har en stærk tilknytning til et eller flere tv-programmer, hvorfor der på sitene ofte er ungdomsrettet indhold, i disse tre tilfælde primært musik. Målgruppen er 13–20 år, men fokus varierer let på tværs af Norden (eksempelvis 15–18 år i Danmark). Seksualitet og seksualoplysning er faste rubrikker på alle sites, hvorfor de unge brugere er vant til at forholde sig til tematikken i denne site-kontekst. Et emne som pornografi har ydermere været debatteret ved flere lejligheder på det danske *SKUM*.

Oprindeligt var Sveriges Television (SVT) inkluderet i undersøgelsen for at få en så bred nordisk dækning som muligt. Men SVT sprang fra i sidste øjeblik, hovedsagelig på grund af ændringer i det svenske redaktionelle klima omkring omtale af seksualisering og pornografi blandt unge. SVTs deltagelse blev forsøgt erstattet af alternative svenske, dog kom-

mercielle ungdomssites, blandt andet *Lunarstorm.se*, noget som desværre ikke lod sig gennemføre. Der er derfor ikke indsamlet kvantitative data fra Sverige i denne undersøgelse, hvilket i modsat fald ville have styrket komparativiteten på tværs af Norden.

2.2.2 Pilotstudie

For at sikre at spørgeskemaet fungerede tilfredsstillende, og for at indkredse eventuelle forståelsesproblemer eller fejl og mangler, blev det testet grundigt før den egentlige dataindsamling blev iværksat. To forskellige pilottests blev gennemført: én manuel og én via internettet.

I den manuelle test fik to skoleklasser i Norge og én i Danmark, på henholdsvis 8. og 9. klassetrin, udleveret skemaet i papirform. Eleverne fik én skoletime til at besvare de i alt 40 spørgsmål i spørgeskemaet, og i den efterfølgende diskussionen gav eleverne tilbagemeldinger på, hvordan de oplevede, at skemaet fungerede. Besvarelsene blev herefter gennemgået med henblik på at indkredse problemer i konsistens eller afkrydsningsmuligheder.

I den anden pilottest blev dele af skemaet lagt ud på det danske ungdomssite *SKUM* på Danmarks Radios hjemmesider. Hovedhensigten var her at teste design og layout og kvalitetssikre programmering og kodning af automatisk svarregistrering til databasen. Spørgeskemaet blev derefter revideret på baggrund af de indhøstede erfaringer fra pilottestene.

2.2.3 Indsamling og bearbejdelse af data

Danmarks Radio havde ansvaret for den tekniske del af dataindsamlingen, inklusive programmering, design og implementering af spørgeskema og besvarelser. Forfatterne har stået for udarbejdelse af spørgeskema, samt klargørelse af datafiler og analyse af de indsamlede data.

Spørgeskemaet blev lagt ud på de respektive kanalers ungdomssites i efteråret 2005. Dette er åbne websider som alle kan benytte, på *SKUM* dog kun gennem oprettelse af profil og login. Respondenterne valgte selv at gå ind på linket til skemaet for derefter at tage stilling til, om de ville deltage i undersøgelsen. En kort sammenligning af alders- og kønsfordelingen i vores data og de nationale populationer gives i pkt. 2.3.

Spørgeskemaet var forhåndsprogrammeret således, at respondenterne måtte besvare hvert enkelt spørgsmål, inden de kom videre til næste side i skemaet. Fordelen ved dette er, at besvarelsen er komplet for alle respondenter. Faren for at fremprovokere frafald eller fremtvinge ugyldige svar blev kompenseret ved at inkludere svaralternativ som "ved ikke" eller "andet" gennem store dele af skemaet. Skemaet var desuden programmeret sådan, at kun de respondenter, som fuldførte alle spørgsmål, blev registreret i databasen. Denne løsning garanterer, at alle besvarelser er fuldstændige, men kan også have påvirket antallet af besvarelser. En del respondenter kan have klikket sig ud af skemaet, før alle spørgsmål var besvaret, og er dermed ikke blevet del af datagrundlaget.

Rensning og analyser af datamaterialet er foretaget i statistikprogrammet SPSS. Datamaterialet består af i alt 150 variabler. Omfanget af data gjorde det påkrævet at definere et klart fokus for hvilke tematikker, og dermed variabler, som inkluderes i analysen. Køn, alder og land er de overordnede dimensioner i studiet som helhed, og er derfor udgangspunktet for analysen. Analyserne består hovedsagligt af bi- og trivariate krydstabuleringer.

2.2.4 Useriøse besvarelser

Risikoen for useriøse besvarelser var en stor udfordring for denne undersøgelse. Både temaet, mediet og målgruppen øger risikoen for, at en del respondenter bliver fristet til at afgive uærlige svar. Datamaterialet blev gennemgået grundigt for at undgå, at statistikken blev påvirket af ugyldige svar. Vi benyttede tre kriterier for at luge ud i useriøse besvarelser: høj grad af ekstreme værdier/svar, manglende indre konsistens i besvarelsen, samt afslørende kommentarer skrevet ind i tekstfelterne af respondenterne selv. Alle case, som var præget af et eller flere af disse kriterier, blev gennemgået i sin helhed. Hvor det syntes rimelig at antage, at store dele af besvarelserne var useriøse, blev casen fjernet fra datamaterialet (totalt 9 case). I de tilfælde hvor svarene syntes være inkonsistente på enkelte variable, ble casene taget ud af materialet på de aktuelle variable.

2.3 Udvalgets repræsentativitet og resultaternes generaliserbarhed

Som nævnt ovenfor, er dataene indsamlet ved såkaldt selvselektion. Respondenterne udgår således ikke fra et sandsynlighedsudvalg, og resultaterne kan derfor ikke generaliseres til populationen. Derfor er det interessant at undersøge, i hvilken grad undersøgelsens respondenter ligner de nationale populationer. Fordelingen i våre data er nedenfor sammenholdt med fordelingen i populationen på enkelte centrale dimensioner. Eftersom køn og alder er de variable, der er mest fokuseret i analysen, er disse dimensioner udgangspunktet for gennemgangen nedenfor.

Tabel 1: Alders- og kønsfordeling i data og population for de tre lande samlet.⁷ Procent.

Total		Data			Population		
Alder	Drenge	Piger	Total	Drenge	Piger	Total	
12–14 år	22	28	25	36	36	36	
15–17 år	45	52	49	33	33	33	
18–20 år	33	20	26	31	31	31	
Total	100	100	100	100	100	100	
	(n=839)	(n=937)	(n=1776)	(N=579376)	(N=549098)	(N=1128474)	
Alder	Drenge	Piger	Total	Drenge	Piger	Total	
12–14 år	41	59	100	51	49	100	
			(n=447)			(N=404667)	
15–17 år	44	56	100	51	49	100	
			(n=865)			(N=376033)	
18–20 år	59	41	100	51	49	100	
			(n=464)			(N=347774)	
Total	47	53	100	51	49	100	
			(n=1776)			(N=1128474)	

⁷ Kilder: www.statistikbanken.dk, www.folktinget.fi/pdf/finlandssvenskarna2002.pdf, www.ssb.no

Tabel 2: Alders- og kønsfordeling i data og population i de tre lande hver for sig.⁸ Procent.

Danmark		Data			Population		
Alder	Dreng	Piger	Total	Dreng	Piger	Total	
12-14 år	31	36	34	36	36	36	
15-17 år	46	44	45	33	33	33	
18-20 år	23	20	22	31	31	31	
Total	100	100	100	100	100	100	
	n=427	(n=419)	(n=846)	(N=290087)	(N=275056)	(N=565143)	
Alder	Dreng	Piger	Total	Dreng	Piger	Total	
12-14 år	47	53	100	51	49	100	
			(n=284)			(N=204332)	
15-17 år	51	49	100	51	49	100	
			(n=379)			(N=187343)	
18-20 år	54	46	100	51	49	100	
			(n=183)			(N=173468)	
Total	50	50	100	51	49	100	
			(n=846)			(N=565143)	
Norge		Data			Population		
Alder	Dreng	Piger	Total	Dreng	Piger	Total	
12-14 år	14	27	22	36	35	36	
15-17 år	47	59	54	33	34	34	
18-20 år	38	14	25	31	31	31	
Total	100	100	100	100	100	100	
	(n=304)	(n=393)	(n=697)	(N=273388)	(N=259195)	(N=532583)	
Alder	Dreng	Piger	Total	Dreng	Piger	Total	
12-14 år	29	71	100	51	49	100	
			(n=150)			(N=189488)	
15-17 år	38	62	100	51	49	100	
			(n=375)			(N=178715)	
18-20 år	68	32	100	51	49	100	
			(n=172)			(N=164380)	
Total	44	56	100	51	49	100	
			(n=697)			(N=532583)	
Finlandssvensk		Data			Population		
Alder	Dreng	Piger	Total	Dreng	Piger	Total	
12-14 år	6	5	6	35	35	35	
15-17 år	39	55	48	32	33	32	
18-20 år	55	40	47	33	32	32	
Total	100	100	100	100	100	100	
	(n=108)	(n=125)	(n=233)	(N=15901)	(N=14847)	(N=30748)	

⁸ Kilder: www.statistikbanken.dk, www.folktinget.fi/pdf/finlandssvenskarna2002.pdf
www.ssb.no.

Alder	Dreng	Piger	Total	Dreng	Piger	Total
12–14 år	54	46	100 (n=13)	52	48	100 (N=10847)
15–17 år	38	62	100 (n=111)	53	49	100 (N=9975)
18–20 år	54	46	100 (n=109)	53	47	100 (N=9926)
Total	46	54	100 (n=233)	52	48	100 (N=30748)

Tabel 1 viser, at den midterste aldersgruppe (15–17 år) er overrepræsenteret i vores data sammenlignet med populationen (hhv. 49 % og 33 %). Pigerne er noget skævere fordelt på aldersgrupperne end drengene. Kønsfordelingen viser, at det i populationen ikke overraskende er en tilnærmelsesvis lige fordeling af piger og drenge, mens vi i vores data har en lille overvægt af piger (53 %). Det er en overvægt af unge piger og ældre drenge i datamaterialet sammenlignet med populationen.

Billedet ændres noget, når vi ser på de tre lande hver for sig (tabel 2). I de danske data er der en overrepræsentation i aldersgruppen 15–17 år sammenlignet med populationen (hhv. 45 % og 33 %), og det er specielt de ældste i de danske data, som er noget underrepræsenteret sammenlignet med populationen (hhv. 22 % og 31 %). Kønsfordelingen i de danske data er tilnærmelsesvis lige populationsfordelingen. Der er en lille overvægt af piger i den yngste aldersgruppe og en lille overvægt af drenge i den ældste aldersgruppe i de danske data. Også i de norske data er aldersgruppen 15–17 år overrepræsenteret sammenlignet med populationen (hhv. 54 % og 34 %). Dette gælder specielt pigerne, som også uafhængigt af alder er noget overrepræsenteret sammenlignet med populationen (hhv. 56 % og 49 %). Drengene i det norske udvalg er også relativt gamle og pigerne relativt unge sammenlignet med fordelingen i populationen. Det er i de finlandssvenske data, at vi finder de største skævheder, når det gælder alder.⁹ Her er kun 6 % i den yngste aldersgruppe, sammenlignet med 35 % i population. På samme måde som i Danmark og Norge er drengene i det finlandssvenske udvalg relativt gamle, både sammenlignet med pigerne i udvalget og med drengene i populationen. I aldersgruppen 15–17 år er der en relativt stor overvægt af piger (62 %).

Uafhængigt af spørgsmålet om repræsentativitet og generaliserbarhed har vi vurderet det sådan, at disse skævheder bør håndteres på en måde,

⁹ I Finland blev skemaet lagt ud via svenske YLE. Dataene er derfor sammenlignet med befolkningsstatistik for den finlandssvenske befolkning (jf. ref. i note 6 og 7).

som gør dataene mere sammenlignelige for de tre lande – blandt andet for at undgå at alderseffekter forveksles med landeffekter. Analyserne vil vise, at alder og køn ofte er centrale faktorer, når man studerer variationen i unges holdninger til og erfaringer med pornografi. Som udgangspunkt har vi derfor valgt at kontrollere for, dvs. inkludere, alder og køn i analyserne for at få så sammenlignelige grupper som muligt. I tilfælde, hvor der ikke er interessante alders- eller kønsforskelle, er det foretaget mere aggregerede analyser.

2.4 Etske overvejelser

Undersøgelsens unge målgruppe og kontroversielle tema gjorde det påkrævet i særlig grad at overveje de etiske aspekter ved dataindsamlingen. Undersøgelsen følger de fælles etiske retningslinjer som er sat for forskningsporteføljen "Unge, køn og pornografi i Norden".¹⁰ Undersøgelsens forankring i elektroniske medier stiller desuden krav til ekstra varsomhed (NESH 2003).

Man har gennem hele processen bestræbt sig på at sikre diskretion og anonymitet. Det har således ikke været muligt at identificere respondenterne, ej heller hvilken computer besvarelserne er sendt fra. Alle navne, fødselsdata eller lignende, som respondenterne fejlagtigt har skrevet ind i skemaet, er fjernet fra datafilerne.

Det har også været afgørende, at skemaet blev præsenteret på en måde, som ikke var stødende for brugerne af de pågældende ungdomssites, og at undersøgelsen fremstod som seriøs og troværdig. Sprogbrugen er neutral, men samtidig forståelig, og skemaets layout er enkelt. Der blev givet information om, hvem som stod bag undersøgelsen, hvad hensigten var, og hvor man kunne finde yderligere information. Det stod respondenterne frit for at afstå fra at deltage, både i pilottestene og i selve undersøgelsen. De kunne også når som helst afbryde deres deltagelse uden at deres besvarelser blev registreret i databasen.

¹⁰ Etske retningslinjer blev udformet af Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning (NIKK) og distribueret til de nordiske deltagere i projektet.

3. Analyse af datamateriale

3.1 Profil af respondentgruppen

3.1.1 Demografiske data

Undersøgelsens samlede besvarelsesmængde er på 1776 respondenter i aldersgruppen 12–20 år. Af disse varierer antallet per land; 846 respondenter besvarede enketen på SKUM/DR i Danmark, 697 via Upunkt/NRK i Norge, og endelig besvarede 233 respondenter enketen på svenske YLEs ungdomssite X3M i Finland. De danske respondenter udgør således den største andel af den samlede gruppe (48 %), og de finlandssvenske den mindste (13 %). Kønsprofilen på den samlede respondentgruppe er, som vist i tabel 1 og 2, karakteriseret ved en mindre overvægt af kvindelige respondenter (53 % piger og 47 % drenge). Til trods for, at de tre ungdomssites henvender sig til unge mellem 12 og 20 år, blev enketen besvaret af en langt bredere aldersgruppe. Respondenter som ikke hørte ind under den aktuelle aldersgruppe, blev taget ud af datafilen. Se i øvrigt tabel 1 og 2 under punkt 2.3.

Respondenterne er primært af nordisk afstamning. For ca. 95 % vedkommende gælder det, at begge forældre er født i et af de nordiske lande. De resterende 5 % fordeler sig næsten ligeligt mellem en vestlig/ikke vestlig baggrund.

En overvejende del af respondenternes forældre er gift eller samboende (67 %). Nationalt set svinger disse tal en anelse. Størst andel med skilsmissebaggrund finder man i Norge (26 %) og Danmark (28 %), mens de finske respondenter kun for 20 % vedkommende har forældre, der er skilt. Samlet set bor over halvdelen af respondenterne sammen med begge forældre (63 %). Tværnationalt set er der altså tale om en gruppe respondenter, der primært har forældre, der er gift/samboende, og som respon-

denten hos bor på indsamlingstidspunktet. Godt en fjerdedel har skilte forældre, og bor primært hos deres mor.

Hovedparten af respondenterne er skolesøgende enten i folkeskolen (41 %) eller på gymnasieniveau (30 %). Den resterende del af gruppen fordeler sig beskæftigelsesmæssigt på læreplads (10 %), anden ungdomsuddannelse (8 %), job (6 %), ledighed (2 %) og andet (3 %). Nationalt set varierer dette billede dog en del. Den danske og norske respondentgruppe er yngre end den finske, hvilket afspejler sig i deres skole- og beskæftigelsestilknytning.

3.1.2 Seksuelle erfaringer

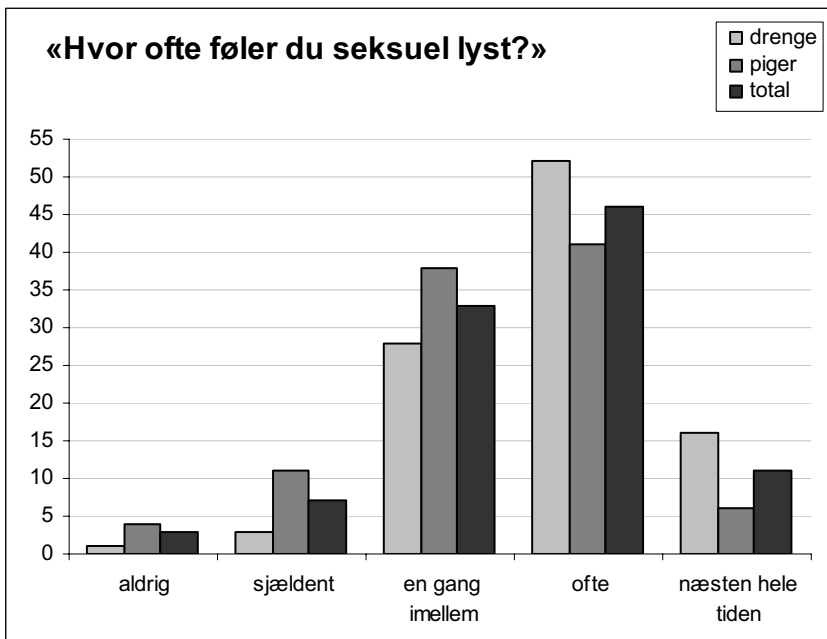
Halvdelen af respondenterne har debuteret seksuelt (51 %). Blandt de, der har debuteret, er kønsfordelingen ligelig. For de finske respondenter er antallet, der har debuteret, imidlertid lidt højere (63 %), hvilket skal ses på baggrund af de finske respondents højere alder. Samlet set, har 80 % af dem har i den ældste aldersgruppe debuteret, i den mellemste 49 % og i den yngste 26 %. Heller ikke her finder man særlige udslag på kønsvariablen, men fordelingen er dog noget jævner i den yngste end den ældste aldersgruppe. Langt de fleste af undersøgelsens respondenter har haft en heteroseksuel debut, idet 94 % angiver at have debuteret med en af det andet køn. Respondentgruppen er seksuelt set relativt erfaren – ca. 60 % har dyrket sex *mere end 5 gange*, ca. 20 % angiver *1–3 gange*, hvilket gælder både drengene og pigerne.

I billedet af respondenternes seksuelle erfaringer tegner oralsex sig som en forholdsvis almindelig aktivitet. Af de respondenter, der har debuteret seksuelt, angiver 80 %, at de har erfaringer med *oralsex*. Blandt de piger, der har debuteret seksuelt, har 77 % dyrket oralsex, blandt drengene har 84 % oralsexerfaringer. Respondenternes erfaringer med *analsex* er ikke så udbredte som med oralsex. Af de, som har debuteret seksuelt, angiver 31 %, at de har dyrket analsex. Der er ingen særlige kønsforskelle hvad angår erfaringer med analsex – tallet for drenge er 32 %, for piger 29 %. Disse tal for henholdsvis oralsex og analsex stemmer overens med norske tal, men er lidt højere end eksisterende svenske tal (Pedersen 2005; Folkhälsoinstitutet 2000). Af de, der angiver at ha debuteret seksuelt, har 95 % erfaringer med *samleje*. Dette svarer til 48 % af den samlede respondentgruppe. Der er, som nævnt, langt overvejende tale om hetero-

seksuelle erfaringer. Langt færre respondenter har gjort sig erfaringer med *gruppesex* (12 %). Dette gælder i større grad drenge (15 %) end piger (9 %). Blandt drengene er andelen, der rapporterer sådanne erfaringer højere i Danmark (18 %) end i Norge (14 %) og Finland (8 %). Tallet varierer ikke mellem landene for pigernes del.

Langt hovedparten angiver, at de ikke har erfaringer med *ufrivillig sex* (87 %). Alligevel må man bemærke, at 13 % angiver, at de har *haft sex uden at ville det selv*. Mere end dobbelt så mange piger (19 %) som drenge (7 %) rapporterer dette. Blandt pigerne er der ikke nationale forskelle på dette område, hvilket er tilfældet for drengenes vedkommende. I den ældste aldersgruppe svarer 12 % af de danske drenge bekræftende på dette spørgsmål, sammenlignet med 5 % af drengene fra Norge og Finland. På spørgsmålet om, hvor ofte de *føler seksuel lyst*, viser figur 1, at der også her er forskelle på drenge og piger. Totalt angiver 79 % af respondenterne, at de føler seksuel lyst *en gang imellem* eller *ofte*. En større andel piger end drenge svarer *aldrig*, *sjældent* eller *en gang imellem*, mens flere drenge end piger angiver svaralternativerne *ofte* og *næsten hele tiden*.

Figur 1: Hyppighed af seksuel lyst, efter køn og total. Procent (n=1776).

3.2 Kendskabet til pornografi

Et første skridt mod en forståelse af, hvilken betydning pornografiens nye massekulturelle udbredelse har for dagens unge, vedrører forhold som omfang av eksponering og alder ved debut. Det vil sige en indkredsning af pornoeksponeringens og pornoforbrugets omfang, respondenternes alder ved første eksponering, den eventuelle sammenhæng mellem alder og forbrugshyppighed, samt graden af den ufrivillighed, der måtte være på tale i deres omgang med pornografi.

3.2.1 *Hvor mange har set porno?*

Langt hovedparten af undersøgelsens respondenter har set porno *på et eller flere tidspunkt* (92 %) – på film, i blad, på TV, internettet eller andre steder. Der er imidlertid en betydelig kønsforskel, idet 99 % af drengene angiver at have set porno, mens det kun gælder for 86 % af pigerne. De nationale forskelle på dette spørgsmål er ikke iøjnefaldende i vores data, der tegner sig de samme kønsforskelle nationalt som for den samlede respondentgruppe.

For drengene i vores undersøgelse gælder det, at næsten alle har set porno – uafhængigt af aldersgruppe. I den 12–14-årige gruppe angiver 97 %, at de har set porno, i den mellemste 99 % og i den ældste 100 %. Sammenligner man med andre nordiske undersøgelser (med forbehold for, at kun et fåtal af disse opererer med aldersgruppen under 18 år) er der en tilnærmet overensstemmelse med vores materiale (Hald 2004; Træen og Sørheim Nilsen 2002; Mossige 2001; Svedin og Priebe 2003; Häggström-Nordin et al. 2005).¹¹ Den eneste, nyere nordiske undersøgelse, der opererer med en aldersgruppe svarende til den, der bruges i vores materiale er Hammarén og Johansson (2002). Blandt deres mandlige respondenter i alderen 15–18 år, havde 92 % af drengene i 9. klasse og 94 % af drengene i 3. gymnasieklasse set pornofilm, mens 85 % af dren-

¹¹ Hald (2004): 98 % af mændene i alderen 18–30 år havde set porno. Træen og Sørheim Nilsen (2002): 94 % af de 18–29-årige mænd havde læst et pornoblade, 96 % havde set pornofilm og 78 % havde set porno på internettet. Mossige (2001): 97 % af drengene i alderen 18–20 år havde set pornoblade eller film. Svedin og Priebe (2003): 98 % af de 17–19-årige drenge havde set pornofilm, pornoblade eller porno på internettet. Häggström-Nordin et al. (2005): 98 % af de mandlige respondenter i alderen 17–21 år havde set pornografi.

gene i 9. klasse og 88 % af drengene i 3. gymnasieklasse havde kigget i pornoblade. Tallene i vores undersøgelse er altså en anelse højere.

Sammenligner man imidlertid med andelen af piger, der har set porno, er tallene i vores undersøgelse en god del højere end tallene i de nævnte undersøgelser (Hald 2004; Træen og Sørheim Nilsen 2002; Mossige 2001; Svedin og Priebe 2003; Häggström-Nordin et al. 2005).¹² Blandt vores 12–14-årige piger har 81 % set pornografi, i den mellemste gruppe er tallet 86 % og i den ældste 94 %. Blandt Hammarén og Johanssons kvindelige respondenter havde 57 % af pigerne i 9. klasse (svarende til ca. 15–16 år) og 74 % af pigerne i 3. gymnasieklasse (svarende til 17–20 år) set pornofilm, mens 39 % af pigerne i 9. klasse og 51 % af pigerne i 3. gymnasieklasse havde kigget i pornoblade. Gert Martin Halds (2004) er den eneste nordiske undersøgelse, der nærmere sig vores fund. Hos Hald havde 80 % af kvinderne mellem 18–30 år set pornografi. Forklaringerne på, at andelen af piger, der har set porno, er højere i vores undersøgelse end i andre, nyere nordiske undersøgelser, er utvivlsomt komplekse. Dels kan det hænge sammen med den metodiske tilgang, hvor besvarelsen af spørgeskemaet baserer sig på selvselektion. Man kan spekulere i hvorvidt, de piger der har valgt at besvare skemaet måske er dem, der har en erfaring med pornografien. Dels kan det skyldes, at dataene er nyindsamlet i en periode, hvor der samfundsmæssigt har været stor opmærksomhed omkring pornografi. Den stigende interesse for pornografi blandt pigerne ser vi også i andre undersøgelser, og studier (Lewin 2000; Månsson et al. 2003) har tidligere peget på generationsforskelle i forbruget; at yngre kvinder i højere grad bruger pornografi end ældre kvinder. I så fald kan det højere antal af piger, slik det fremstår i vores undersøgelse, siges at spejle en reel udvikling.

Hvor gamle er så de unge, når de ser porno første gang? Spørgsmålet er væsentligt for et indblik i det seksuelle modenhedsniveau, som de unge møder pornografien med – og i videre forstand for forståelsen af deres evner til at tackle, forstå og identificere sig med det, de ser, i forhold til deres egen seksuelle modenhed. Vi bad derfor respondenterne angive, hvor gamle de var første gang de så porno. Tallene viser, at et overvæl-

¹² Træen og Sørheim Nilsen (2002): 72 % af de 18–29-årige kvinder havde set pornoblade, 80 % havde set pornofilm og 21 % porno på internettet. Mossige (2001): 72 % af de 18–20-årige piger havde set pornofilm og/eller pornoblade. Svedin og Priebe (2003): 76 % af de 17–19-årige piger havde set blade, film eller porno på internettet. Häggström-Nordin et al. (2005): 72 % af de 17–21-årige piger havde set porno.

dende flertal af respondenterne havde deres første møde med pornografien, før de havde nået den seksuelle lavalder,¹³ og på et tidspunkt, hvor få af dem havde debuteret seksuelt. Denne massive eksponering, mener vi, hænger tæt sammen med feltets enorme synlighed og stigende normalisering som samfundsmæssigt fænomen. På linie med resten af befolkningen forholder helt unge sig til genren, især indbyrdes, hvorfor man må antage, at det skaber interesse for også at stifte bekendtskab med, hvad pornografi er rent visuelt.

Tallene viser, at flertallet af respondenterne har set pornografi i 12–14-årsalderen.¹⁴ Omkring 50 % angiver at have set porno første gang *da de var 12 år eller yngre*. Lad os derfor se nærmere på denne gruppe: 15 % af dem var 9 år eller yngre første gang de så porno, mens hovedgruppen (85 %) angiver at have set porno første gang som 10–12-årige. For denne hovedgruppen gælder endvidere, at jo yngre de er, jo større andel af dem har set porno før de var 12 år – 60 % i den yngste aldersgruppe og 46 % i den ældste aldersgruppe. Denne tendens er ikke til stede hos pigerne. Når det gælder nationale forskelle, finder vi for det første, at andelen, der har set porno før de var 12 år, er noget højere i Norge end i Danmark (hhv. 46 % og 51 %). Forskellen mellem den yngste og den ældste aldersgruppe er desuden noget større i Norge end i Danmark. Det finske datamateriale er desværre for småt til, at der kan foretages lignende detaljerede analyser af det. Det er vigtigt at understrege, at uens selektion er en mulig forklaring på disse køns- og landeforskelle.

For at sammenfatte: Vores data viser, at de allerfleste respondenter i undersøgelsen har set pornografi *på et eller flere tidspunkt*, men at tendensen er noget stærkere for drenge end for piger. Tallene viser også, at flertallet har set pornografi i 12–14-årsalderen. Vores materiale antyder, om end svagt, at dagens 12–14-årige drenge møder pornografien på et tidligere tidspunkt end 18–20-årige drenge har gjort.

3.2.2 Forbrugshyppighed

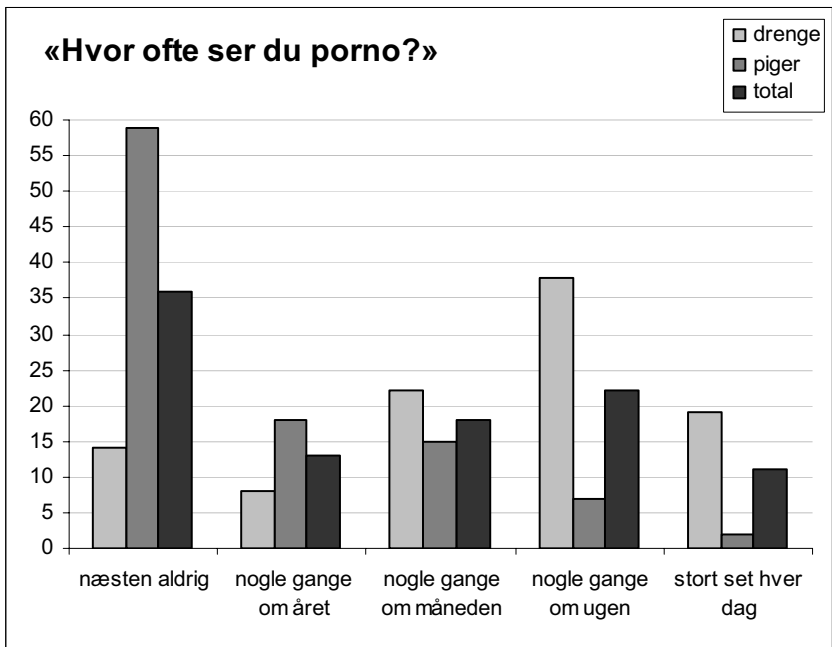
En indsigt i hyppigheden af respondenternes konsumtion af pornografi er væsentlig for en senere vurdering af pornografiens mulige indvirkning

¹³ Den seksuelle lavalder er 15 år i Danmark, 16 år i Norge og 16 år i Finland.

¹⁴ Datamaterialet giver ikke grundlag for at regne ud *gennemsnitlig* alder for første eksponering for pornografi – til det behøver man at spørge respondenterne ved samme alder, altså alle respondenter idet de er fx 20 år gamle.

på deres seksuelle praksis og ikke mindst på deres ideer om køn. For halvdelen af de respondenter, der har set porno, er der tale om en relativt lav forbrugshyppighed. I figur 2 ser vi, at 49 % angiver, at de *næsten aldrig* ser porno, eller kun ser det *nogle gange om året*, mens 18 % ser det *nogle gange om måneden*. Cirka en tredjedel af respondentgruppen kan siges at være højfrekvente i deres forbrug, der sker *nogle gange om ugen* eller *næsten hver dag*, henholdsvis 22 % og 11 %.

Figur 2: Hyppighed i brugen af pornografi, efter køn og total. Procent (n=1635).

Med hensyn til forbrugets frekvens er der imidlertid relativt store kønsforskelle. Drengene udgør langt hovedparten af de højfrekvente brugere. Det gælder endvidere for drengene, at jo ældre de er, jo oftere bruger de pornografi. Denne tendens kan genfindes hos pigerne, men ikke i lige så udpræget grad.

Den relativt markante kønsforskel i forhold til forbrugsfrekvens, som vi har fundet i materialet, finder man tilsvarende i andre nordiske undersøgelser. Mossige (2001) fandt, at 69 % af drengene så pornoblade/pornofilm nogle gange hvert halve år eller oftere. Det tilsvarende tal for pigerne var 10 %. Hæggström-Nordin et al. (2005) fandt, at 30 % af

mændene var højfrekvensbrugere, sammenlignet med mindre end 2 % af kvinderne. Det er imidlertid væsentligt at understrege, at forskelle i indsamlingsmetode og variationer i hyppighedsdefinitioner kan gøre det vanskeligt at trække direkte paralleller mellem de nævnte undersøgelser og vores. Den undersøgelse, der bedst lader sig sammenligne, er Svedin og Priebe (2004), hvis hyppighedskategorier er næsten identiske med dem, der er brugt i vores studie. En sammenligning viser, at de markante kønsforskelle i forbrugsfrekvens også findes her, men at andelen af højfrekvensbrugere er større for begge køn i vores undersøgelse end i Svedin og Priebe. I vores undersøgelse ser 38 % af drengene porno *nogle gange om ugen* og 19 % *næsten hver dag*. I Svedin og Priebe er tallene henholdsvis 29,4 % (nogle gange om ugen) og 10,2 % (næsten hver dag). I vores undersøgelse ser 7 % af pigerne porno *nogle gange om ugen*, og 2 % *næsten hver dag*. I Svedin og Priebe er tallene henholdsvis 1,8 % og 0,3 %.

Der er ligeledes ræson i at trække paralleller til Gert Martin Halds undersøgelse. Her er kønsforskellene tilsvarende markante, hvad angår forbrugshyppighed – til gengæld er forbrugshyppigheden for begge køn langt højere hos Hald end i nogle andre nordiske undersøgelser, herunder vores. 11 % af kvinderne i Halds undersøgelse så porno *1–2 gange om ugen*, og 7 % af kvinderne så det *3 gange pr. uge eller mere*. Blandt mændene så 29 % porno *1–2 gange om ugen*, mens 39 % så det *3 gange om ugen eller mere*. Da Hald ikke knytter en aldersvariabel til sin frekvensmåling, er det ikke muligt at se, hvorvidt respondenternes alder har betydning for forbrugsfrekvensen. En mulig forklaring på den højere forbrugsfrekvens hos begge køn i Halds undersøgelse kan imidlertid netop være knyttet til den højere alder på Halds respondentgruppe. Desuden er Halds undersøgelse dansk, hvilket muligvis kan spille en rolle for tallenes størrelse.

Hvad angår de *nationale variationer* med hensyn til forbrugshyppighed er der relativt store forskelle i den midterste aldersgruppe (15–17 år). Denne gruppe er den største i vores datamateriale, og den som i udgangspunktet var vores målgruppe. De danske unge skiller sig ud med en betragtelig lavere andel i den lavfrekvente kategori, og en næsten tilsvarende større andel i den højfrekvente kategori end det, vi finder hos de norske og finske unge.

3.2.3 Omfanget af ufrivillig eksponering

Spørgsmålet om ufrivillig eksponering er især i de senere år blevet aktualiseret af pornobranchens brug af spam-mails, pop-ups og bannerreklamer til produktmarkedsføring på internettet (Månsson 2004; Sørensen 2003). Sammenholdt med børn og unges hyppige brug af internettet både i skole- og fritidsregi, har det skabt formodninger om, at deres møde med pornografien ikke altid er baseret på frivillighed. Pop-ups, spam og bannerreklamer for pornografi dukker op netop uden, at børn og unge, der surfer på nettet, aktivt har søgt efter det.

I vores undersøgelse er det ikke kendetegnende, at de unge mener sig udsat for ufrivillig eksponering af pornografi. På spørgsmålet om, hvorvidt de *har set porno uden at ville det selv*, svarede 79 %, at det havde de *aldrig* eller *sjældent*. Alligevel må man bide mærke i, at den resterende del af respondenterne (21 %) angiver, at de *ofte* eller *for det meste* bliver eksponeret for pornografi ufrivilligt. Dette gælder specielt pigerne – 31 % af dem angiver, at de *ofte* eller *for det meste* bliver eksponeret for pornografi ufrivilligt, sammenlignet med kun 11 % af drengene. Der er altså markante kønsforskelle i dette, eftersom tallene viser, at andelen, der svarer, at de er blevet ufrivilligt eksponeret, er ca. tre gange så høj hos pigerne. Blandt denne gruppe piger har alderslementet betydning: Jo yngre de er, jo større en andel mener sig ufrivilligt eksponeret.

Når det gælder de nationale fordelinger af oplevelser af ufrivillig eksponering, finder vi enkelte variationer. Danmark ligner det samlede billede mest; her angiver 81 % at de *sjældent* eller *aldrig* har *set porno uden at ville det selv*, mens 19 % angiver *ofte* eller *for det meste*. I Norge er der lidt flere respondenter, der angiver at blive ufrivilligt eksponeret, 74 % mod 26 %. I Finland er der omvendt færre, som oplever ufrivillig eksponering, nemlig 86 % mod 15 %.

3.3 Forbrugskontekst

3.3.1 Eksponeringens mediebase

Fra medieforskningen ved vi, at børn og unge både er den gruppe i samfundet, der mest ihærdigt har taget de nye medier til sig, og som generelt er flittige mediebrugere i skole- og fritidsregi (Drotner 2001; Kaiser Fa-

mily Foundation 1999). Som følge af pornografiens nye massekulturelle status og omfanget af private internetopkoblinger i de nordiske hjem, må vi antage, at dagens børn og unge er den første generation i historien, der har så let adgang til pornografi – og at de derfor potentielt eksponeres i højere grad end tidligere generationer. Børn og unges adgang til kabel- og satellit-tv og internettet, samt deres forbrug af massekulturelle produkter, eksempelvis trykte magasiner og adgangen til mobiltelefoni, har øget deres muligheder for at støde på pornografisk materiale. Den medieteknologiske udvikling har spillet en væsentlig rolle for den visuelle pornografi siden kameraets opfindelse i slutningen af 1800-tallet (Gade 2000). Opfindelsen af VHS-formatet (kamera/afspiller) forsimplede produktionen, reducerede produktionsomkostningerne betragteligt og ændrede distributions- og tilgængelighedsbetingelserne. Inden for de sidste 10 år har især internettet bidraget til en videreudvikling og facilitering af disse områder i relation til pornografi.¹⁵

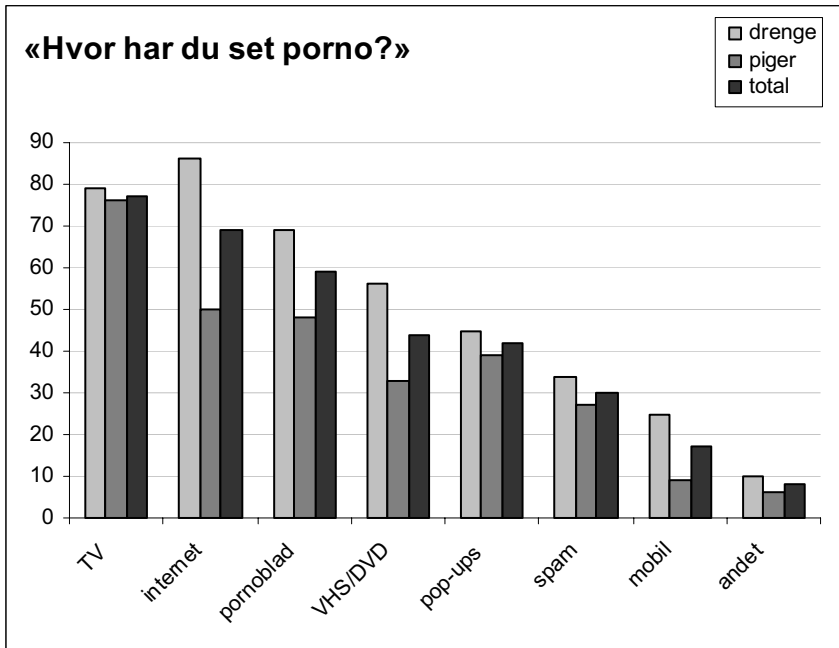
Det har derfor været nærliggende at antage, at internettet er det medie, langt de fleste møder pornografien igennem i dag. Men denne antagelse har vist sig ikke helt at holde stik i forhold til vores respondentgruppe.

Som udgangspunkt må man sige, at respondenterne ser pornografi via en bred vifte af både trykte og elektroniske medier. Såvel tværnationalt som nationalt rangerer disse medier, som det fremgår af figur 3, i rækkefølgen: TV, internet, blade, VHS/DVD, pop-ups, spam-mails og mobil.

TV er det medie igennem hvilket de fleste respondenter har set pornografi. 77 % af de, *der har set porno*, angiver, at de har set det *på TV*. Til sammenligning har 68 % set det *på internettet* og 59 % angiver, at de har set det i *pornoblade*. Denne rækkefølge varierer imidlertid mellem kønne: internettet er det medie, de fleste drenge har set porno via, mens det er TV for pigernes vedkommende. Tager man i betragtning den lille overvægt af piger i respondentgruppen, kan det bidrage til at forklare hvorfor TV udgør en så vidt høj andel. Inddragelse af en aldersvariabel viser, at jo ældre respondenterne er, uafhængig af køn, jo flere af dem har set porno via TV og specielt pornoblade, mens det næsten ikke er nogen aldersforskelle, når det gælder mobil.

¹⁵ Fra 1997 til 2001 har de nordiske lande gennemgået nogenlunde samme eksponentielle stigning med hensyn til adgang til internettet. Se også note 2.

Figur 3: Fordeling på forskellige mediebasier, efter køn og total. Procent (n=1635).

Under halvdelen af respondenterne har set porno via *VHS/DVD* (44 %), og vi ser af figur 3, at dette gælder langt flere drenge end piger. Her gælder det endvidere for begge køn, at jo ældre de er, jo markant større en andel har stiftet kontakt med pornografien via *VHS/DVD*. Forklaringen på dette kan have at gøre med, at man i mange tilfælde skal være fyldt 15 år for at leje eller købe *VHS/DVD* med erotisk eller pornografisk indhold.¹⁶

Cirka en tredjedel af respondenterne angiver, at de har mødt pornografien gennem *spam-mails*. *Pop-ups* angives af lidt flere respondenter (42 %). Hvad vi imidlertid ikke kan sige noget om i den forbindelse, er hyppigheden af eksponering via *spam* og *pop-ups*. Det vil sige hvorvidt, der er tale om én gang eller genkomne oplevelser med *spam-mails* og *pop-ups*. Ej heller kan vi sige noget om respondenternes holdninger til pornografisk *spam* og *pop-ups*. Men det forhold, at kun 21 % mener sig ufrivilligt eksponeret for pornografi, som vist ovenfor, kunne tyde på, at

¹⁶ Ifølge telefonsamtale med marketingschef for videokæden Blockbuster i Danmark følger Blockbuster de anbefalinger, det danske Medieråd giver via aldersmærkninger. Det vil her sige 15 år.

respondenterne ikke nødvendigvis sammenkæder spam og pop-ups med ufrivillighed, men i højere grad ser det som et vilkår ved daglig internetbrug.

Nationalt set gør det samme billede sig gældende: TV er det medie, de fleste respondenter angiver at have set pornografi igennem, herefter internettet og blade.

I Svedin og Priebe (2003) finder man den samme rangering af medier som i vores undersøgelse: internet, TV, pornoblad og VHS/DVD for drengene, mens TV er større hos pigerne. Men internettet rangerer lidt lavere end i vores undersøgelse. En svaghed ved vores undersøgelse på dette område er, at vi ikke har indsamlet data, der kan afdække, gennem hvilket medie respondenterne hyppigst ser pornografi.

3.3.2 *Hvem ser de unge porno sammen med?*

Hvad angår forbrugssituationen, gælder det for over halvdelen af de respondenter, der har set pornografi, at de *oftest ser det alene*. I alt 64 % svarer, at dette er tilfældet, men dette gælder i større grad drenge (74 %) end piger (53 %). Alderselementet spiller en interessant rolle her både for piger og drenge. Jo yngre drengene er, jo større en andel af dem ser oftest porno *sammen med drengevenner* og jo ældre de er, jo større en andel ser det alene. Hos pigerne er der tendens til det omvendte, at jo yngre de er, jo større en andel af dem ser porno alene. I Gert Martin Halds undersøgelse (2005) gælder det for 80 % af de mandlige respondenter, at de oftest ser pornografi alene. De kvindelige respondenter var mere tilbøjelige til at se det sammen med en fast partner end til at se det alene. (34/30 %). Kun et fåtal af respondenterne så oftest porno sammen med venner – uafhængig af køn. I vores studie fandt vi, at en af fire blandt de ældste piger oftest ser porno *sammen med kæreste*, sammenlignet med under 1 af 10 i de andre aldersgrupper. I en vurdering af forskellene mellem Halds resultater og vores må man igen påpege, at den lavere alder på vores respondentgruppe antagelig har betydning for, hvem de vælger at se porno sammen med. Den norske undersøgelse *Nettsvermere*, lavet af Bjørnstad og Ellingsen for det norske Filmtilsyn (2002), viste, at de yngre drenge så det, de selv definerede som "den perverse porno" sammen med venner, mens de ældre drenge i stigende omfang foretrak at se porno alene. Bjørnstad og Ellingsen mener, at de yngste drenges behov for at opsøge hard-core

pornografisk materiale i højere grad synes at være drevet af et kulturelt bestemt behov end af et individuelt behov. Blandt de yngre har det at se porno sandsynligvis mere karakter af socialt anliggende, det er mere båret af nysgerrighed og sjov end af behovet for seksuel stimuli. Når de ældre drenge i vores undersøgelse primært vælger at se porno alene, knytter det formodentligt an til deres stigende seksuelle modenhed, og til det forhold, at motivet til at se porno skifter fra nysgerrighed til masturbation med alderen. Som vi skal se senere i denne rapport handler pigernes motiver til sammenligning med drengenes i mindre grad om onani, ligegyldigt hvilken alder de har.

Samlet set er det næsthøypigste forbrugsscenario, at man oftest ser *sammen med venner af begge køn* – noget 14 % angiver, at de gør. Endelig er en voksen medtilskuer en sjældenhed i vores respondentgruppe, og gælder kun for 1 % af respondenterne. Nationalt set gør det samme billede sig stor set gældende. Over halvdelen af respondenterne i alle tre lande ser oftest porno alene, selv om tendensen er svagere hos de norske unge. Venner af begge køn er det næsthøypigste forbrugsscenario, noget som i særlig grad gælder de norske unge.

3.3.3 Hvor ser de unge porno henne?

Det sted langt størstedelen af respondenterne *oftest* ser porno, er *hjemme hos dem selv*. Det gælder for begge køn og ligeledes, hvis man ser nationalt på spørgsmålet: 75 % af dem, der har set porno, angiver hjemmet som det primære sted. I Gert Martin Halds undersøgelse, angiver 96 % af mændene og 87 % af kvinderne at se porno hjemme. At se porno *hos venner* er det forbrugsscenario, der scorer næsthøjest i respondenternes stedangivelse – 13 % af respondenterne angiver vennernes hjem som det sted, hvor man oftest ser porno. Pigerne er mere tilbøjelig til at vælge vennernes hjem som sted for pornoeksponering end drengene. Til gengæld må det nævnes, at blandt de drenge, der oftest ser porno hos vennerne, har alderslementet en betydning: jo yngre de er, jo større en andel af dem, ser porno hos vennerne. Steder som *skole, bibliotek, hos kæresten* eller *i pornobutik* scorer endog meget lavt i respondenternes besvarelser.

3.3.4 Forældrenes rolle

Pornografiens aktuelle gennemslag i ungdomskulturen og indtog i unges hverdagsliv har kastet lys på forældre og børns manglende samtale om seksualitet og pornografi. At det aldrig har været let eller særlig udbredt blandt forældre at tale med deres børn om seksualitet, vidner seksualoplysningens nordiske historie om. Efter anden verdenskrig har der i statslige betænkninger gentagende gange været argumenteret for mere formelt at pålægge det offentlige/grundskolerne en seksualoplysningspligt, fordi forældrene ikke magtede opgaven.¹⁷ Følgelig har den seksualoplysningslitteratur, der er blevet publiceret i perioden, berørt spørgsmålet om forældrenes reservation i forhold til at have en dialog med deres børn om seksuelle problemstillinger.

Vores materiale viser, at dette forsat er en opgave, meget få forældre tager på sig, i hvert fald hvad gælder pornografi. Godt 4/5 af respondenterne svarer, at de *ikke har talt med deres forældre* om pornografi. Denne fordeling gør sig ligeledes gældende, hvis man kigger nationalt på besvarelserne. En større andel drenge (27 %) end piger (16 %) har talt med deres forældre om pornografi. For pigerne finder vi en tendens til, at de danske i lidt større grad end andre angiver at have talt med deres forældre om porno.

Forældre og børns manglende samtale om pornografi reflekteres på sin vis i spørgsmålet om, hvorvidt respondenternes forældre ser porno eller ej. Hele 46 % angiver, at de *ikke ved* det, 14 % svarer at forældrene ser porno, mens den resterende gruppe (40 %) siger, at deres forældre ikke ser porno. Det er ingen store nationale eller kønsspecifikke forskelle her. Der er imidlertid en tendens til, at jo ældre de unge er, desto flere svarer, at deres forældre ser porno. Da det næppe er rimelig blot at antage, at forældre til de ældste respondenter i højere grad ser porno, kan dette tolkes, som at forældre ikke taler med deres yngste om deres eget pornobrug – eller også, at de unge i takt med deres stigende alder finder ud af, at også deres forældre er pornobrugere.

¹⁷ Danmark: Hygiejnekommissionen (1937), Dispositioner til brug ved undervisning i seksualbelæring (1945), Vejledning i seksualundervisning i folkeskolen (1961), Vejledning i seksualoplysning i folkeskolen (1971).

3.4 Holdninger og motiver

3.4.1 *Hvad er pornografisk?*

Som beskrevet i rapportens indledning er der oplagte definatoriske vanskeligheder forbundet med pornografi. Og forandringen i pornografiens kulturelle status rejser spørgsmålet om, hvordan man overhovedet skal definere pornografi, når den ikke længere blot cirkulerer i et mere lukket, subkulturelt univers. I dag findes der groft sagt ligeså mange definitioner af pornografi som forskere på feltet. Men følgende definition er almindelig anerkendt:

EksPLICIT skildring af seksualitet, der har til formål at pirre beskueren seksuelt og tilskynde til seksuelle fantasier, der initierer eller efterfølges af masturbation.
(McNair 2002, 40, 211)

Ifølge denne definition lægges altså vægt på, hvorvidt det indholdsmæssige/motiviske har en fysisk påvirkning på beskueren som konsekvens, mens andre definitioner har fokus på det rent motiviske, hvad der skildres og hvordan. Definitioner af pornografi er både afhængige af kontekst og af kulturelle og personlige grænser. En kønsdel blottet i kunstnerisk sammenhæng vil næppe blive betragtet som pornografisk, mens samme kønsdel fremvist i en mere kommerciel sammenhæng, for eksempel i et reklamebillede, måske i højere grad vil blive aflæst som sådan. I dag finder vi det morsomt, at en kvindeankel i slutningen af 1800-tallet blev betragtet som erotisk, mens vi sagtens kan nikke genkendende til det pornografiske element i et "fransk postkort" fra samme århundrede. For nogle mennesker vil et seksuelt billede være obscønt og overskridende, mens det for andre vil være erotik og acceptabelt.

Når pornografien glider ud i massekulturen, ud af sin oprindelige kontekst og bliver genstand for massemediernes interesse, rykker det med stor sandsynlighed vores tolerancegrænser. Nogle forskere vil hævde, at det simpelthen ophører med at være pornografi (Atwood 2002), mens andre vil hævde, at pornografien tværtimod har bredt sig (Paul 2005). Den svenske medieforsker Anja Hirdman mener, at man for at forstå pornografiens nye status må skelne mellem soft-core og hard-core pornografi. Det er primært soft-core pornografien, der sætter sine aftryk på massekulturen, mens hard-core pornografien fortsat befinder sig i masse-

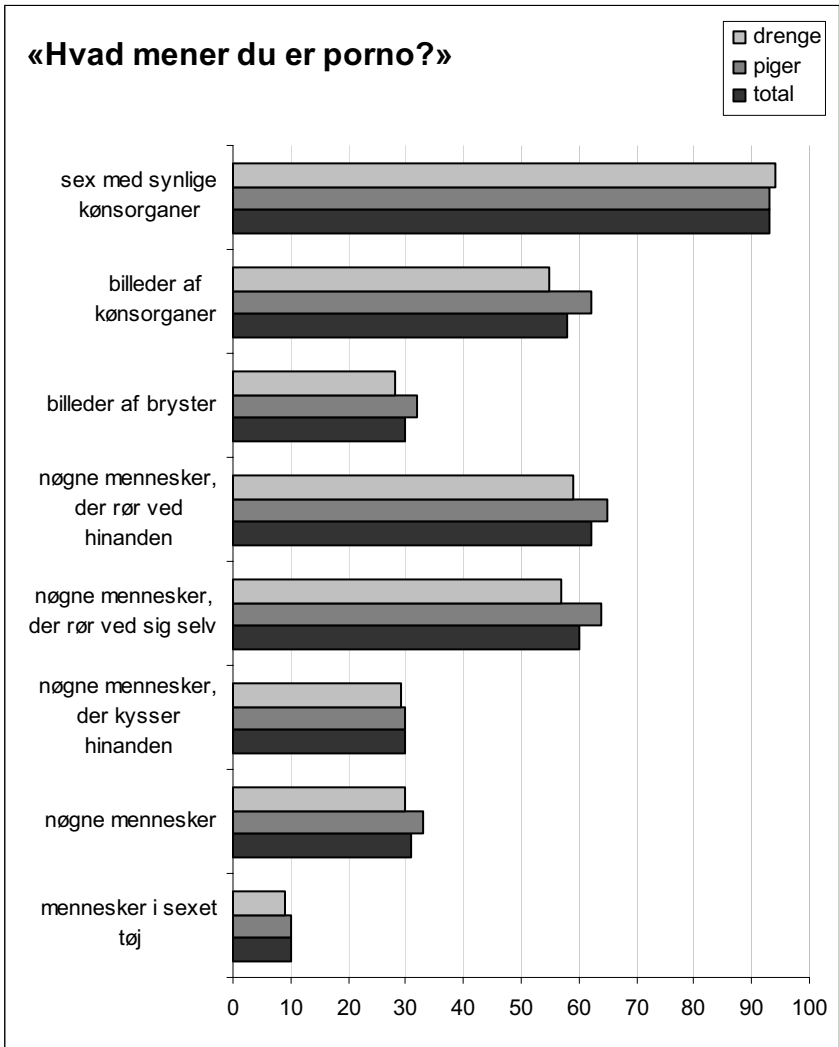
kulturens randområde, siger hun (Hirdman 2001). At skelne mellem hard-core og soft-core er en relevant pointe, men Hirdmans konklusion kan diskuteres. Nye interviews med voksne foretaget i USA peger på, at forbruget af hard-core pornografi diskuteres relativt åbnet på amerikanske arbejdspladser. Blandt mandlige kollegaer er det ikke usædvanligt, at udveksle "gode pornolinks" internt i virksomheden. På den led undergår konsumtionen af hard-core porno en aftabuisering og normalisering og bliver del af det øvrige massekulturelle udbud og forbrug (Paul 2005).

Pointen er, at grænserne mellem de forskellige definitioner ikke længere er så enkle at trække – og måske aldrig har været det. I diskussionen af pornografiens nye kulturelle status og de eventuelle effekter heraf har spørgsmålet om, hvorvidt dagens unge simpelthen definerer og forstår pornografi anderledes end voksengenerationen været central. Det kan meget vel tænkes, at pornografiens massekulturelle gennemslag medvirker til at aftabuisere pornografien og derved flytter grænserne for, hvad der defineres som pornografisk blandt de unge.

For at indkredse respondentgruppens holdninger til spørgsmålet, bad vi dem afkryds et frivilligt antal af totalt otte alternativer, som de mente karakteriserede det pornografiske. Som det fremgår af figur 4, er piger og drengene i denne undersøgelse ikke specielt uenige om, hvad de mener er pornografisk. Langt flere unge mener, at *billeder af nøgne mennesker, der har sex, og hvor kønsdelene er synlige* er pornografisk (93 %), end hvad der er tilfældet for de andre alternativer. En god del af respondenterne mener også, at *billeder af kønsorganer* (58 %), *af nøgne mennesker, der rører ved hinanden*, (62 %) eller *nøgne mennesker, der rører sig selv* (60 %), er pornografisk, mens færre mener, at *billeder af bryster* er pornografiske (30 %).

Der er ikke væsentlige nationale forskelle eller kønsforskelle at spore i respondenternes opfattelser af, hvad der er porno. Til gengæld synes alder at have betydning for, hvordan drenge definerer porno. Jo yngre drengene er, jo mere tilbøjelige er de til at mene, at nogle af de mere "bløde" kategorier er pornografiske, for eksempel *sexet tøj*, *nøgne mennesker* og *billeder af bryster*. I forhold til pigerne, er alder ikke udslagsgivende for, hvad de mener er pornografisk.

Figur 4: Fordeling på forskellige «definitioner» af porno, efter køn og total. Procent (n=1635).

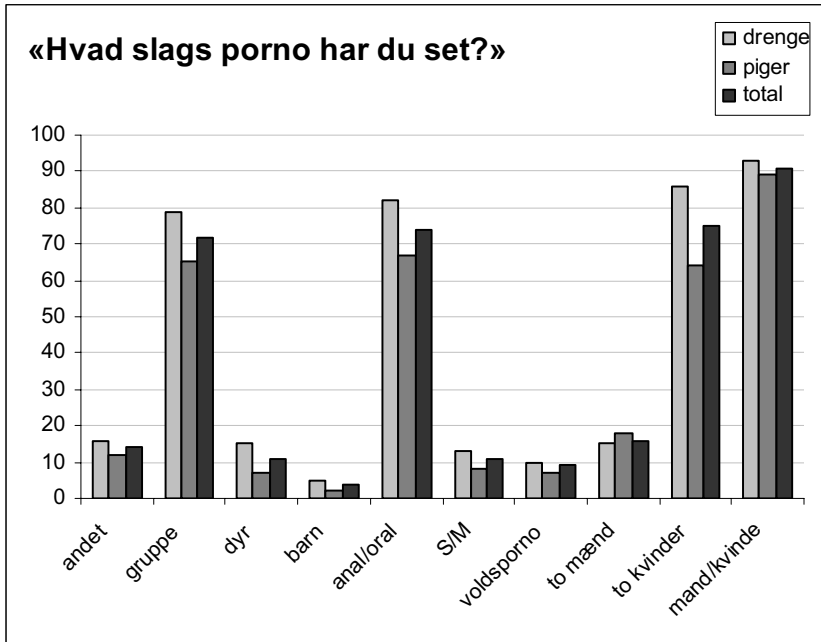

3.4.2 Hvilke pornografiske genrer ser de unge?

Hvad er det så for pornografiske genrer unge ser? Figur 5 viser, at det er helt overvejende det, man kunne kalde "de konventionelle genrer", de unge angiver at have set. Det vil sige heteroseksuel pornografi, sex mel-

lem to kvinder, porno med anal og oral penetration, samt gruppesex-pornografi.

Figur 5: Fordeling på pornografiske genre, efter køn og total. Procent (n=1635).

Det er værd at bemærke, at respondenterne generelt set har set alle de genrer, der nævnes i vores undersøgelse, men at genrer som S/M, bøsse-, animal- og voldsporno samt børnepornografi scorer meget lavt som typer af pornografi respondenterne har stiftet bekendtskab med. 91 % angiver at have set *porno hvor en mand og en kvinde har sex*, 75 % angiver *porno hvor to kvinder har sex* (den såkaldte "pigesex-genre"), 75 % angiver *porno hvor anal/oralsex indgår*, og 72 % angiver *porno hvor flere personer har sex sammen*. For disse genrer har alderslementet endvidere en betydning for begge køn, således at jo ældre respondenterne er, jo større en andel har set de pågældende genrer.

De resterende genrer scorer relativt lavt, men det bør nævnes, at 11 % angiver at have set *porno hvor dyr indgår*, 11 % har set *sado/masochistisk porno*, 16 % har set *porno hvor to mænd har sex* og 9 % har set *voldsporno*. Hvad angår *porno hvor børn indgår*, har 4 % afkrydset denne genre, som en de har set.

I det kvalitative studie "Nettsvermere", lavet for det norske Statens Filmtilsyn i 2002, fortalte drengene, at de så det de selv definerede som "pervers porno", da de var helt unge, men endte med at se almindelig hard-core porno jo ældre de blev. Denne tendens afspejler sig ikke i vores kvantitative materiale, hvor alder ikke ser ud til at spille nogen væsentlig rolle hvad angår genre. Til gengæld må det pointeres, at hele 14 % har angivet, at de ser *andet* end de eksempler vi har givet dem mulighed for at afkrydse. At så relativ stor en procentdel har markeret *andet*, kunne tyde på, at vi ikke har formået at være dækkende med de genrer vi opererer med i undersøgelsen – eller alternativt, at de unge ikke kategoriserer pornografien på samme måde som os. Desværre giver undersøgelsens rammer ikke mulighed for at afdække, hvad der gemmer sig i dette *andet*.

Overordnet set har respondenterne set de konventionelle genrer som mand/kvinde, pige-sex, anal-/oral- samt gruppesex, som det fremgår af figur 5. Der er imidlertid visse interessante kønsforskelle. Andelen af drenge, der har set pige-sex, hvor to kvinder har sex med hinanden, er langt større (86 %) end andelen af piger (64 %). Det gælder ligeledes for anal-/oralsex, samt gruppesex-pornografi. Endelig er pigerne kun i overtal på én genre, nemlig bøssepornografi. Forskellen mellem piger og drenge er ikke stor, kun 3 %, men denne kategorien skiller sig alligevel ud. Forklaringen kan være, at bøssepornografi, sammenlignet med mange andre, er en pornogenre, hvor der i særlig grad er visuelt fokus på mandlige kroppe, hvilket udover at tale til et homoseksuelt, mandligt blik, ligeledes potentielt taler til et kvindeligt, heteroseksuelt blik. De unge kvinder har her kort sagt mulighed for at se mandekroppe på andre måder end i den mere traditionelle, heteroseksuelle pornografi.

På spørgsmålet om hvilken slags pornografi respondenterne *oftest foretrækker*, scorer den heteroseksuelle pornografi højest – 38 % af de respondenter, der har set porno, angiver denne som deres foretrukne. Endvidere er pornografi, hvor to kvinder har sex, en genre som mange angiver at foretrække (19 %). Men mange respondenter har angivet, at de *ingen* genre foretrækker (23 %). Dette kan forstås som "ingen typer frem for andre", men også simpelthen, at de ingen foretrækker overhovedet.

På dette spørgsmål finder man en del kønsforskelle: Dels er der en større andel drenge, der angiver, at de foretrækker pigesex-genren – 31 % af drengene har krydset af på dette, sammenlignet med 8 % af pigerne. Dels er der en større andel piger (40 %) end drenge (7 %), som angiver, at

de ingen specifik genre foretrækker. Kønsforskelle på dette punkt skal sandsynligvis ses i sammenhæng med den kritiske tilgang til pornografi, undersøgelsens kvindelige respondenter generelt har. Men det kan også ses i sammenhæng med det forhold, at pigerne i langt mindre grad end drengene eksplicit knytter et seksuelt lystpotentiale til pornografibrug, jævnfør spørgsmålet om motiver til at se porno, som behandles i det efterfølgende, og derfor måske heller ikke er rede til at angive hvilken genre de foretrækker. Hvad angår heteropornografi som præference, er kønsfordelingen relativt ligelig. Der er en klar tendens til, at jo ældre de unge er, desto større andel foretrækker heteroseksuel pornografi, samt at andelen, som angiver, at de ikke foretrækker nogen genre, reduceres betragteligt med alderen.

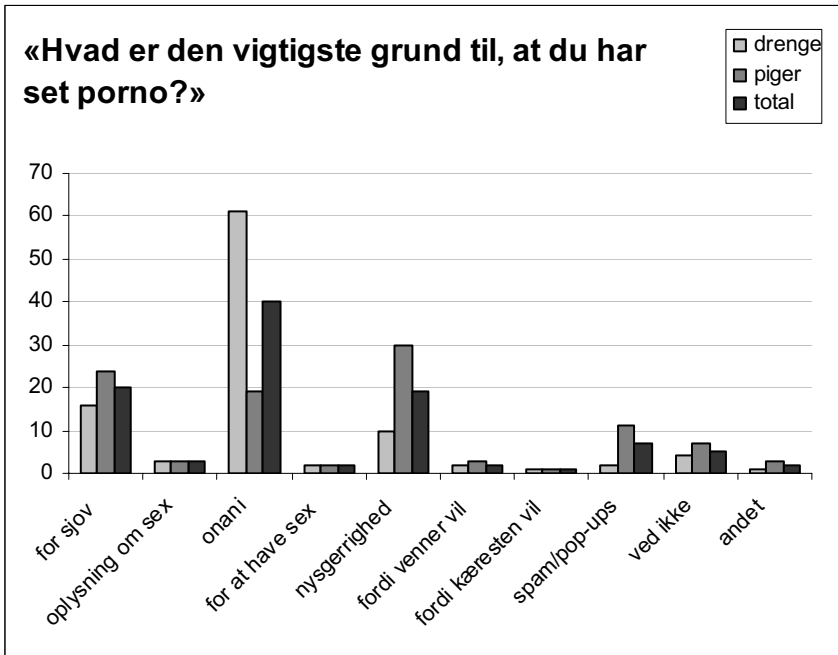
Det er ingen interessante nationale forskelle på, hvilke typer pornografi de unge har set eller hvilke genre de foretrækker.

3.4.3 *Motiver til at se pornografi*

Når respondenterne skal angive *den vigtigste grund* til, at de ser porno, er der tre motiver, der scorer markant højere end andre: for at onanere, for sjov og af nysgerrighed.

Formodninger om, at unge bruger pornografi som kilde til viden om sex afspejler sig, som det fremgår af figur 6, ikke i vores data. Onani er det primære motiv for at se porno. Samlet set angiver 40 %, *for at onanere* som den vigtigste grund til at se pornografi. Tallet er noget lavere i Norge end i de andre to lande. Alderen spiller ind således, at jo ældre de er, jo større en andel bruger porno for at onanere. Der er en klar kønsforskel i forhold til motiverne, specielt i forhold til onani: 60 % af drengene og 19 % af pigerne angiver dette som den vigtigste grund til, at de ser pornografi. For pigernes vedkommende er det helt afgørende *nysgerrighed*, der angives som motiv. *For sjov* er den næststørste grund til at se porno for pigerne. Alderselementet har den betydning her, at jo ældre de er, jo større en andel af dem ser det for sjov. Med hensyn til motivet *onani* rangerer det først på tredjepladsen i pigegruppen. For drengene er rækkefølgen *onani*, *for sjov* og endelig *af nysgerrighed*.

Figur 6: Fordeling på vigtigste motiv til at se porno, efter køn og total. Procent (n=1630).

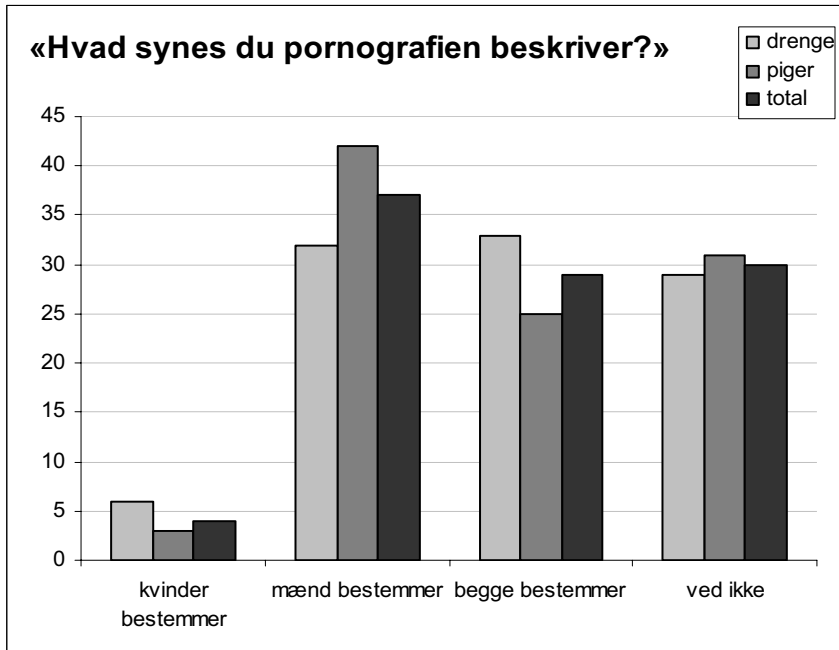

Grundene til disse kønsforskelle skal sandsynligvis søges i forskellig kønssocialisering til pornografibrug, samt i verserende ideer blandt de unge og i omverdenen mere generelt, om at porno ikke henvender sig til kvinder, men er lavet til mænd med seksuel pirring for øje. Endvidere spiller den forskellige seksuelle opdragelse blandt kønnene måske ind. Lena Bergs sociologiske studie (2000) peger på pigers ambivalente forhold til seksuel lyst, og i særlig grad den ambivalens omkring lyst, som pigerne fortæller om, at eksponering for pornografi genererer i dem. Noget tyder på, at pigers adgang til lysten er anderledes end drenges, og det kan i videre forstand eventuelt have betydning for, hvad de angiver som deres motiver til at se pornografi.

3.4.4 Hvad beskriver pornografien?

Med henblik på at indkredse respondenternes indtryk af og holdninger til pornografiens kønsmagtsskildringer, har vi bedt dem tage stilling til, hvem de synes, pornografiens fortælling beskriver bestemmer i sexlivet.

Figur 7: Hvem beskriver pornoen bestemmer i sexlivet? Efter køn og total. Procent (n=1635).

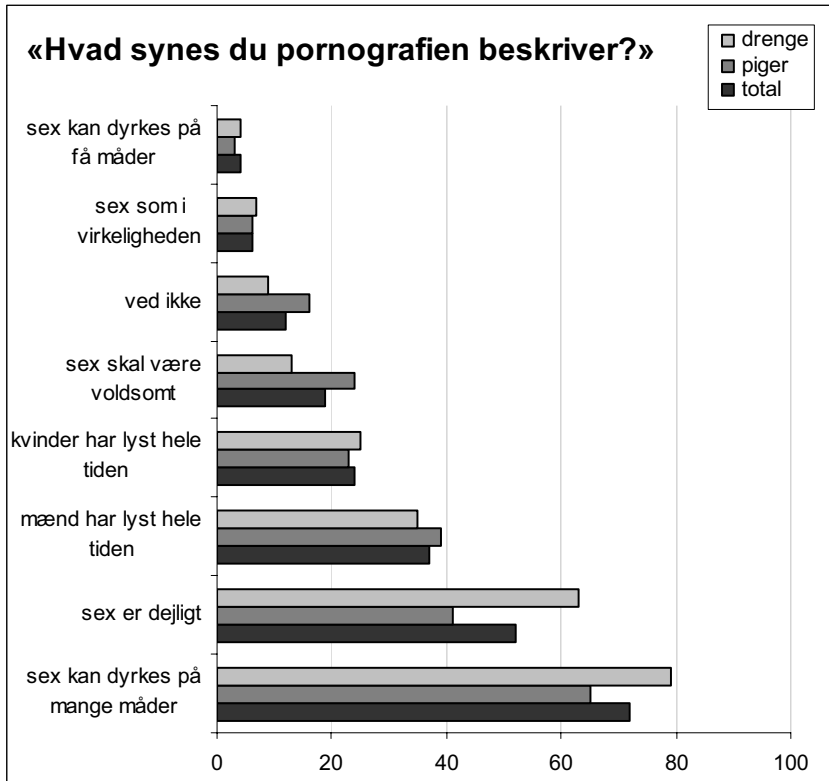

Til dette svarer 37 %, at *mænd bestemmer*. Andelen, som mener dette, er noget højere hos pigerne (42 %) end hos drengene (32 %). Som det fremgår af figur 7, mener næsten ingen af respondenterne, at *kvinder bestemmer* i pornografiens fortælling. Næsten en tredjedel af respondenterne mener dog, at *begge bestemmer*, og her er andelen større hos drengene (33 %) end hos pigerne (25 %). Mange respondenter har også afkrydset *ved ikke*-kategorien (30 %) og tilkendegiver altså herved en usikkerhed på det, man kunne kalde kønsmagt-forholdet i den pornografiske fortælling. Jo yngre de er, jo mere usikre er de på, om nogen bestemmer i pornografiens fortælling. Jo ældre de er, desto flere mener, at mænd bestemmer, og færre svarer *ved ikke* – denne tendens er dog noget stærkere for drengene. Samlet set giver respondenternes besvarelser altså ikke et entydigt billede af deres indtryk af pornografiens kønsmagtsskildringer. Det eneste markante i deres besvarelser er, at så få mener, at kvinder bestemmer i pornografien.

For yderligere at indkredse respondenternes indtryk og holdninger til pornografiens køns- og seksualitetsskildringer har vi bedt dem, ved hjælp

af max. fire kryds, at tage stilling til en række udsagn om køn og seksualitet i pornografien.¹⁸

Figur 8: Hvordan beskriver pornografien sex og seksualitet? Efter køn og total. Procent (n=1635).

Et stort flertal af respondenterne angiver, at de mener, pornografien beskriver, at *sex kan dyrkes på mange måder* (72 %). Andelen er størst hos drenge. Alderselementet spiller en rolle for pigerne – jo ældre de er, jo større er andelen af de, der mener dette. Halvdelen af respondenterne mener, at pornografien beskriver, at *sex er dejligt* (52 %). Den holdning tilkendes også af en større andel drenge end piger. 37 % mener, at

¹⁸ Grunden til, at respondenterne kun fik mulighed for at sætte 4 krydser, var at forsøge at af-dække, hvilke af disse udsagn de er mest enige i eller betragter som mest rigtige. De kategorier, som ikke er afkrydset, behøver således ikke at synes usande for respondenterne – kun at de regnes som underordnede i sammenligning med resten.

pornografien skildrer, at *mænd har lyst hele tiden*, 24 % at *kvinder har lyst hele tiden*. Kun 6 % af respondenterne har afkrydset bekræftende på påstanden om, at pornografien skildrer *sex som det er i virkeligheden*. Endelig har 19 % af respondenterne angivet, at de mener pornografien beskriver, at *sex skal være voldsomt* – det eneste sted, hvor vi finder en relativt stor overvægt af piger.

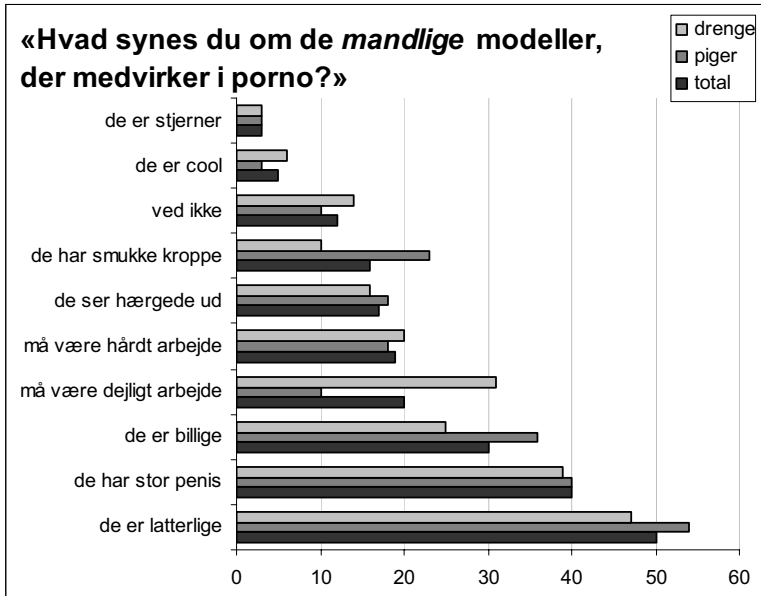
Sammenlignet med de mere konkrete kønsmagsrelaterede spørgsmål ovenfor er der i denne kategori om sex og køn en relativt lille gruppe, der *ikke ved*, hvad de mener (10 %). Helt forsigtigt kan man sige, at det tyder på, at respondenter faktisk har holdninger til, hvad det er for skildringer pornografien formidler, særligt, når der spørges til skildringernes seksualitetsbilleder. Og måske er de lidt mere usikre, når det drejer sig om at vurdere kønsbillederne. Som hovedtendens har respondenterne en positiv tilgang til pornografiens seksualitetsskildringer, og kun et fåtal mener, at skildringerne svarer til virkelighedens seksuelle relationer, eller har en forsimplet tilgang til, hvordan sex kan dyrkes.

3.4.5 Indtryk af pornomodellerne og deres arbejde

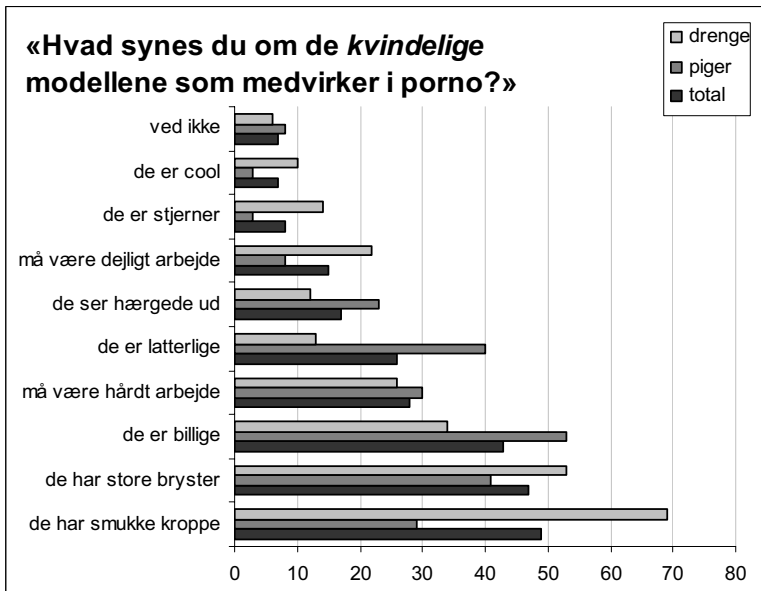
Gennem medierne får man ind i mellem indtryk af, at unge ikke forholder sig specielt kritisk til pornobranchen, men anser arbejdet for at være attraktivt, samt de medvirkende modeller for at være stjerner. Tendensen spejler sig ikke umiddelbart i vores materiale, hvor respondenterne forholder sig relativt kritisk til de modeller, der medvirker i porno, som det fremgår af figurene 9a og 9b. Også her blev respondenterne bedt om at markere max. fire holdninger.

Blandt respondenternes tilkendegivelser i den mere negative ende drejer det sig blandt andet om, at respondenterne finder de medvirkende *latterlige*. Særligt de *mandlige modeller* står her for skud, idet 50 % mener dette, hvoraf lidt flere piger end drenge. Alderen betyder noget for antallet af drenge, der markerer denne holdning – jo ældre de er, jo større en andel mener dette. Til sammenligning er det ikke helt så markant, at respondenter finder de *kvindelige pornomodeller latterlige* (26 %). Til gengæld er dette en mere udbredt holdning blandt pigerne. Af figurene fremgår det

Figur 9a: Fordeling af synspunkter på mandlige pornomodeller, efter køn og total. Procent (n=1635).

Figur 9b: Fordeling af synspunkter på kvindelige pornomodeller, efter køn og total. Procent (n=1635).

endvidere, at respondenterne finder modellerne *billige*. Særligt de *kvindelige modeller* vurderes sådan (43 %) – og specielt blandt piger. Godt en tredjedel af respondenterne finder de *mandlige modeller billige*, og igen er andelen, som mener dette, størst blandt piger. Til de kritiske vurderinger hører også, at en relativt stor gruppe (28 %) mener, at arbejdet i pornobranchen må være *hårdt arbejde* for kvindelige modeller, mens 20 % mener det er tilfældet, når det drejer sig om mandlige modeller. Der er ingen nævneværdig kønsforskel på denne vurdering. Til gengæld spiller alderen en rolle således, at jo ældre respondenterne er, jo større en andel af dem markere, at havde denne holdning.

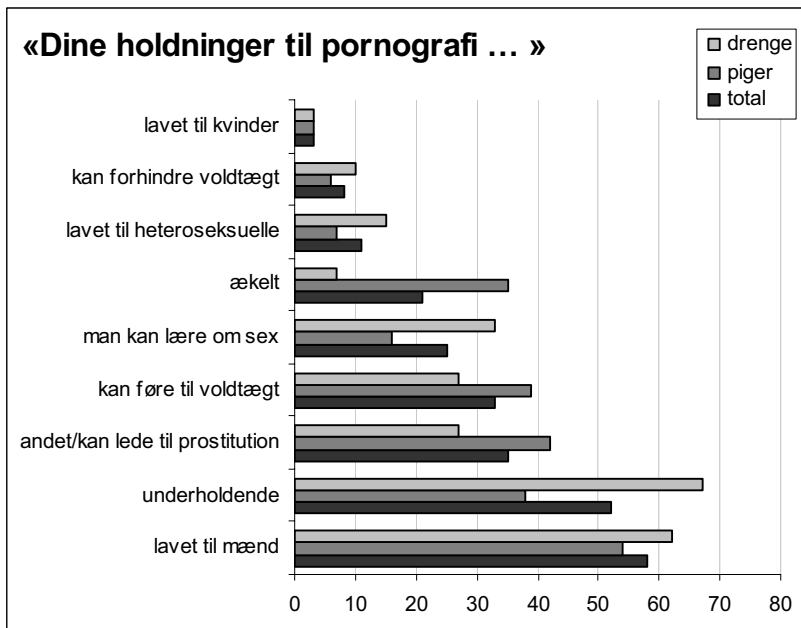
Ser man på respondenternes positive vurderinger, centrerer de sig i høj grad om modellernes kroppe. Halvdelen af respondenterne mener, at de kvindelige modeller har *smukke kroppe*. Dette gælder i større grad for drengene (69 %) end for pigerne (29 %). Helt så positive er respondenterne ikke i forhold til de mandlige modellers kroppe. Kun 16 % angiver, at de mandlige modeller har *smukke kroppe*, og dette gælder en større andel af piger. Næsten halvdelen af respondenterne er enige om, at de kvindelige modeller har *store bryster*, heraf en overvægt af drenge. I drengegruppen spiller alderen desuden en rolle for deres holdning: jo yngre de er, jo større er andelen af dem, der mener, at kvindelige pornomodeller har store bryster. Et andet relativt markant svar i den positive ende finder vi på spørgsmålet om, hvorvidt de mandlige modeller *har en stor penis*. Det mener 40 % af respondenterne, fordelt ligeligt på piger og drenge. Endeligt mener godt 20 % af respondenterne, at arbejdet i pornobranchen må være *dejligt arbejde* for de *mandlige* modeller. Tre gange så mange drenge som piger har svaret dette. 15 % af respondenterne finder, at arbejdet i branchen må være *dejligt* for de *kvindelige* modeller, og igen er drengene i overtal. Ydermere gælder, at holdningen er aldersbetinget for drengene – jo yngre de er, jo større en andel markerer denne holdning.

Det samlede billede viser, at pigerne ser ud til at være mere kritiske i deres vurdering af arbejdet i pornobranchen og af de medvirkende modeller, end drengene er. Det eneste sted, hvor pigerne for alvor er positive, er i vurderingen af de mandlige modellers kroppe. Samtidig er der en lille tendens til, at pigerne er mere tilbøjelige til at være kritiske overfor de kvindelige modeller, end drengene er i forhold til de mandlige modeller.

3.4.6 Vurderinger af pornografi

Spørger man ind til respondenternes holdninger til pornografi som genre, ser man igen en blanding af positive og negative tilkendegivelser. Også her er respondenterne blevet bedt om at afkrydse max. fire af en række påstande om pornografi.

Figur 10a: Fordeling på forskellige holdninger til pornografi, efter køn og total. Procent (n=1635).¹⁹

Figur 10a viser, at over halvdelen af respondenterne mener, at *porno er mest lavet til mænd* (58 %). Selvom det gælder en noget større andel drenge end piger, er det samtidigt på dette spørgsmål, vi finder den største andel piger, nemlig 53 %. Desuden er alderen afgørende hos pigerne, idet jo ældre de er, jo større en andelen af dem mener, at porno mest er lavet til mænd. Sammenholdt med dette, er det et minimum af respondenter, der mener, at *porno er mest lavet til kvinder* (3 %).

I den positive ende markerer halvdelen af respondenterne, at *pornografi er underholdende*. Som det fremgår af figuren, er der en markant

¹⁹ Svaralternativene *kan lede til prostitution* og *andet* blev slået sammen ved en fejl i programmeringen af spørgeskemaet.

større andel af drenge (67 %) end piger som mener dette. Til gengæld er alderen afgørende for begge køns holdning – jo ældre de er, jo større en andel af dem mener, at pornografi er underholdende. En anden positiv tilgang drejer sig om pornografi som kilde til viden. Cirka en fjerdedel af respondenterne mener, at *unge kan lære om seksualitet* via pornografi. Dette synspunkt er mest udbredt blandt drengene. Her findes også en klar national varians: Andelen, som bifalder denne påstand, er en del højere blandt de norske unge (33 %) end hos de danske (20 %) og finske (17 %). Desuden spiller alderen en rolle, idet de er mere tilbøjelige til at mene dette, jo yngre de er, uanset køn.

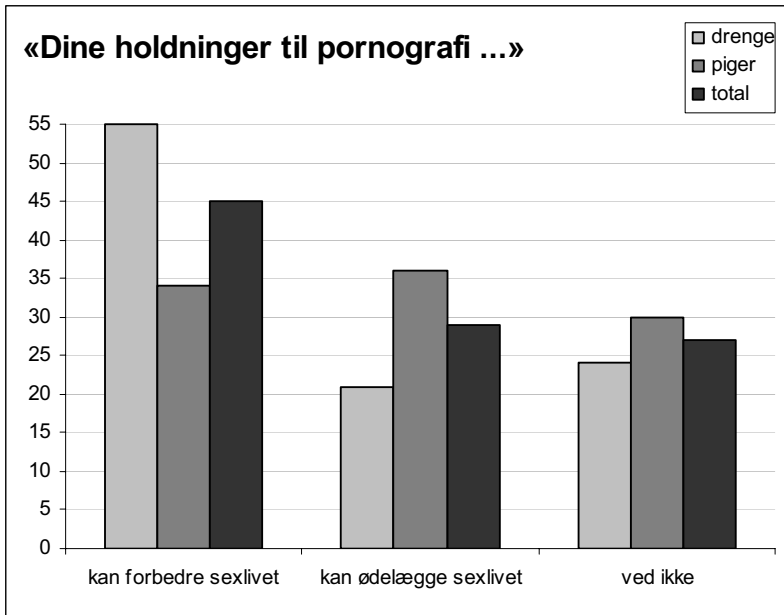
I den negative ende mener 33 %, at *pornografi kan føre til voldtægt*. Dette synspunkt er mest udbredt hos piger. Ydermere finder 21 % af respondenterne pornografi *ækelt*, og dette synspunkt er mere end fire gange så udbredt blandt piger end blandt drenge. I forhold til det samlede billede ser vi igen, at pigerne markerer sig som de mest kritiske og drengene som de mest positive i deres holdninger til pornografi.

3.4.7 Spørgsmålet om påvirkning

Spørgsmålet om, hvordan eksponering for pornografi påvirker unge, har stået centralt i den bekymring, der er blevet formuleret i det meste af Norden de senere år. Gennem en række påstande af både positiv og negativ karakter har vi bedt respondenterne markere med max. fire kryds, hvordan de vurderer påvirkningsproblematikken.

Totalt mener lidt under halvdelen af respondenterne, at *pornografi kan forbedre sexlivet* (45 %). Dette gælder langt flere drenge end piger – og jo ældre drengene er, jo større en andel mener, at pornografi kan forbedre sexlivet. Til sammenligning mener 29 % at *pornografi kan ødelægge sexlivet*, og dette synspunkt er mest udbredt hos pigerne. Faktisk er det denne holdningsmarkering, som samler flest piger jævnfør de andre svaralternativer på spørgsmålet. Overordnet set finder vi altså igen pigerne i den skeptiske ende af skalaen og drengene som de mere positivt indstillede. Det er imidlertid væsentligt at nævne, at hele 27 % af respondenterne har afkrydset *ved ikke* på dette spørgsmål, pigerne i lidt større grad end drengene. Ydermere tegner der sig det aldersbillede, at jo yngre drenge er, jo større en andel har afkrydset *ved ikke*.

Figur 10b: Fordeling på forskellige holdninger til pornografi, efter køn og total. Procent (n=1635).

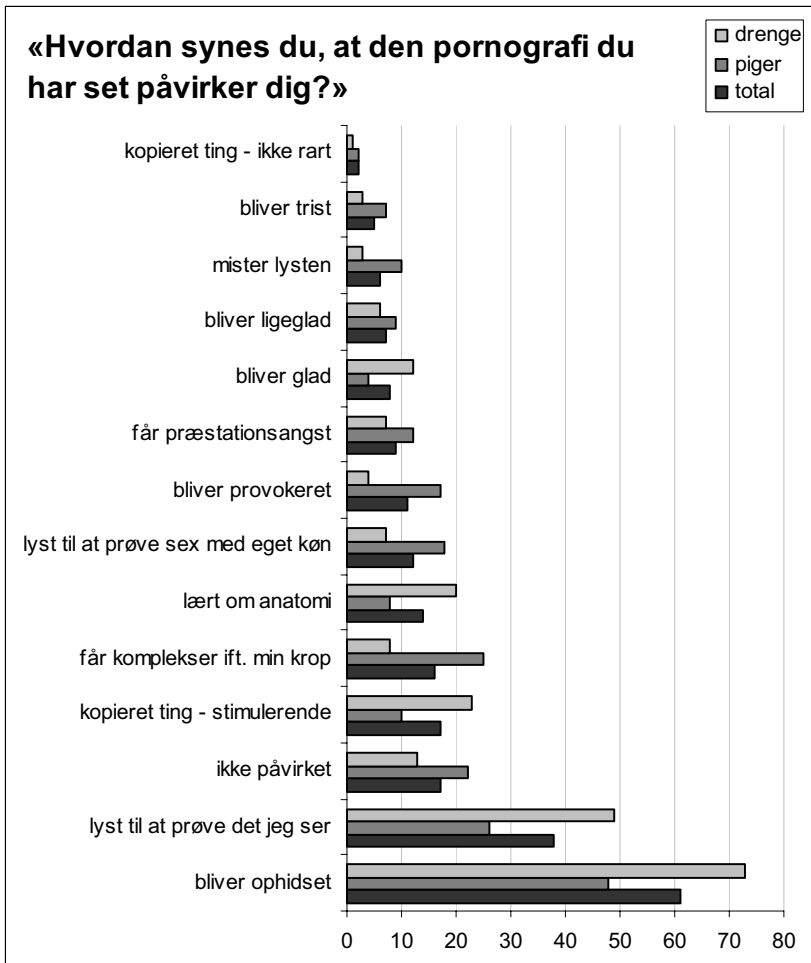
Billedet varierer noget mellem de mellem de tre lande, idet en højere andel af de norske respondenter samtykker i påstanden om, at *porno kan forbedre sexlivet*, end hvad er tilfældet for de danske og finske respondenter. Dette gælder i særlig grad de norske piger, hvoraf 42 % har afkrydset at *porno kan forbedre sexlivet* og 29 % at den *kan ødelægge sexlivet*. Blandt de danske og finske piger er billedet omvendt: Henholdsvis 41 % og 42 % svarer, at *porno kan ødelægge sexlivet*, mens 29 % i begge lande svarer at *porno kan forbedre sexlivet*. Tendensen er til stede også for drengene, men i svagere grad. I vores undersøgelse er altså de norske unge noget mere positivt indstillet til pornografiens påvirkning af sexlivet, end de danske og finske unge.

For at få indblik i, hvordan respondenterne selv mener, de eventuelt påvirkes af pornografien, har vi givet dem mulighed for at afkrydse 4 ud af 14 positive og negative alternativer for påvirkning.

Totalt svarede 61 % af respondenterne, at de *bliver ophidset* af at se pornografi. Figur 11 viser, at dette er mest udbredt blandt drengene. For begge køn gælder, at jo ældre de er, jo større er andelen af dem afkrydser dette alternativ. For at indkredse hvor udbredt motivationen til at kopiere

pornografien er blandt respondenterne, var udsagnet *jeg får lyst til at prøve det jeg har set* et af de alternativer, respondenterne kunne vælge at afkrydse. Det er der 38 %, der angiver at få lyst til. Figuren viser, at dette er langt mere udbredt blandt drengene. Til gengæld gælder det for både

Figur 11: Fordeling på pornografis påvirkning, efter køn og totalt. Procent

de drenge og piger, at andelen stiger med alderen. 17 % angiver, at de i praksis har *afprøvet noget af det, de har set i pornografien og fundet det dejligt* – dobbelt så stor andel drenge som piger. Også her stiger andelen med alderen. Kun en lille andel føler, at pornografien giver dem *præsti-*

onsangst (9 %), mest udbredt blandt piger. Det er primært de ældste blandt både piger og drenge, der har afkrydset denne variabel. En lidt større andel af respondenter mener, at de får *komplekser* af at se porno (16 %), igen mest udbredt hos piger. Piger i aldersgruppen 15–17 år, altså alderen omkring den seksuelle debut, er den gruppe, hvor man finder den største andel, der angiver at få komplekser.

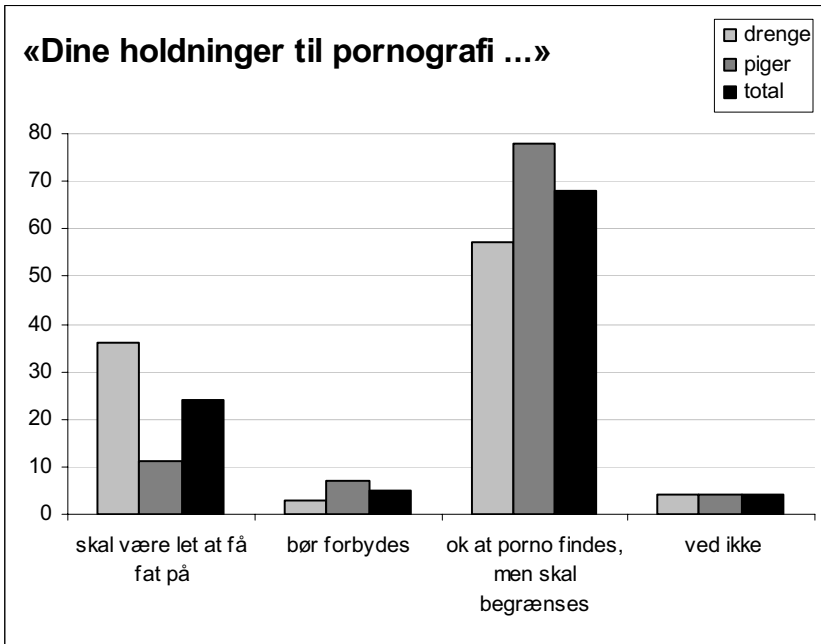
17 % af respondenterne føler sig *ikke påvirket* af pornografi overhovedet. Dette er mest udbredt blandt pigerne, og for begge køn er andelen størst blandt de yngste. Forklaringerne på dette forhold kan dels være, at denne aldersgruppes forbrug af pornografi er så lavt, at det ikke giver dem anledning til at føle sig påvirket. Men det kan også skyldes, at de bruger porno til noget andet end sex og endnu ikke har debuteret seksuelt – eller også at det først er i mere voksen alder de indser, at pornografien måske kan ha påvirket dem alligevel.

3.4.8 Tilgængelighed og forbud

Langt de fleste respondenter mener, at pornografi er *let* eller *meget let* at få fat i (87 %). Dette synspunkt er noget mere udbredt hos drengene, men man kan sige, at der hersker enighed om den lette tilgængelighed af pornografi. For begge køn gælder, at jo ældre de er, jo større en andel af dem mener, at det er enkelt at få fat i pornografi. Kun 5 % mener, den er *vanskelig* eller *meget vanskelig*, at få fat i. I alle aldersgrupper er der en tendens til, at de danske unge i størst grad giver udtryk for, at det er *meget let* at få fat i. Alligevel, trods en noget mere restriktiv pornografilovgivning i Norge sammenlignet med Finland og Danmark, adskiller de norske respondents vurdering af adgangen til pornografi sig ikke i særlig grad fra de danske og finske respondents. Grunden er formodentlig, blandt andet, at internettet tilvejebringer en fri adgang for alle, helt uafhængigt af nationale bestemmelser på området.

Af figur 12 ser vi, at meget få af respondenterne mener, at pornografi *bør forbydes* (5 %). Til gengæld mener omkring 2/3 at eksistensen af pornografi er ok, men at den skal *begrænses* (68 %) – dette synspunkt er mere udbredt blandt piger end drenge. Cirka en fjerdedel mener, at pornografi bør være *let tilgængeligt* – dette synspunkt er langt mere udbredt blandt drengene. Alder eller nationalitet spiller ikke væsentligt ind på respondenternes holdninger til dette spørgsmål.

Figur 12: Fordeling på kontrol af pornografi, efter køn og total. Procent (n=1776).

4. Diskuterende konklusion

Denne kvantitative undersøgelse af nordiske unges forbrug af og holdninger til pornografi peger på, at pornografi som genre betragtet på ingen måder er ukendt for undersøgelsens 1776 respondenter. 92 % af gruppen har set pornografi på *et eller flere tidspunkt*. Flertallet har set pornografi i 12–14-årsalderen. Og materialet antyder, om end svagt, at dagens 12–14-årige drenge har mødt pornografien på et tidligere tidspunkt end 18–20-årige drenge gjorde det. De ser det primært derhjemme, oftest på TV eller internettet og, for et flertal af dem, alene. Kun en mindre andel føler sig ufrivilligt eksponeret. De har primært stiftet bekendtskab med de konventionelle, heteroseksuelle hard-core genrer, men et fåtal har også set mere kontroversielt materiale. De definerer pornografi indenfor rammen af seksuel aktivitet med synlige kønsdele og taler kun undtagelsesvis med deres forældre om porno.

Det er ikke overraskende at 92 % af respondenterne har set porno, da man i tilsvarende nordiske studier over en årrække har kunnet spore et højt antal af unge og voksne, der ser eller i videre forstand forbruger pornografi (Lewin 2000; Mossige 2001; Træen og Sørheim Nilsen 2002; Svedin og Priebe 2003; Hald 2004; Häggström-Nordin et al. 2005). Årsagerne til, at andelen af unge og voksne, der forbruger porno, er høj eller måske ligefrem i vækst, er formodentlig sammensatte. Som bagvedliggende forklaring af mere historisk karakter hører utvivlsomt den glidende opløsning af konventionelle seksualitetsforståelser samt en mere liberal indstilling til billedpornografi i flere af de nordiske lande fra slutningen af 1960'erne og frem. Som en anden central drivkraft af nyere dato står den informations- og kommunikationsteknologiske udvikling, der primært via internettet gennem de sidste 10 år har bragt pornografien nemmere, billigere, anonymt og i større udbud til de nordiske forbrugere. Endelig har den kulturelle "normaliseringstendens" (Sørensen 2003; Månsson og

Söderlind 2004), som i stigende grad omgærder pornografigenren som følge af dens massekulturelle mainstreaming, gjort det mere legitimt og mindre tabubelagt for det enkelte menneske at gøre sig bekendt med genren. Særligt når det handler om unge, må man formode, at normaliseringstendensen og de tættere forbindelser, der på forskellige måder knyttes specifikt mellem pornografi og ungdomskulturen, har betydning for deres kendskab og adgang til genren. Endelig skal man sandsynligvis ikke underkende den synligheds- og interesseeffekt de senere års kritiske, offentlige debat omkring pornografiens nye kulturelle status kan have forårsaget blandt unge. Det virker indlysende, at de føler sig ansporet til at kigge nærmere på det fænomen, de voksne så ihærdigt diskuterer.

Er andelen af unge, der ser porno, høj, er det imidlertid væsentligt samtidig at understrege, at gruppen af højfrekvente brugere udgør en mindre andel. 11 % af undersøgelsens respondenter angiver at se porno *stort set hver dag*, mens 22 % ser det *nogle gange om ugen*. De resterende 77 %, altså langt hovedparten, er lavfrekvensbrugere, der ser porno *nogle gange om måneden, nogle gange om året eller næsten aldrig*. Grundet de ændrede vilkår for brug af pornografi, herunder pornografiens massekulturelle mainstreaming, som vi har skitseret ovenfor, er det naturligt at spekulere i, hvorvidt andelen af højfrekvensbrugere blandt de unge er i vækst i disse år. Det er imidlertid vanskelig at få bekræftet denne antagelse på baggrund af eksisterende, nordiske undersøgelser på grund af variationer i indsamlingsmetode og alder på respondentgrupperne. Procentandelen af højfrekvente brugere i vores undersøgelse er højere end i en tilsvarende svensk undersøgelse (Svedin og Priebe 2004), men til gengæld lavere end en tilsvarende dansk undersøgelse (Hald 2004). Halds respondentgruppe er ældre end vores, hvilket kan have betydning for fundet af den større andel af højfrekvensbrugere. I vores undersøgelse kan vi således se, at en højere alder har betydning for forbrugshyppigheden, idet denne forøges med alderen. Det er muligvis dette forhold, der skaber forskellene mellem Halds tal og vores. Men hvorvidt tallet er i vækst er altså ikke til at fastslå på nuværende tidspunkt.

Et ret markant træk ved vores undersøgelsesresultater er de store kønsspecifikke forskelle på respondentgruppens tilgang til pornografi. Disse gør sig særligt gældende hos andelen af unge, der har set pornografi, og på forbrugsfrekvensen. 99 % af undersøgelsens drenge har set porno sammenlignet med 86 % af pigerne. Langt hovedparten af højfre-

kvensbrugerne er drenge, mens pigerne omvendt udgør langt hovedparten af lavfrekvensbrugerne. Dette fund stemmer overens med en række andre nordiske undersøgelser (Lewin 2000; Mossige 2001; Træen og Sørheim Nilsen 2002; Træen og Spitznogle 2004; Svedin og Priebe 2003; Hald 2004). Med til forsøget på at forklare de kønsspecifikke forskelle, hvad angår forbrugsfrekvens, er det relevant at pege på de ligeledes kønsspecifikke motiver, som respondenterne angiver at have til at se pornografi. Drengene i vores undersøgelse angiver således, at de *oftest* ser pornografi med onani for øje. De knytter i langt mere udpræget grad end pigerne et seksuelt lystpotentiale til pornobrug. Pigerne derimod angiver, at de *oftest* ser porno *af nysgerrighed* eller *for sjov*. Ikke således at forstå, at onani overhovedet ikke figurerer som et motiv for pigerne, men det angives i langt mindre grad. Den kønsspecifikke forskel i forbrugsfrekvens kan meget vel være forbundet med den kønsspecifikke forskel på, hvorfor man ser porno.

Men der er andre væsentlige brikker til forståelse af den kønsspecifikke forbrugsfrekvens. Blandt andet viser vores undersøgelse på linie med en række andre, nordiske undersøgelser (Mossige 2001; Hammarén og Johansson 2002; Svedin og Priebe 2003), at pigerne er langt mere kritisk indstillet over for pornografi end drengene er. De udgør også en klar overvægt i den gruppe af respondenter, der angiver ingen præferencer at have, hvad angår de forskellige pornogenrer. Tilsvarende stiller pigerne sig mere kritiske i deres vurderinger af arbejdet i pornobranchen og de medvirkende modeller, herunder særligt de kvindelige modeller, end drengene gør. Ligeledes er de i overtal på vurderinger så som, at pornografi *kan føre til voldtægt*, er *ækelt* og *kan ødelægge sexlivet*. Endelig er de i overtal på flere af de negative vurderinger af påvirkninger, herunder at de *får komplekser over min krop*, *får præstationsangst*, *bliver provokeret* og *mister lysten*. På trods af disse sidste ret så negative tilkendegivelser omkring typer af påvirkninger, er pigerne samtidig i overtal med hensyn til vurderingen om, at de *ikke er påvirket overhovedet*. Samtidig er det væsentligt at understrege, at der findes tendenser i datamaterialet, som viser, at pigerne ikke udelukkende forholder sig negativt til pornografi. Og på samme måde viser datamaterialet, at drengene også forholder sig kritiske til det, de ser. Men det samlede billede peger på, at pigerne generelt udgør den største andel af de besvarelser, der forholder sig negativt til

pornografi, noget som kan hende spiller en rolle for den lavere frekvens, hvormed de forbruger pornografi.

Men hvorfor er pigernes forbrug mindre, og hvorfor er deres motiver til forbruget ikke udpræget knyttet til seksualitet, men til *sjov* og *nysgerighed*? Og hvorfor er det stadig blandt dem, vi finder de største kritikere? En forklaring, der ligger lige for er, at størstedelen af den pornografi, der produceres, slet ikke henvender sig til dem, men til mænd. Pornografien benytter sig som hovedtræk af traditionelle blikkonventioner, herunder en mandlig beskuerposition (Gade 2000). Det er i høj grad de kvindelige aktører, der objektgøres og seksualiseres med henblik på at imødekomme et mandligt blik – et mandligt begær. Der tales altså ikke til et kvindeligt publikum, et kvindeligt begær. Ifølge Mossige (2001) kan det kønsspecifikke forbrugsmønster knyttes til, hvordan kvinder og mænds fantasier passer til eller afviger fra den måde, seksualitet fremstilles på i pornografien. Denne opfattelse, at pornografi er produceret til mænd og ikke til kvinder, er udbredt blandt respondenter af begge køn i vores undersøgelse. 58 % angiver, at porno er *mest lavet til mænd*, mens kun 3 % mener, at den er *mest lavet til kvinder*. Der cirkulerer med andre ord ideer blandt de unge om, at kvinder ikke er pornografiens primære målgruppe. Det er rimeligt at antage, at dette forhold har betydning for pigernes henholdsvis drengenes motivation for at forbruge porno, herunder deres muligheder for at identificere sig med det, de ser. Hammarén og Johansson (2002) peger i deres undersøgelse på en lignende forklaring, men hævder tillige, at pornografien problematiserer det romantiske kærlighedsideal og den mere restriktive seksuelle praksis, som piger – ifølge Hammarén og Johansson – i højere grad end drengene "tvinges" til at forholde sig til og identificerer sig med. De hævder endvidere, at den seksuelle socialisering er stærk og skaber rammerne for, hvordan piger og drenge handler og reflekterer i forhold til pornografi. Ifølge denne tankegang socialiseres pigerne således ikke til den form for seksualitet, som pornografien fremstiller, eller omvendt: pornografien tilgodeser ikke de kønsspecifikke seksuelle præferencer, som pigerne er socialiseret til at have. Lena Bergs svenske studie af 15-årige, heteroseksuelle pigers ambivalente forhold til pornografi peger i samme retning. På den ene side oplever nogle af pigerne at blive ophidset af at se porno, på den anden side føler de samtidig et ubehag. Denne dobbelttydighed tolker Berg som et udtryk for pigernes måde at håndtere de dobbelttydige kulturelle forventninger til pigers sek-

suelle ageren på: de må ikke være for passive og heller ikke for aktive. Er de for seksuelt aktive, falder de – i følge Berg – i "luder-kategorien". Er de omvendt for seksuelt passive, falder de i "snerpe-kategorien". Det er sandsynligvis i dette lys, man skal forstå pigernes kritiske tilgang og lavforbrug på den ene side, men dog synlige interesse og nysgerrighed på den anden. Man kan endvidere spekulere i, hvordan de dobbelttydige kulturelle forventninger til pigernes seksuelle ageren spiller ind på de motiver, pigerne i vores undersøgelse angiver til at se porno. Selvom vi formoder, at de svarer ærligt, kan det alligevel tænkes, at de sammenlignet med drengene er mere tilbageholdende med eksplicit at motivere deres forbrug med onani, på grund af angsten for stigma.

Hvad så med drengene? På samme måde som med pigerne er der sandsynligvis en sammenhæng mellem deres generelt mere positive tilgang til porno og deres langt hyppigere forbrug af den. Drengene udgør langt hovedparten af højfrekvensgruppen, og de knytter helt udpræget et seksuelt lystpotentiale til deres forbrug, idet langt hovedparten motiverer det med onani. Desuden er de oftest i overvægt på de positive vurderinger af branchen, de medvirkende og eventuelle påvirkninger. Følger man overstående argumentation om, hvem pornografien primært henvender sig til, giver drengene selv udtryk for, at de mener, den er lavet til mænd. I ungdomskulturen cirkulerer der altså ideer, der sammenknytter pornografi og mænd/mandlig seksualitet, og som måske gør det mere kulturelt acceptabelt, mindre tabubelagt og grænsebrydende for drengene at benytte pornografi. Som primær målgruppe har de sandsynligvis en større mulighed for at identificere sig med det at forbruge porno og med den seksualitet, pornografien beskriver. Den norske undersøgelse *Nettsvermere* (Bjørnstad og Ellingsen 2002) viser, hvordan yngre drenge i fællesskab bruger typer af mere ekstrem porno (det de selv definerer som "pervers porno") som indgangsritual til drengekulturen. Kan man klare "mosten", kan man blive indlemmet i drengeflokken, anerkendt på sin kønsidentitet. Bjørnstad og Ellingsen tolker, at denne praksis omkring pornografibrug mere er drevet af et kulturelt bestemt behov end af et individuelt behov, samt at det at se porno sandsynligvis mere har karakter af socialt anliggende end af behovet for seksuelle stimuli for de yngre drenge. Denne tolkning underbygges af, at drengene med alderen dropper det kollektive forbrug og begynder at se porno alene. Vores undersøgelse indikerer, at respondenterne – uanset køn – primært ser porno alene, men at alders-

elementet spiller en rolle. Drengene i vores undersøgelse starter i et kollektivt forbrug og ender med alderen i et individuelt, mens det omvendte gør sig gældende for pigerne. Dette er helt på linie med Bjørnstad og Ellingsens observationer. Drengene socialiseres – i ordets mest bogstavelige forstand – til at se porno og til det pornobrug, der mere eksplicit knyttes til onani og seksuel lyst. Det virker rimeligt at antage, at dette forhold spiller en ikke uvæsentlig rolle for drengenes højere forbrug og mere positive indstilling til pornografi.

Afslutningsvis skal det nævnes, at det har overrasket os, at landeforskellene på respondenternes besvarelser er så minimale. Med lovgivningsmæssige forskelle på tværs af landene, samt forskelle i det politiske klima omkring problematikken, kunne man have forventet større forskelle i respondenternes besvarelser. Årsagen til fraværet af nationale forskelle kan være, at der parallelt i hele Norden gennem de sidste 40 år, som et resultat af statslig-politiske tiltag samt sociale/kulturelle bevægelser, har etableret sig mere eller mindre identiske seksualitetsdiskurser. Her tænker vi især på spørgsmålet om seksualoplysning i folkeskolerne, adgang til fri abort, frigivelse af p-pillen – i det hele taget en liberalisering af seksualitetskulturen, som, i højere grad end vi måske almindeligvis anerkender, har mange identiske træk på tværs af de nordiske landegrænser. De unge respondenter er med andre ord opdraget og socialiseret indenfor den samme nordiske kulturkreds, hvad angår holdninger til seksualitet, og det har sandsynligvis betydning for, hvor ens deres besvarelse falder ud. En anden årsag til den tværnationale homogenitet i respondenternes besvarelser er utvivlsomt internettets globale karakter. Via dette medie har de unge adgang til det samme indhold, på de samme præmisser – noget som bidrager til at gøre lokale forskelle i den enkeltes øvrige miljø mindre eller sågar irrelevante. På denne baggrund er der god ræson i også i fremtiden at etablere nordiske samarbejder omkring unge og pornografi, for eksempel i forbindelse med seksualoplysningskampagner, undervisnings tiltag i folkeskolen og lignende.

Denne kvantitative undersøgelse er ikke repræsentativ i den forstand, at den kan generaliseres til alle Nordens unge i alderen 12–20 år. Alligevel tilvejebringer den et værdifuldt og unikt tværnordisk indblik i næsten 1800 unges forhold til pornografi. Undersøgelsen har, på linie med andre nordiske, kvantitative og kvalitative undersøgelser, vist, at pornografi er blevet en almindelig del af unges hverdagsliv. De ser det, de samtaler om

det, har sprog for det, de ser, og ikke mindst holdninger til det. De fleste af dem vurderer, at pornografien er let tilgængelig. Dette afspejler efter al sandsynlighed, at denne generation af unge er vokset op med internettet, et medie, der i medieteknologiske sammenhænge om noget har faciliteret adgangen til pornografi gennem de sidste ti år. Hvorvidt deres hverdagsliv med pornografi på længere sigt vil betyde, at pigernes forbrug vil stige og nærme sig drengenes, eller omvendt at drengenes forbrug mættes og efterfølgende falder, er ikke til at give bud på indenfor denne undersøgelses rammer. Fremtiden må ligeledes vise, om pigernes kritiske tilgang mindskes og om drengene i øget grad indskriver sig i kritikernes rækker. Som sagerne står nu, anerkender de unge i vores undersøgelse, at genren findes, men ser den gerne begrænset. De færreste af dem går imidlertid ind for et decideret forbud.

Referencer

- Abramson, P. R. og Pinkerton, S. D. (1995) *With Pleasure – Thoughts on the Nature of Human Sexuality*. Oxford: Oxford University Press.
- Antilla, Anna (red.) (2004) *Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kolutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista*. [Barndomens föränderliga landskap: Om effekterna av sexualisering av konsumtionskulturen.] Helsinki: Stakes rapport 284.
- Atwood, Feona (2002) "Reading Porn – The Paradigm Shift in Pornography Research." *Sexualities*. Vol. 5, no.1, 91–105.
- Berg, Lena (1999) *Lagom är bäst. Unga kvinnors berättelser om heterosexuell samvaro och pornografi*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Berg, Lena (2000) "Det dubbeltydiga talet – Unga kvinnor samtalar om pornografi." *Kvinnovetenskapligt tidskrift*, nr. 3, 41–54.
- Berg, Lena (2002) *Äkta kärlek – Heterosexuell samvaro speglar mot diskurser om kärlek, heterosexualitet och kropp*. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Bjørnstad, Taran L. og Ellingsen, Tom (2001) *Nettsvermere – en rapport om ungdom og Internett*. Oslo: Statens filmtilsyn.
- Butler, Judith (1990) *Gender Trouble – Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Butler, Judith (1993) *Bodies that Matter – on the Discursive Limits of Sex*. New York: Routledge.
- Cooper, A. (1998) "Sexuality and the Internet. Surfing its way into the new millenium." *CyberPsychology and Behaviour*, nr. 1(2), 24–28.
- Drotner, Kirsten (2001) *Medier for fremtiden – børn, unge og det nye medielandskab*. København: Høst & Søn.
- Foucault, Michel (1994, 1976) *Viljen til viden – seksualitetens historie*, bd. 1. København: Det lille Forlag.
- Gade, Rune (1997) *Staser – Teorier om det fotografiske billedes ontologiske status & Det pornografiske Tableau*. Århus: Passepartout's Særskriftserie.
- Gade, Rune (2000) "Afstandsintimitet – eller 'La lune à 1a mètre' ", i Gade, R. og Jespersen, M.R. (red.) *Krop og æstetik – tekster om krop og køn i moderniteten*. København: Tiderne Skifter.
- Giddens, Anthony (1994) *Intimitetens forandring – Seksualitet, kærlighed og erotik i det moderne samfund*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Haavio-Mannila, Elina og Kontula, Osmo (2003) *Sexual Trends in the Baltic Sea Area*. Helsinki: Population Research Institute.
- Hald, Gert Martin (2004) *Gender Differences in Pornography Consumption among Young Heterosexual Danish Adults*. Aarhus Universitet.

- Hammarén, N. og Johansson, T. (2001) *Ungdom och seksualitet i gränslandet: Ung och kåt? – Om ungdomars sexuella berättelser*. Delrapport 1. Högskolan i Skövde.
- Hammarén, N. og Johansson, T. (2002) *Könsordning eller könoordning? – Ungdomens sexuella landskap*. Delrapport 2. Göteborgs Universitet.
- Heede, Dag (1992) *Det tomme menneske*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Hirdman, Anja (2001) *Tilltalande bilder – Genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib Aktuellt*. Stockholm: Atlas.
- Hirdman, Anja (2006) "Medierna och den pornografiska förtjusningen", i *Koll på porr – Skilda röster om sex, pornografi, medier och unga*. Stockholm: Medierådet.
- Häggström-Nordin, E., Hanson, U. og Tydén, T. (2005) "Associations between Pornography Consumption and Sexual Practices Among Adolescents in Sweden." *International Journal of STD & AIDS*. Vol.16, 102–107.
- Johansson, T. og Lalander, P. (red.) (2003) *Sexualitetens omvandlingar – Politisk lesbiskhet, unga kristna och machokulturer*. Göteborg: Daidalos.
- Kaiser Family Foundation's Report (1999) *Kids and Media in the New Millennium: A Comprehensive National Analysis of Children's Media Use*. www.kff.org/entmedia/1535-index.cfm (01.05.06).
- Kendrick, Walter (1987) *The Secret Museum – Pornography in Modern Culture*. New York: Viking.
- Kimmel, Michael (ed.) (1991) *Men Confront Pornography*. New York: Meridian.
- King, S.A. (1999) "Internet Gambling and Pornography – Illustrative examples of the psychological consequences of communication anarchy." *CyberPsychology and Behaviour*. No. 2, 175–193.
- Laqueur, Thomas (1990) *Making Sex – Body and Gender From the Greeks to Freud*. Cambridge/Massachusetts/London: Harvard University Press.
- Lewin, Bo (red.) (2000) *Sex in Sweden – on the Swedish Sexual Life 1996*. Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Maines, Rachel P. (1999) *The Technology of Orgasm – "Hysteria", the Vibrator, and Women's Sexual Satisfaction*. Baltimore: The John Hopkins University Press.
- McNair, Brian (2002) *Striptease Culture – Sex, media and the democratization of desire*. London: Routledge.
- Mossige, Svein (2001) *Ungdoms holdninger til seksuelle krenkelser og overgrep*. Oslo: NOVA rapport 16/01.
- Månsson, Sven-Axel et al. (2003) *Kärlek och sex på Internet*. Nätsexprojektet 2003:1. Göteborg/Malmø: Göteborgs Universitet.
- Månsson, Sven-Axel, Söderlind, Peder (2004) *Sexindustrin på nätet – Aktörer, innehåll, relationer och ekonomiska flöden*. Stockholm: Égalité.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) (2003) *Forskningsetiske retningslinjer for internettforskning*. www.etikkom.no/retningslinjer/internett (15.05.05).
- Nikunen, Kaarina, Paasonen Susanna og Saarenmaa, Laura (red.) (2006) "Anna meille tänä päivänä meidän... Eli kuinka porno työntyi osaksi arkea" [Ge oss i dag vårt... Eller hur pornografi blev en del av vardagen], i Nikunen, Paasonen og Saarenmaa (red.) *Jokapäiväinen pornomme: Media, seksuaalisuus ja populaarikulttuuri*. Tampere: Vastapaino.
- Paul, Pamela (2005) *Pornified – How Pornography is Transforming Our Lives, Our Relations, and Our Families*. New York: Times Books.

- Pedersen, Willy (2005) *Nye seksualiteter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Potts, Annie (2002) *The Science/Fiction of Sex – Feminist Deconstruction and the Vocabularies of Heterosex*. East Sussex: Routledge.
- Rogala, C. og Tydén, T. (2003) "Does pornography influence young women's sexual behaviour?" *Women's Health Issues*, nr. 13, 39–43.
- SAFT-Undersøgelsen (2003) *Safety, Awareness, Facts and Tools – Et nordisk projekt om sikkerhed på Internettet for børn og unge*. Medierådet (DK). www.saft.medieraadet.dk
- Schmidt, Gunter (1996) *Hvad skete der med seksualiteten? Refleksioner over sex og afseksualisering*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Segal, Lynne (1990) *Slow Motion. Changing Masculinities, Changing Men*. London: Virago Press/Rutgers University Press.
- Stanton, J.M. og Rogelberg, S.G. (2001) "Using Internet/Intranet Web Pages to Collect Organizational Research Data". *Organizational Research Methods*. Vol.4, no. 3.
- Stoltenberg, John (1991) "Pornography and Censorship", i Kimmel, Michael (ed.) *Men Confront Pornography*. New York: Meridian.
- Svedin, Carl Göran og Priebe, Gisela (2004) *Ungdomars sexualitet – attituder och erfarenheter*. Lunds Universitet.
- Søndergaard, Dorte Marie (1996) *Tegnet på kroppen. Køn: koder og konstruktioner blandt unge voksne i akademien*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Sørensen, Anette Dina (2003) "Pornografi i massekulturen", i Hølge-Hazelton, B. (red) *Perspektiver på ungdom og krop*. Roskilde Universitets Forlag.
- Sørensen, Anette Dina og Cawood, Sarah Højgaard (2004) "Pornoens legalisering – Seksualitetens befrielse og kvindens seksuelle frigørelse?" i Andersen, Bendix og Olsen (red.) *1968 – dengang og nu*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Sørensen, Anette Dina (2005) *Køn, massekultur og pornografi*. Baggrundsrapport til konferencen "Ung i en herresexet verden". Minister for Ligestilling og Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning (NIKK).
- Thing, Morten (1999) *Pornografiens historie i Danmark*. København: Aschehoug.
- Thorup, John (1998) "Luderlook i 1990'ernes ungdomsreklame". *RetorikMagasinet*.
- Træen, Bente et al. (2004) "Attitudes and Use of Pornography in the Norwegian Population 2002." *The Journal of Sex Research*. Vol. 41, no. 2, 193–200.
- Træen, Bente og Nilsen, Toril Sørheim (2002) *Use of Pornography in Traditional Media and on the Internet in Norway*. University of Tromsø.
- Ungdomar och sexualitet – en presentation av aktuell svensk kunskap* (2000) Stockholm: Folkhälsoinstitutet.
- Wickman, Jan (2004) *Ortodox maskulinitet versus metrosexualitet – spänningar i finländska mediarepresentationer av idrottsmän*. Paper ved mandeforskningskonferencen "Den Onde, den Gode, den Normale", 26.11.04, Södertälje, Sverige.

Bilag

Bilag 1

Spørgeskema til brug ved kvantitativ undersøgelse af nordiske unges pornografibrug.

Del af undersøgelsen "Unge, køn og pornografi i Norden".

Nogle spørgsmål om dig

1. Jeg er:

(sæt kryds)

Pige

Dreng

2. Min alder er _____ år

(skriv alder)

3. Hvilket land bor du i?

Danmark

Norge

Sverige

Finland

Island

Andet

4. I hvilket land er dine forældre født?

A. Min mor _____

Ved ikke

B. Min far _____

Ved ikke

5. Mine forældre er:

- Gift/samboende
- Ugifte, aldrig boet sammen
- Skilte/separeret
- Andet

6. Jeg bor sammen med:

- Begge mine forældre
- Min mor
- Min far
- Hos begge på skift
- Andet

7. Uddannelse. Jeg går i:

- Folkeskolen
- Gymnasiet/Handelsskole
- Er i lære
- Anden ungdomsuddannelse
- Er i job
- Arbejdsledig

Spørgsmål om pornografi

8. Har du engang set porno? (film, blad, TV, internettet eller lignende)

- Ja
- Nej

NB: Hvis "nej" går du videre til spørgsmål nr. 26

9. Første gang jeg så porno, var jeg cirka _____ år gammel

10. Hvad mener du er porno?

(sæt kryds ved de alternativer, som du mener er pornografiske)

- Billeder af mennesker i sexet tøj
- Billeder af nøgne mennesker
- Billeder af nøgne mennesker, der kysser hinanden
- Billeder af nøgne mennesker, der rører ved sig selv
- Billeder af nøgne mennesker, der rører ved hinanden
- Billeder af bryster
- Billeder af kønsorganer
- Billeder af nøgne mennesker, der dyrker sex, og hvor kønsorganerne er synlige

11. Hvor har du set porno?

(du kan sætte flere krydser)

- I et pornoblad
- På TV
- På VHS/DVD
- Via surfing på Internettet
- Via SPAM/uønsket e-mail
- Via Pop-ups
- På mobiltelefonen

Andet _____

12. Hvor ofte ser du porno?

(sæt kun ét kryds)

- Næsten aldrig
- Nogle gange om året
- Nogle gange om måneden
- Nogle gange om ugen
- Stort set hver dag

13. Har du set porno *uden* at ville det selv?

(sæt kun ét kryds)

- Nej, aldrig
- Kun sjældent
- Ja, ofte
- Ja, for det meste

Hvem har du oftest set porno sammen med?

(sæt kun ét kryds)

- Alene
- Sammen med min kæreste
- Sammen med venner af begge køn
- Kun sammen med drengevenner
- Kun sammen med pigevenner
- Sammen med voksne

14. Hvor har du oftest set porno?

(sæt kun ét kryds)

- Hjemme
- Hos min kæreste
- Hos venner
- I skolen
- På netcaféer
- På biblioteker
- I pornobutik
- Andet sted

15. Hvad er den vigtigste grund til, at du har set porno?

(sæt kun ét kryds)

- For sjov
- For at få oplysninger om sex
- For at onanere
- For have sex
- Af nysgerrighed
- Fordi mine venner vil
- Fordi min kæreste vil
- På grund af SPAM/pop-ups
- Ved ikke

Andet _____

16. Hvilken slags porno har du set?

(du kan sætte flere krydser)

- Porno hvor en voksen mand og en voksen kvinde har sex med hinanden
- Porno hvor to voksne kvinder har sex med hinanden
- Porno hvor to voksne mænd har sex med hinanden
- Voldsporno
- Sado/masochistisk porno
- Porno hvor anal- og/eller oralsex indgår
- Porno hvor børn indgår
- Porno hvor dyr indgår
- Porno hvor flere personer har sex sammen
- Andet

17. Hvilken slags porno foretrækker du oftest?

(sæt kun ét kryds)

- Porno hvor en voksen mand og en voksen kvinde har sex med hinanden
- Porno hvor to voksne kvinder har sex med hinanden
- Porno hvor to voksne mænd har sex med hinanden
- Voldsporno
- Sado/masochistisk porno
- Porno hvor anal- og/eller oralsex indgår
- Porno hvor børn indgår
- Porno hvor dyr indgår
- Porno hvor flere personer har sex sammen

- Andet
- Ingen

18. Hvad synes du, pornografien beskriver?

A. (sæt kun et kryds)

- At kvinder bestemmer i sexlivet
- At mænd bestemmer i sexlivet
- At begge bestemmer

- Ved ikke

B. (sæt max. 4 krydser)

- At sex kan dyrkes på *mange forskellige* måder
- At sex kun kan dyrkes på *få* måder
- At sex skal være voldsomt
- At sex er dejligt
- Sex som det er i virkeligheden
- At mænd har lyst til sex hele tiden
- At kvinder har lyst til sex hele tiden

- Ved ikke

19. Hvad synes du om de *mandlige* modeller, der medvirker i porno?
(Sæt max. 4 krydser)

- De er cool
- De er latterlige
- De er stjerner
- De er billige
- De har smukke kroppe
- Deres penis er stor
- De ser hærgede ud
- At det må være et dejligt arbejde
- At det må være hårdt arbejde

- Ved ikke

20. Hvad synes du om de *kvindelige* modeller, der medvirker i porno?
(Sæt max. 4 krydser)

- De er cool
- De er latterlige
- De er stjerner
- De er billige
- De har smukke kroppe
- De har store bryster
- De ser hærgede ud
- At det må være et dejligt arbejde
- At det må være hårdt arbejde

- Ved ikke

21. Tror du, at de *mandlige* modeller bliver seksuelt ophidsede under optagelserne?

- Ja
- Nej

- Ved ikke

22. Tror du, at de *kvindelige* modeller bliver seksuelt ophidsede under optagelserne?

- Ja
- Nej

- Ved ikke

23. Dine holdninger til pornografi

A. (sæt kun ét kryds)

- Pornografi skal være let at få fat på
- Porno bør forbydes
- Det er ok, at porno findes, men det skal begrænses
- Ved ikke

B. (sæt kun ét kryds)

- Pornografi kan forbedre menneskers sexliv
- Pornografi kan ødelægge menneskers sexliv
- Ved ikke

C. (sæt max. 4 krydser)

- Porno er underholdende
- Porno er ulækkert
- Porno er et vigtigt sted for unge at lære om seksualitet
- Porno er mest lavet til mænd
- Porno er mest lavet til kvinder

- Porno er mest lavet til heteroseksuelle
- Porno kan føre til voldtægt
- Porno kan forhindre voldtægt
- Porno kan føre til prostitution

Andet _____

24. Hvordan synes du, at den pornografi du har set, påvirker dig?
(sæt max. 4 krydser):

- Jeg bliver seksuelt ophidset
- Jeg mister lysten til sex
- Jeg får lyst til at prøve, det jeg ser
- Jeg får præstationsangst
- Jeg får komplekser over min krop
- Jeg bliver trist
- Jeg bliver ligeglad
- Jeg bliver provokeret
- Jeg bliver glad
- Jeg har lært ting om, hvordan mennesker ser ud, som jeg ikke vidste i forvejen
- Jeg har gjort ting, som jeg har set i pornografien – det var ikke rart
- Jeg har gjort ting, som jeg har set i pornografien – det var stimulerende
- Jeg har fået lyst til at prøve sex med nogen af mit eget køn

- Jeg synes ikke, at den porno, jeg har set, påvirker mig overhovedet

25. Hvor enig er du i følgende påstand:
(sæt kryds i forhold til, hvor enig eller uenig du er)

A. Det er almindeligt blandt mine pigevenner at se porno.

Helt enig helt uenig Ved ikke

B. Det er almindeligt blandt mine drengevenner at se porno.

Helt enig helt uenig Ved ikke

26. Her følger nogle påstande:

(sæt kryds i forhold til, hvor enig eller uenig du er)

De fleste drenge synes porno er ulækkert.

Helt enig helt uenig Ved ikke

Piger gider ikke se porno.

Helt enig helt uenig Ved ikke

Drenge der ser porno er "taberagtige".

Helt enig helt uenig Ved ikke

Piger der ser porno er "cool".

Helt enig helt uenig Ved ikke

Porno er mest en drengeting.

Helt enig helt uenig Ved ikke

Piger snakker meget om porno.

Helt enig helt uenig Ved ikke

Drenge sammenligner piger, de kender, med de pornomodeller, de har set.

Helt enig helt uenig Ved ikke

Man kan blive afhængig af at se porno.

Helt enig helt uenig Ved ikke

27. Har du talt med dine forældre om pornografi?

Ja

Nej

28. Ser dine forældre porno?

- Ja
- Nej
- Ved ikke

29. Hvor let er det at få fat i pornografi?
(sæt kun ét kryds)

- Meget svært
- Svært
- Let
- Meget Let

- Ved ikke

Spørgsmål om dine egne seksuelle erfaringer.

31. Har du haft en kæreste?

- Ja
- Nej

32. Har du haft sex?

- Ja
- Nej

NB! Hvis "nej", gå videre til spørgsmål nr. 38

Hvis "ja", kryds af hvor det passer med dine erfaringer:

- Har du haft oralsex med en pige?
- Har du haft oralsex med en dreng?

- Har du haft analsex med en pige?
- Har du haft analsex med en dreng?

- Har du haft samleje med en pige?
- Har du haft samleje med en dreng?

33. Hvor gammel var du første gang du havde sex?

Jeg var _____ år gammel

34. Hvilket køn havde den du var sammen med første gang du havde sex?

- Pige
- Dreng

35. Hvor mange gange har du haft sex?

- 1
- 2–3
- 4–5
- Flere end 5

- Ved ikke

36. Har du haft sex med flere personer på én gang?

- Nej
- Ja

37. Har du haft sex mod din vilje?

- Nej
- Ja

38. Hvor ofte føler du seksuel lyst?

- Aldrig
- Sjældent
- En gang imellem
- Ofte
- Næsten hele tiden

39. Her følger nogle påstande.

(sæt kryds i forhold til, hvor enig eller uenig du er – både i "Om piger" og "Om drenge")

Om piger:

Pigen skal helst tage initiativet til sex

Helt enig helt uenig Ved ikke

Mange piger er mindre optaget af at kunne præstere seksuelt end drenge

Helt enig helt uenig Ved ikke

Det er ok, hvis en pige har mange seksualpartnere

Helt enig helt uenig Ved ikke

Mange piger synes, at sex er mere spændende, hvis drengen gør lidt modstand

Helt enig helt uenig Ved ikke

Mange piger mener det ikke for alvor, når de siger "nej" til sex

Helt enig helt uenig Ved ikke

Pigens udløsning er vigtigere end drengens

Helt enig helt uenig Ved ikke

Piger har mindre behov for sex end drenge

Helt enig helt uenig Ved ikke

Piger bliver aggressive, hvis de ikke får sex nok

Helt enig helt uenig Ved ikke

Piger er mindre interesseret i sex end drenge

Helt enig helt uenig Ved ikke

Det er okay, at to piger har sex med hinanden

Helt enig helt uenig Ved ikke

Om drenge:

Drengen skal helst tage initiativet til sex

Helt enig helt uenig Ved ikke

Mange drenge er mindre optaget af at kunne præstere seksuelt end piger

Helt enig helt uenig Ved ikke

Det er ok, hvis en dreng har mange seksualpartnere

Helt enig helt uenig Ved ikke

Mange drenge synes, at sex er mere spændende, hvis pigen gør lidt modstand

Helt enig helt uenig Ved ikke

Mange drenge mener det ikke for alvor, når de siger "nej" til sex

Helt enig helt uenig Ved ikke

Drengens udløsning er vigtigere end pigens

Helt enig helt uenig Ved ikke

Drenge har mindre behov for sex end piger

Helt enig helt uenig Ved ikke

Drenge bliver aggressive, hvis de ikke får sex nok

Helt enig helt uenig Ved ikke

Drenge er mindre interesseret i sex end piger

Helt enig helt uenig Ved ikke

Det er okay, at to drenge har sex med hinanden

Helt enig helt uenig Ved ikke

40. Hvis du har kommentarer, er du velkommen til at skrive dem her:

Tak for hjælpen!

Venlig hilsen

Anette Dina Sørensen og Vigdis Saga Kjærholt,
Nordisk institut for kvinde- og kønsforskning (NIKK).

UNGE, KØN OG PORNOGRAFI I NORDEN

Pornography and sex among adolescents in Iceland

Guðbjörg Hildur Kolbeins

Content

Abstract	111
1. Introduction	115
2. Literature review	117
3. Methodology	121
3.1 The sample	121
3.2 The procedure	121
3.3 The questionnaire	122
4. Results	123
4.1 The response rate	123
4.2 Background information	124
4.2.1 Marital status of parents and living arrangements	124
4.2.2 Education and work	125
4.3 The adolescents' use of pornography	125
4.3.1 Defining pornography	125
4.3.2 What kind of pornography, where, why and how much	125
4.3.3 Views on pornography and porn actors	130
4.3.4 The adolescents' views on pornography use	133
4.4 The adolescents' experience with sex	137
4.4.1 Defining sex	137
4.4.2 Sexual experiences	137
4.4.3 Adolescents' views on sex	139
5. Discussion	145
References	149

Abstract

The present study was a part of a larger Nordic research project, "Youth, Gender and Pornography in the Nordic Countries", which was commissioned and funded by the Nordic Council of Ministers, the Nordic countries and by the Nordic Institute for Women's Studies and Gender Research (NIKK), which also supervised and administered the project.

The literature on adolescents and pornography is scarce, to say the least. Recently, a few studies have been conducted on the relationship between the behavior of adolescents and their use of pornography, mostly in the Nordic countries. In the past, studies on the use and effects of pornography were predominantly carried out in the United States using undergraduate students as research subjects.

The main purpose of the study has been to gain knowledge about the impact of pornography on the lives of young people between the ages of 14 and 18 in Iceland. To be more specific, this investigation attempts to depict their use of pornography, i.e. how much pornography they see, what form it takes, where, why and how; their views on the use of pornography, their sexual experiences, their views on sex, and last but not least to look at the possible relationship between how adolescents use pornography and their opinions and behavior.

The study was conducted in November 2005 by asking a random sample of 1500 adolescents, who had been contacted by letter, to access a Web-based questionnaire. It should be noted that the response rate was much lower than expected. Just 323 adolescents, or 23% of those contacted, replied to the questionnaire. Nevertheless, the findings are of interest and it is believed that they give a good indication of adolescents' attitudes towards pornography.

According to the findings from the present study, 96% of male respondents and 88,7% of female respondents, between the age of 14 and

18, had seen pornography. On average, the adolescents were 11.4 years old when they first came across it. Moreover, they consider pornography to be easily accessible and tend to see it on television, on the Internet or in pornographic magazines. Generally, boys use pornography alone at home for masturbation and for fun while girls are more likely to see pornography with friends, either at home or at a friend's place, out of curiosity, for fun or because of unwanted spam mail and pop-up windows. The most common form of pornography seen by the teenagers was sexual acts between two adults of the opposite sex. It was also quite common for the sample to have seen sex between two women, sexual play amongst three parties, oral sex and anal sex. Seventy-one boys reported seeing pornography almost daily or a few times a week while girls tended to see pornography less often.

In general, the adolescents tended to feel that male porn actors were laughable and cheap with big penises while at the same time they thought that female porn actresses were cheap with beautiful bodies and big breasts.

Not surprisingly, most of the adolescents reported that pornography sexually aroused them, but girls were also much more likely than boys to report that pornography had no effect on them or made them feel unhappy with their own bodies. Girls were also more likely than boys to say that pornography was disgusting and that it leads to rape and prostitution.

More than six out of every ten participants in the study reported that the use of pornography was common among his/her male friends, while 16.6% said that the use of pornography was common among his/her female friends. The adolescents also agreed that boys talk a lot about pornography. However, at the same time they feel that pornography isn't necessarily just for boys.

The findings further revealed that there was a statistically significant relationship between one's use of pornography and reporting that pornography use was common or general among one's friends. There was also a relationship between how often one used pornography and agreeing with the statement that boys talked a lot about pornography, and finding girls who used pornography cool. Moreover, pornography users disagreed that most boys find pornography disgusting, that girls don't like pornography or that boys who use pornography are losers.

On average, those who had already had sex at the time of the study were 15 when they first did so. More importantly, there was an association between the frequent use of pornography and the respondents age at the onset of sexual activity, i.e. the more often one used pornography, the younger one was at the time of the first sexual encounter. Furthermore, there was a significant relationship between the use of pornography and the likelihood of having sex with more than one person at a time, i.e. engaging in group sex. In general, most of the adolescents disagreed that it was OK for a boy or a girl to have many sexual partners.

Finally, the findings from the present study showed that young people's use of pornography predicted their belief that both boys and girls find sex more exciting if the other party resists their sexual advances, and their acceptance of sex between two women.

The present study certainly has its shortcomings. Most noteworthy, the questionnaire lacked questions on family cohesion, psychological factors and general media use. It is essential to look at the larger picture and study pornography in the context of other factors that impact the lives of adolescents on a daily basis. Hopefully, this study will be only the first step in the right direction to further our understanding of the role of pornography in the lives of young people in the Nordic countries.

1. Introduction

For the past couple of years, there has been a growing concern in Iceland about the possible effects of pornography on adolescents. Pornography has become mainstream and pornographic images are everywhere. Unfortunately, next to nothing is known about Icelandic adolescents' use of pornography or the effects of pornography on them.

It is clear that the boundaries of sexual images in the media have been stretched over the past 15 years. In 1990, Jón Óttar Ragnarsson, the former general manager of the television channel Stöð 2, was prosecuted and sentenced for showing the Danish movies *I tyrens tegn* and *I tvillingernes tegn* which were produced in the mid '70s by Werner Hedman and starred Ole Søltoft. Recently, the more controversial movies *Ken Park* and *Baise-moi* have both been shown on Icelandic television without anyone being prosecuted. *Ken Park* was even broadcast during the prime time hours at 8.30 p.m. at night. It should be noted that *Baise-moi* was banned in Australia and New Zealand. Both of these movies clearly violate the clause in Icelandic law from 1940 where it is stated that showing, selling and distributing pornography is banned.

There have been stories circulating in Icelandic society about adolescents commonly practicing anal sex and young girls paying their way into parties for older adolescents by performing fellatio on boys. Again, it should be reiterated that those are stories that have so far not been backed up by any empirical evidence. Nevertheless, there has been a tendency to attribute this kind of sexual behavior to a possible increase in the availability of pornographic material.

The discussion on young people and pornography has been characterized by a cause-and-effect relationship, i.e. it is generally assumed that pornography consumption directly alters and influences the behavior, mostly sexual behavior, of adolescents. That youth may, for example,

imitate what they see in pornography. Moreover, as it is believed by many that pornography degrades women, there is some concern that pornography may affect the attitude of men towards women. However, the relationship between pornography use and behavior is much more complex than most people think. Even though one finds a statistically significant relationship between pornography use and the age at first coitus, other factors may play an important role in mitigating this relationship – factors such as family cohesiveness. As a matter of fact, a recent unpublished study by the author of this paper indicates that family cohesiveness may affect how early in life teenagers start their sexual experiences and their use of pornography, thereby eliminating any relationship between these two variables.

It is the purpose of the present study to attempt to answer the following questions and others related to them: To what extent are Icelandic adolescents exposed to pornography? What kind of pornography are they seeing and where are they seeing it? Why do they see pornography? What is the relationship between their use of pornography and their views on pornography and sex? What are their sexual experiences?

The present study was a part of a larger Nordic research project, "Youth, Gender and Pornography in the Nordic Countries", that was commissioned and funded by the Nordic Council of Ministers, the Nordic countries and by the Nordic Institute for Women's Studies and Gender Research (NIKK), which also supervised and administered the project.

2. Literature review

A search through such data bases as *ProQuest 5000*, *Web of Science* and *PsychInfo* reveals that there has been a surge in research on adolescents and pornography in this century, but almost nothing was known about the use of pornography among adolescents under the age of 18 before that. It appears that older studies on the effects of pornography have almost entirely used North-American college students between the ages of 18 and 20 as research subjects. Moreover, those students have quite often been enrolled in introductory classes in psychology. Obviously, the students have been used as a convenience sample even though some scientists have harshly criticized this method (Fisher and Barak 1991).

Many of the recently published studies have been conducted in Sweden. Tydén, Hanson and Häggström-Nordin (2004) found, for example, that adolescents were most commonly exposed to pornography on television or on the Internet. Heavy consumers of pornography were significantly more likely than light consumers to try what they had seen. Furthermore, heavy consumers of pornography were more likely than light consumers to have had sex with a friend and engage in anal sex and sex with multiple partners (Häggström-Nordin, Hanson and Tydén 2005). In another study on 300 men between the ages of 16 and 24 who had visited a genitourinary clinic, Tydén and Rogala (2004) found that almost every single one of them had seen pornography, and of those 16% viewed it frequently. Half of the men believed that pornography had an influence on their own sexual behavior.

In a comparable study on young women, studied under the same circumstances as the men, Rogala and Tydén (2003) found that of almost one thousand women, only 16 used pornography frequently and 20% of the group saw it occasionally. The results also indicated that a third of the women who had seen pornography believed that pornography had an

impact on their own behavior. Furthermore, one found a relationship between the women's use of pornography and their experience with anal sex. A qualitative study of the attitudes of Swedish teenage girls supports the findings that the adolescents themselves believe that the media are having an influence on their sexual behavior. They feel that the media, particularly commercials, are sending them the message that everyone should have sex (Ekstrand et al. 2005).

In Norway, a study on the likelihood of older adolescents (over the age of 18) having sex with younger adolescents and preadolescents showed that there was indeed a relationship between how likely the sample was to have sex with a 13 or 14-year-old and the older adolescents' use of pornography. The researcher concluded that "a frequency of weekly use of pornography may indicate that pornography is a component of habit or lifestyle and that as such it corresponds with positive attitudes toward having sex with an underage adolescent" (Hegna, Mossige and Wichstrøm 2004, 646).

One Icelandic study examined the relationship between adolescents' viewing of pornography and their aggressive behavior. It was found that domestic violence significantly influenced boy's viewing of pornography. Boys who had experienced domestic violence used pornography more often than boys who did not live with violence at home. When controlling for the adolescent's relationship with his/her parents, there was an association between the viewing of pornography and aggression, i.e. those who watched pornography a lot were also more aggressive (Kolbeins 2004). Those findings were consistent with the theory of Malamuth, Addison and Koss (2000), whose research found that the use of pornographic material adds to the aggressiveness and hostility towards women by young men who have been physically and sexually abused as children. Furthermore, Malamuth and his colleagues concluded that the frequent use of pornography does not necessarily lead to increased aggressiveness in males if they are not considered to be at risk in the first place because of their earlier history.

As stated earlier, the great majority of studies on the consumption and effects of pornography have probably been conducted in the United States. Among the more recent ones was a study on 522 black teenage girls between the ages of 14 and 18 who attended health clinics. The findings of that study indicated that there was an association between the

girls' exposure to pornographic movies and their negative attitudes toward using condoms. Girls, who had seen a pornographic movie within three months of the study, were also likely to have had sex more frequently than other girls and to have had multiple sex partners (Wingood et al. 2001).

A study which was conducted in southern California, on the effects of adolescents' viewing of pornography and their beliefs in the rape myth, i.e. that women liked to be raped, found that the more the adolescents' in the study watched pornography, the more likely they were to believe that men's strong desire for sex was the main cause of rape. They also felt that women could blame themselves for being raped because of the way they dressed (Cowan and Campbell 1995). Adolescents in North Carolina seem to have similar attitudes toward gender roles and rape as their counterparts on the West Coast. Almost 60% of boys and nearly one third of girls thought that if a woman goes home with a man on the first date, she really wants to have sex with him (Boxley, Lawrance and Gruchow 1995).

In a nutshell, the vast amount of pornography studies which were done in the 1980s, both surveys and experiments, indicate that pornography does not influence the viewer directly. There are several mitigating factors that make a difference, such as if the viewer is considered to be likely to commit a rape, whether a woman is seen as enjoying the rape or not, and what kind of pornography is being used. Donnestein and Linz (1986) argued that, first and foremost, we should be worried about the effects of violent pornography, as such a genre can increase the viewer's aggressiveness and reinforce the rape myth.

3. Methodology

3.1 The sample

A nationwide random sample of 1 500 participants, born between 1987 and 1990, was drawn from the Icelandic National Register of Persons – 375 adolescents for each year. As approximately one fifth of the adult population has requested that it does not want unsolicited mail of any kind, the children of those people were automatically excluded from the pool. There were 4 193 children born in Iceland in 1987, 4 673 in 1988, 4 560 in 1989 and 4 768 in 1990 (Statistics Iceland 1997).

3.2 The procedure

In October of 2005, letters were sent to the parents of 1 233 adolescents who had not turned 18 by the time of the study. The letter stated the purpose of the study and gave an e-mail address through which the researcher could be contacted. The parents were asked to send a notification within a fortnight if they did not want their children participating in the study. Only 68 parents declined participation on behalf of their children and a few letters were returned, as the whereabouts of the subjects were unknown.

In November, another round of letters was mailed out to the participants. The new letter included a keyword and instructions on how to access the Web based questionnaire. The sample had two weeks to answer the questionnaire. It should be noted that reminders were not sent out later. This was due to the fact that the Children's Ombudsman and the Data Protection Authority required the researcher to put the keywords randomly in the envelopes. This method ensured that all the answers were

untraceable, and consequently it was impossible to know who had already answered the questionnaire and who had not.

3.3 The questionnaire

The questionnaire, which was used for the present study, was almost identical to the questionnaires that were used for the Internet surveys in Denmark, Norway and Finland. It was translated from Danish into Icelandic by the researcher. A few questions and options were added for further clarification.

For the purpose of this paper, the questions and statements, which were used as variables in the study, are translated into English. It should be kept in mind that one always loses some fineness in meaning when translating from one language into another. Also, as Danish is historically closely related to Icelandic, one can claim that there may be a larger difference in meaning between the original Icelandic version and the English translation than between the Danish and Icelandic versions of the questionnaire.

4. Results

4.1 The response rate

In order to achieve a representative sample of young people in Iceland, the participants had been selected at random for the Internet survey. According to figures from Statistics Iceland, 99% of Icelandic homes have computers, 73% have ADSL or xDSL Internet connection, 23% have dial-up connection or ISDN, and an additional 4% use broadband, cable or some other form of Internet connection (Statistics Iceland 2006). It was originally believed that by having the questionnaire easily accessible to the sample on the Internet and thereby allowing the adolescents to answer the questions in the privacy of their own homes if they so desired, or at other places where they had access to computers and an Internet connection, the response rate would be fairly good. However, this was not the case.

Unfortunately, the response rate was only 23% (323 of 1 428), which under most circumstances would be unacceptable. However, a comparison of some of the sample's answers to well-known statistics indicates that those who answered the questionnaire do not seem much different from other adolescents in Iceland. For example, the mean age at the sample's first sexual encounter is 15, while other surveys on the sexual experiences of Icelandic teenagers have shown the age to be approximately 15 and a half. It is known that four out of every 10 marriages in Iceland end in a divorce. According to the teenagers in the sample, 26% of the girls reported that their parents were divorced and this number was 19% for boys. Thus, it appears that children from broken homes were slightly less likely to respond to the questionnaire. The most obvious difference between the sample and the general population was the proportion of males and females. For some reason, more females replied to the ques-

tionnaire than males. The final sample included six females for every four males or 126 boys and 197 girls.

Table 1. Age and gender of the sample. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
14 years old	0.9% (3)	0.9% (3)	1.8% (6)
15 years old	10.2% (33)	16.7% (54)	26.9% (87)
16 years old	8.0% (26)	17.3% (56)	25.3% (82)
17 years old	9.6% (31)	14.6% (47)	24.1% (78)
18 years old	10.2% (33)	11.5% (37)	21.7% (70)

It should be noted that only six respondents marked their age as 14. This may be due to the fact that the survey took place late in the year, and also, previous research by the author of this paper has shown that teens have a slight tendency to say that they are a year older than they actually are if their birthday is coming up fairly soon.

Consequently, it is safe to say that the findings from the present study give a good indication of the use of pornography among Icelandic adolescents, and their views on pornography and sex.

4.2 Background information

4.2.1 Marital status of parents and living arrangements

Three out of every four boys reported that their parents were either married or cohabiting. For some unknown reason, this number was lower for girls, 65% reported that their biological parents were in a marriage or living together. When asked about their personal living arrangements, the answers given by the adolescents reflected their parents' marital status, i.e. 75% of boys lived at home with their parents while 65% of girls lived at home. The majority of those adolescents who had divorced parents lived with their mothers (27% of females and 18% of boys). Twelve adolescents lived with their father and a handful lived with other people or split their living arrangements between their biological parents. Five adolescents reported that their parents were widowed.

4.2.2 Education and work

The majority of the respondents or 65% was enrolled in a junior college (framhaldsskóli/iðnskóli). Just over a quarter was enrolled in 10th grade in grunnskóli. A few were working full time, or were apprentices or un-employed.

4.3 The adolescents' use of pornography

4.3.1 Defining pornography

What is pornography? The great majority of the sample (305) agreed that pictures of people having sex where the genitalia are visible are pornographic. More than 230 adolescents felt that pictures of naked people-touching themselves or touching other people were pornographic. Around 200 felt that pictures of genitalia were pornographic. As seen in Table 2, there was a strong gender difference. So long as the genitalia are not visible, pictures of people having sex were not considered pornographic. It appears that visible genitalia is seen by the adolescents as central to a definition of what is pornographic and what is not.

Table 2. What is considered pornographic, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Pictures of people in sexy clothes	6.8% (22)	11.8% (38)	18.6% (60)
Pictures of naked people	24.1% (78)	35.6% (115)	59.8% (193)
Pictures of naked people kissing	14.9% (48)	25.3% (82)	40.2% (130)
Pictures of naked people touching themselves	26.6% (86)	45.8% (148)	72.4% (234)
Pictures of naked people touching each other	27.2% (88)	44.9% (145)	72.1% (233)
Pictures of naked breasts	12.7% (41)	20.4% (66)	33.1% (107)
Pictures of genitalia	23.5% (76)	38.7% (125)	62.2% (201)
Pictures of people having sex while not showing genitalia	17% (55)	27.6% (89)	44.6% (144)
Pictures of people having sex where genitalia is visible	36.2% (117)	58.2% (188)	94.4% (305)

4.3.2 *What kind of pornography, where, why and how much*

More than nine out of ten adolescents had seen pornography, 96% of the boys and 88,7% of the girls. They also felt that their access to pornographic material was easy, as 250 reported it being easy or very easy to find such material. They do not talk to their parents about pornography, as only 28% said they had discussed pornography with their parents.

Some were as young as five or six years old when they first came across pornography while others were older. On average, the teens were 11.7 years old when they first saw pornography. A few respondents said they had found a pornographic magazine at home and were around the age of 8 when they realized what pornography was. Almost half of those who remembered how old they were when they first came into contact with pornography said they had been between the ages of 10 and 12 when they first saw pornography.

Table 3. Where has pornography been seen, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
In newspapers	5.9% (19)	9.6% (3)	15.5% (50)
In general magazines	7.4% (24)	9.6% (31)	17.0% (55)
In pornographic magazines	29.1% (94)	33.4% (108)	62.5% (202)
On television	29.7% (96)	45.5% (147)	75.2% (243)
On cable	8.4% (27)	11.5% (37)	19.8% (64)
On VHS/DVD	24.7% (80)	27.9% (90)	52.6% (170)
On the Internet	36.2% (117)	35.9% (116)	72.1% (233)
In spam mail	16.7% (54)	25.1% (81)	41.8% (135)
In pop-up windows on the Internet	27.6% (89)	40% (129)	67.5% (218)
In mobile telephones	7.4% (24)	6.2% (20)	13.6% (44)

Most adolescents had seen pornography on television, on the Internet, either on Web sites or in pop-up windows, and in pornographic magazines. These findings are consistent with the findings of Tydén et al. (2004) in Sweden. A surprisingly high number of respondents reported that they had seen pornography in spam mail, which indicates that pornographic spam mail is a serious problem. Around 50 respondents said they had seen pornography in mobile phones, in newspapers and in general magazines. One of the newspapers in Iceland, *DV*, publishes ads with pictures for sexual telephone services. Usually those ads show pictures of

nude or scantily clad women with their mouths half open etc. It is probable that adolescents consider those ads to be pornographic as quite a few wrote that they had seen pornography in ads when they had the option of telling us where else they had seen pornography.

What kind of pornography have the adolescents seen? The adolescents had most commonly seen the kind of sex that is generally the most accepted form of sexual behavior in society, i.e. sex between two adults of the opposite sex. They had also seen female-on-female, oral sex and ménage aux trois. Slightly less than 200 had seen anal sex.

Table 4. What kind of pornography have the adolescents seen, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Two adults of the opposite sex having sex	36.5% (118)	52.3% (169)	88.9% (287)
Two adult women having sex with each other	33.1% (107)	40.2% (130)	73.4% (237)
Two adult men having sex with each other	6.8% (22)	17.3% (56)	24.1% (78)
Three play	31.3% (101)	40.6% (131)	71.8% (232)
Oral sex	34.3% (111)	45.8% (148)	80.2% (259)
Anal sex	29.1% (94)	31.9% (103)	61% (197)
Orgy (gang bang)	23.2% (75)	18% (58)	41.2% (133)
Violent sex	5.3% (17)	7.7% (25)	13.0% (42)
S/M	6.5% (21)	7.4% (24)	14.0% (45)
Child pornography	1.9% (6)	2.2% (7)	4.0% (13)
Animal sex	6.8% (22)	9.0% (29)	15.8% (51)
Other types	1.9% (6)	2.1% (7)	4.0% (13)

A few respondents said they had seen other forms of pornographic material. One participant said he had seen pictures of necrophilia, three had seen sex where human excrements were used, two had seen women having sex with horses and dogs, two had seen rapes and two reported having seen Japanese hentai manga.

It's been established that the great majority of the sample had seen pornography at one time or another. The interesting fact is that 60% of the sample reported having seen pornography involuntarily sometimes, often or quite often.

When it came to the sample's preferences for sexual material, the vast majority preferred seeing an adult woman and an adult man having sex with each other. However, an interesting gender difference emerged –

girls were far more likely than boys to prefer seeing couples having sex while quite a few boys preferred seeing two women having sex with each other.

Table 5. What kind of pornography is preferred, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Two adults of the opposite sex having sex	19.2% (62)	32.8% (106)	52.0% (168)
Two adult women having sex with each other	13.6% (44)	3.4% (11)	17.0% (55)
Two adult men having sex with each other	0.6% (2)	0.3% (1)	0.9% (3)
Three play	0.9% (3)	2.2% (7)	3.1% (10)
Oral sex	0.3% (1)	1.5% (5)	1.9% (6)
Anal sex	0.9% (3)	0.3% (1)	1.2% (4)
Orgy (gang bang)	0.3% (1)	0.3% (1)	0.6% (2)
Violent sex	0.3% (1)	0% (0)	0.3% (1)
S/M	0.6% (2)	4.0% (13)	4.6% (15)

There is a clear gender difference when it comes to how often the adolescents see pornography. The girls were far more likely than boys to say that they saw pornography almost never or a few times a year. Boys, on the other hand, reported seeing pornography more often than girls or at least a few times a week or almost daily.

Table 6. How often pornography is seen, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Almost never	1.9% (6)	17.6% (57)	19.5% (63)
A few times a year	2.4% (8)	16.7% (54)	19.2% (62)
A few times a month	11.8% (38)	14.2% (46)	26% (84)
A few times a week	14% (45)	5.3% (17)	19.2% (62)
Almost daily	8% (26)	1.2% (4)	9.3% (30)

According to the sample, pornography is most often seen or used within the four walls of the home or at a friend's place. Girls were almost equally likely to see pornography at a friend's house or at home while boys, on the other hand, overwhelmingly tended to see it at home.

Table 7. Under what circumstances is pornography seen, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
At home	28.2% (91)	19.2% (62)	47.4% (153)
At a girlfriend's or a boyfriend's house	1.2% (4)	5.6% (18)	6.8% (22)
At a friend's place	4.6% (15)	15.8% (51)	20.4% (66)
At school	0.6% (2)	0.6% (2)	1.2% (4)
In an Internet café	0% (0)	0.3% (1)	0.3% (1)
In a library	0% (0)	0.3% (1)	0.3% (1)
In a porn shop	0.6% (2)	0.9% (3)	1.5% (5)
Other places	2.5% (8)	10.8% (35)	13.3% (43)

Again, there are clear-cut gender differences when it comes to the use of pornography, which reflect the findings of where pornography is seen. For boys, the use of pornography is a solitary act, while girls see or use pornography with their boyfriends or with friends as well as alone. The answer for this gender difference may partially lie in the adolescents' reasons for using pornography. Boys are far more likely than girls to use pornography as a masturbatory tool, while girls look at pornography for fun or out of curiosity. The girls were also more likely than boys say they had mostly seen pornography because of pop-up windows on the Internet.

Table 8. With whom is pornography used, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Alone	28.8% (93)	16.4% (53)	45.2% (146)
With a boyfriend or a girlfriend	2.8% (9)	7.4% (24)	10.2% (33)
With friends	3.7% (12)	20.8% (67)	24.5% (79)
Only with male friends	2.2% (7)	2.5% (8)	4.6% (15)
Only with female friends	0.3% (1)	5.3% (17)	5.6% (18)
With adults	0% (0)	0.6% (2)	0.6% (2)

Table 9. Reasons for seeing pornography, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
For fun	9.3% (30)	9.9% (32)	19.2% (62)
For information about sex	1.2% (4)	1.9% (6)	3.1% (10)
For masturbation	17.8% (58)	4.0% (13)	22.0% (71)
To have sex	0.3% (1)	0.3% (1)	0.6% (2)
Out of curiosity	4.0% (13)	11.5% (37)	15.5% (50)
Because friends wanted it	0.9% (3)	3.7% (12)	4.6% (15)
Because a boyfriend or a girlfriend wanted it	0% (0)	0.6% (2)	0.6% (2)
Because of spam mail or pop-up windows	2.2% (7)	12.4% (40)	14.6% (47)
Don't know	2.2% (7)	9.0% (29)	11.1% (36)

4.3.3 Views on pornography and porn actors

Close to one out of five adolescents said that pornography showed us that men make the decisions when it comes to sex, while one third of the sample said that pornography showed that both men and women make the decisions.

Furthermore, the adolescents felt that pornography was showing them that it is possible to have sex in a variety of ways and that sex is a wonderful thing. Girls tended to believe that pornography portrayed men as wanting to have sex all the time.

Table 10. What does pornography portray, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
That sex can be had in variety of ways	31.9% (103)	35.6% (115)	67.5% (218)
That sex can only be had in a few ways	2.2% (7)	2.2% (7)	4.4% (14)
That sex should be violent	1.5% (5)	7.4% (24)	9.0% (29)
That sex is wonderful	21.1% (68)	13.6% (44)	34.7% (112)
Sex as it is in reality	1.9% (6)	3.4% (11)	5.3% (17)
That men want sex all the time	11.8% (38)	19.2% (62)	31.0% (100)
That women want sex all the time	9.6% (31)	11.1% (36)	20.7% (67)
Don't know	5.6% (18)	14.9% (48)	20.4% (66)

Almost half of the teenagers believed that male porn stars get sexually aroused while filming, while nearly 30% believed that female porn stars got sexually aroused. One third did not know the answer to these two

questions. Also, the overall opinion of the sample seemed to be that male porn stars were cheap and laughable and had big penises.

Table 11. Views on male porn actors, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
They are cool	3.4% (11)	1.9% (6)	5.3% (17)
They are laughable	14.6% (47)	26.3% (85)	41.0% (132)
They are stars	2.8% (9)	0.9% (3)	3.7% (12)
They are cheap	15.5% (50)	32.8% (106)	48.3% (156)
They have beautiful bodies	4.3% (14)	16.7% (54)	21.1% (68)
They have big penises	11.8% (38)	18.9% (61)	30.7% (99)
They look terrible	5.0% (16)	14.9% (48)	19.8% (64)
They have a good job	8.7% (28)	2.8% (9)	11.5% (37)
They have a difficult job	4.0% (13)	8.0% (26)	12.0% (39)
Don't know	10.2% (33)	8.7% (28)	18.9% (61)

Although most girls were of the opinion that female porn stars were cheap, the most common answer among boys was that they had beautiful bodies. Girls also had a tendency to say that the female porn stars had beautiful bodies and big breasts.

Table 12. Views on female porn actresses, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
They are cool	4.6% (15)	0.9% (3)	5.6% (18)
They are laughable	5.0% (16)	20.1% (65)	25.1% (81)
They are stars	6.2% (20)	1.9% (6)	8.0% (26)
They are cheap	8.4% (27)	27.9% (90)	36.2% (117)
They have beautiful bodies	28.5% (92)	23.5% (76)	52.0% (168)
They have big breasts	17.6% (57)	23.8% (77)	41.5% (134)
They look terrible	4.0% (13)	14.9% (48)	18.9% (61)
They have a good job	6.2% (20)	1.5% (5)	7.7% (25)
They have a difficult job	5.3% (17)	13.3% (43)	18.6% (60)
Don't know	4.6% (15)	8.4% (27)	13% (42)

According to Icelandic law, the selling and distribution of pornography is strictly forbidden. Thus it is quite interesting to see that 71% of the sample thinks that pornography should be legalized with certain limitations. Another 9% thinks pornography should be banned and the same number

of adolescents thinks that pornography should be legal and easily attainable. One out of every ten participants hadn't made up their mind.

Forty percent of the sample weren't sure what effect pornography had on people's sex lives. Boys tended to believe that pornography made people's sex lives better, while 20% of the girls thought so, and another 21% of the girls believed that pornography destroyed people's sex lives. Less than 5% of the boys were of this same opinion. Overall, 15% of the boys and girls didn't think pornography had any effects on people's sex lives at all.

Most girls were of the opinion that pornography is disgusting, made for men and may lead to prostitution and rape. Nevertheless, some girls do believe that pornography can be fun, informative and made for women. Boys, on the other hand, find pornography to be fun, made for men as well as informative and made for women. Once again there is a huge gender difference in responses. Only 17 boys found pornography to be disgusting while 73 girls were of that opinion. Moreover, less than 20 boys believed that pornography could lead to rape and prostitution while three times as many girls thought so.

Table 13. Views on pornography, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
It's fun	25.4% (82)	13.9% (45)	39.3% (127)
It's disgusting	5.3% (17)	22.6% (73)	27.9% (90)
It's informative about sex	14.9% (48)	14.2% (46)	29.1% (94)
It is made for men	21.7% (70)	26.3% (85)	48.0% (155)
It is made for women	12.1% (39)	13% (42)	25.1% (81)
It is made for heterosexual people	4.6% (15)	5.0% (16)	9.6% (31)
It leads to rape	5.3% (17)	18.3% (59)	23.5% (76)
It can prevent rape	2.8% (9)	1.8% (6)	4.6% (15)
It leads to prostitution	4.3% (14)	19.2% (62)	23.5% (76)

Overall, the most common effect of pornography on the adolescents, as reported by them, was sexual arousal and wanting to try out what they had seen. Considering how many adolescents felt that female porn stars had beautiful bodies, it should come as no surprise that females said, in much higher numbers than boys, that pornography made them feel bad

about their own bodies and insecure in bed. Interestingly, more girls than boys reported that pornography had no effect on them.

Table 14. Reported effects of pornography, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
It is sexually arousing	30.3% (98)	23.5% (76)	53.9% (174)
It makes me not want sex	0.9% (3)	5.9% (19)	6.8% (22)
It makes me want to try what I see	19.8% (64)	12.7% (41)	32.5% (105)
It makes me insecure in bed	6.8% (22)	14.6% (47)	21.4% (69)
It makes me unhappy with my body	4.0% (13)	18.3% (59)	22.3% (72)
It makes me sad	0.6% (2)	4.3% (14)	5.0% (16)
It makes me indifferent	2.2% (7)	1.9% (6)	4.0% (13)
It makes me angry	0.6% (2)	4.0% (13)	4.6% (15)
It makes me happy	5.3% (17)	0.6% (2)	5.9% (19)
It shows me how people look	6.5% (21)	5% (16)	11.5% (37)
I have done things that weren't fun	0.9% (3)	3.4% (11)	4.3% (14)
I have done things that were exciting	12.1% (39)	7.1% (23)	19.2% (62)
It makes me want to have same-sex sex	1.9% (6)	4.3% (14)	6.2% (20)
It has no effect on me	5.3% (17)	19.5% (63)	24.8% (80)

4.3.4 *The adolescents' views on pornography use*

The adolescents views on the use of pornography were measured by several statements, to which the sample was asked to indicate on a five-point *Likert scale* whether they disagreed or agreed (the scale ranged from strongly disagree to strongly agree).

Table 15. Views on use of pornography, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Use of pornography is common among female friends			
disagree	15.5% (48)	45.8% (142)	61.3% (190)
neutral	15.5% (48)	12.3% (38)	27.7% (86)
agree	6.1% (19)	4.8% (15)	11% (34)
Use of pornography is common among male friends			
disagree	3.1% (10)	10.7% (34)	13.8% (44)
neutral	5.3% (17)	14.1% (45)	19.4% (62)
agree	29.8% (95)	36% (114)	65.5% (209)

Table 15 (continued)

	Boys	Girls	Total
Most boys find pornography disgusting			
disagree	35.1% (111)	51.6% (163)	86.6% (274)
neutral	2.8% (9)	6.3% (20)	9.2% (29)
agree	0.6% (2)	3.5% (11)	4.1% (13)
Girls don't like pornography			
disagree	13.3% (42)	15.2% (48)	28.5% (90)
neutral	14.2% (45)	24.4% (77)	38.6% (122)
agree	10.8% (34)	22.2% (70)	32.9% (104)
Girls talk a lot about pornography			
disagree	23.4% (74)	39.2% (124)	62.7% (198)
neutral	10.1% (32)	15.8% (50)	25.9% (82)
agree	4.7% (15)	6.6% (21)	11.4% (36)
Boys talk a lot about pornography			
disagree	3.2% (10)	6.1% (19)	9.2% (29)
neutral	7.3% (23)	14.6% (46)	22.0% (69)
agree	27.7% (87)	41.1% (129)	68.8% (216)
Boys compare girls to female porn stars			
disagree	25.2% (79)	30.4% (95)	55.6% (174)
neutral	9.6% (30)	19.8% (62)	29.4% (92)
agree	3.2% (10)	11.8% (37)	15.0% (47)
Boys who use pornography are losers			
disagree	33.2% (105)	42.4% (134)	75.6% (239)
neutral	3.8% (12)	14.2% (45)	18.0% (57)
agree	0.9% (3)	5.4% (17)	6.3% (20)
Girls who use pornography are cool			
disagree	4.4% (14)	34.8% (110)	39.2% (124)
neutral	19.9% (63)	25.3% (80)	45.3% (143)
agree	13.9% (44)	1.6% (5)	15.5% (49)
Pornography is only for boys			
disagree	29.7% (94)	40.1% (127)	69.9% (221)
neutral	6.6% (21)	17.1% (54)	23.7% (75)
agree	1.9% (6)	4.4% (14)	6.3% (20)
Girls can become addicted to pornography			
disagree	8.1% (25)	18.4% (57)	26.5% (82)
neutral	17.7% (55)	25.5% (79)	43.2% (134)
agree	11.9% (37)	18.4% (57)	30.3% (94)
Boys can become addicted to pornography			
disagree	3.8% (12)	6.1% (19)	10.0% (31)
neutral	7.7% (24)	20.2% (63)	28.0% (87)
agree	26.4% (82)	35.7% (111)	62.1% (193)

It appears that the use of pornography is more common among boys than among girls. More than six out of ten adolescents disagreed with the statement that the use of pornography was common among his/her female

friends. Almost the same number agreed that the use of pornography was common among his/her male friends.

The overwhelming majority, or 86.6%, disagreed that most boys felt that pornography was disgusting, while the sample wasn't as sure about how girls felt about pornography. Slightly more than one third was neutral while one third agreed that girls didn't like pornography and less than one third disagreed.

The findings for the statements about boys and girls talking a lot about sex, reflected the findings for how common the use of pornography is among male and female friends. One hundred and ninety-eight respondents disagreed that girls talked a lot about pornography while 216 or 68.8% believed that boys did so. Furthermore, more than half of the sample didn't think boys compared girls whom they knew to female porn stars.

Interestingly, the adolescents did not feel that male users of pornography were losers. They were more ambiguous in their views towards female users of pornography. Almost half of the respondents were neutral when it came to agreeing or disagreeing to the statement concerning whether girls who used pornography were cool. However, 44 boys felt they were cool while only five girls agreed. Girls had a tendency to disagree.

Moreover, the adolescents do not necessarily believe that pornography is just for boys, as almost 70% of them disagreed with that statement and another quarter was neutral. Nevertheless, six out of ten believe that boys can become addicted to pornography while 30% believe that girls can become addicted to pornography.

In order to ascertain if there was a relationship between the adolescents' use of pornography and their views towards others' use of pornography, a linear regression analysis was conducted. Gender was entered into the equation at step one, age at step two and the adolescents' own report on how frequently they used pornography at step three. Each statement was then used as a dependent variable.

For the two questions on how common or general it was among the adolescent's female and male friends to use pornography, it turned out that boys were more likely to agree with these two statements than girls. Furthermore, the adolescents' use of pornography significantly predicted their answers to these questions. It may be hypothesized from the previ-

ously mentioned findings that the use of pornography often takes place among friends.

Girls tended to agree with the statement *Most boys think that pornography is disgusting*, but those adolescents who reported frequent use of pornography tended to significantly disagree from those who do not use pornography or use it less often. Those who frequently use pornography also disagreed with *Girls don't like pornography* and *Boys who use pornography are losers*. Girls, on the other hand, were more likely than boys to believe this latter statement to be true.

Interestingly, it's the belief of boys that *Girls who use pornography are cool*. Gender predicted a whopping 24% of the variance. Again, pornography use also predicted the sample's reply to this statement.

Younger adolescents reported that *Pornography is only for boys*. The same was true for girls ($p < .10$), but the users of pornography disagreed ($p < .10$). None of the variables in the regression correlated with *Girls talk a lot about pornography*, but younger adolescents and the users of pornography agreed that *Boys talk a lot about pornography* (a statement which was added to the Icelandic version of the questionnaire).

All three variables in the equation predicted the outcome for *Boys compare girls whom they know to porn stars*. Girls, younger adolescents and the pornography users were all more likely to agree with this statement.

Finally, younger adolescents tend to significantly agree with the statement that one can become dependent on pornography.

To summarize, a statistically significant relationship was found in most cases between several statements on the use of pornography and the adolescents' own frequent use of pornography. Not surprisingly, those who use pornography report that their friends, male and female, commonly use pornography. Furthermore, they agree that boys talk a lot about pornography and that boys compare girls they know to porn stars. They find girls who use pornography cool, and disagree with the statements that most boys find pornography disgusting, that girls don't like pornography or that boys who use pornography are losers.

4.4 The adolescents' experience with sex

4.4.1 *Defining sex*

Recently there has been some discussion in Iceland about adolescents' definition of sex. Some have argued that teenagers have a Clintonesque definition of sex, i.e. that adolescents do not consider oral sex or anal sex to be real sex, as the girl's hymen stays intact. To test this argument, one question, dealing with the definition of sex, was added to the Icelandic version of the questionnaire.

As seen in Table 15, the adolescents do not necessarily consider anal sex to be sex. The general consensus was that intercourse is sex. However, boys in particular do not think that manually touching sex organs, oral sex or anal sex should be classified as sexual acts.

Table 16. What is sex, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Kissing and petting naked	20.4% (66)	30.3% (98)	50.8% (164)
Touching the external sex organs of a female	22.9% (74)	3.0% (113)	57.9% (187)
Touching the clitoris and internal sex organs	26.6% (86)	41.2% (133)	67.8% (219)
Touching the penis	23.5% (76)	40.2% (130)	63.8% (206)
Oral sex	26.3% (85)	38.7% (125)	65.0% (210)
Anal sex	22.6% (73)	28.8% (93)	51.4% (166)
Intercourse	37.8% (122)	59.8% (193)	97.5% (315)

4.4.2 *Sexual experiences*

Seven out of ten adolescents reported that they had had a girlfriend or a boyfriend, and 60% of the sample had already had sex at least once. As stated earlier, the average age of the adolescents when they first had sex was 15. One girl was as young as 11 years old, and she commented that she had been way too young. It should be clearly stated at this point that there was a significant relationship between the adolescents' frequent use of pornography and their age at the onset of sexual activity. The partial correlation was $-.18$ ($p < .05$) while controlling for gender.

Only four adolescents reported having had same-sex partners as their first sexual partners. More than 70% of those who were sexually experienced had had sex more than five times.

For girls, the most common form of sexual activity was touching the penis of the male. Having fellatio with a boy was also quite common among girls, as was having intercourse with a boy. The boys reported touching the female sex organs, oral sex and intercourse with a girl as the most common form of sexual activity.

Table 16 clearly shows that the most common form of anal sex is male on female. Only three boys reported having had anal sex with another male. One boy had had anal sex with both a boy and a girl. Thus, 11% of the total sample had tried anal sex. In Sweden, 16% of 718 students in a cross-sectional survey had engaged in anal sex (Tydén et al. 2004).

Table 17. Sexual acts performed, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Touched female sex organs	20.4% (66)	4.0% (13)	24.5% (79)
Touched male sex organs	1.2% (4)	38.1% (123)	39.3% (127)
Oral sex with a girl	18.3% (59)	2.5% (8)	20.7% (67)
Oral sex with a boy	0.9% (3)	33.1% (107)	34.1% (110)
Anal sex with a girl	5.0% (16)	0% (0)	5.0% (16)
Anal sex with a boy	0.6% (2)	5.9% (19)	6.5% (21)
Intercourse with a girl	18.9% (61)	0.3% (1)	19.2% (62)
Intercourse with a boy	0.6% (2)	37.2% (120)	37.8% (122)
Sex with more than one person	2.8% (9)	5.0% (16)	7.7% (25)

There has also been a discussion about adolescents having sex with more than one person at a time. Again, this seems to be the case. Sixteen girls and nine boys had engaged in sex with more than one person at a time. Controlling for age and gender, there is a significant relationship between the adolescents' use of pornography and their likelihood of having had sex with multiple partners at the same time. The partial correlation is .21 ($p < .05$). It seems clear that some teens are at least trying out what they are seeing in porn flicks.

It was not the purpose of the present study to investigate sexual abuse or rape. However, a few questions were included to measure to what extent the adolescents had been forced to engage in sexual activities. Girls

are clearly at risk, as around 20 girls had been forced to have oral sex, intercourse or touch sexual organs. Four girls had had anal sex against their will and six girls had participated in sex with multiple partners against their will.

Table 18. Sex against one's own will, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Oral sex	1.5% (5)	5.3% (17)	6.8% (22)
Intercourse	0.6% (2)	6.5% (21)	7.1% (23)
Anal sex	0% (0)	1.2% (4)	1.2% (4)
Touched sexual organs	0% (0)	5.3% (17)	5.3% (17)
Sex with multiple partners at one time	0% (0)	1.9% (6)	1.9% (6)

4.4.3 Adolescents' views on sex

Several statements measured the adolescents' opinion on the sexual behavior of boys and girls. The sample could answer the statements on a five-point scale from strongly disagree to strongly agree.

It is interesting to compare the youth's answers on the statements about girls to the statements about boys. In general, more than half of the respondents were neutral to the question of whether a boy or a girl should initiate sex. It appears that most adolescents tend to believe that both boys and girls can initiate sex if they want to. They had a tendency to disagree that boys had less performance anxiety than girls. However, 93 girls disagreed that girls worried less than boys.

Overall, the sample believed that it was not OK for boys and girls to have many sexual partners. Almost seven out of ten respondents felt it was not OK while around 20% felt neutral about it. In general, they are also of the opinion that it is not more exciting for a boy or a girl if the other party puts up a little resistance. Interestingly, 53 girls agreed that boys found sex more exciting if the girl resisted his advances. By the same token, 31 girls agreed that girls didn't mean it when they said "no" to sex and slightly more agreed that boys didn't mean it when they said "no" to sex. Nevertheless, almost 70% agreed that a "no" means "no" when a girl said "no", while 58% believed that boys meant it when they said "no". Almost a quarter weren't sure.

Nearly 70% disagreed that the boy's orgasm was more important than the girl's. It is interesting, and maybe not unexpected that girls tended to disagree that their orgasm was more important than the boy's while boys on the other hand had a tendency to agree that it was more important that the girl climaxed than the boy.

Apparently, adolescents believe that boys have more need for sex than girls. Over 80% disagreed that boys had less need for sex than girls and not a single boy agreed that it was so. Just over half of the sample, 55,1% disagreed that girls had less need for sex than boys.

68% feel that girls do not become aggressive if they don't get enough sex, while around half believe that the same is true for boys. Almost nine out of ten participants in the present study disagreed that boys were less interested in sex than girls, while around half of the participants disagreed that girls were less interested in sex than boys.

Finally, 65,1% felt that it was OK for two girls to have sex with each other while 42% believed it was OK for two boys to have sex with each other.

Table 19. Views on female sexual behavior, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Girls should take the initiative for sex.			
disagree	7.5% (24)	16.3% (52)	23.8% (76)
neutral	22.9% (73)	39.2% (125)	62.1% (198)
agree	8.2% (26)	6.0% (19)	14.1% (45)
Girls worry less about performing in bed than boys			
disagree	7.9% (25)	29.2% (93)	37.1% (118)
neutral	14.2% (45)	19.8% (63)	34.0% (108)
agree	16.4% (52)	12.6% (40)	28.9% (92)
It's OK for girls to have many sex partners			
disagree	26.3% (84)	45.8% (146)	72.1% (230)
neutral	9.1% (29)	12.2% (39)	21.3% (68)
agree	3.1% (10)	3.4% (11)	6.6% (21)
Many girls find the boy's resistance exciting			
disagree	17.1% (54)	38.1% (120)	55.2% (174)
neutral	19.4% (61)	17.1% (54)	36.5% (115)
agree	1.9% (6)	6.3% (20)	8.3% (26)
Many girls don't mean it when they say "no" to sex			
disagree	27.8% (88)	41.5% (131)	69.3% (219)
neutral	6.3% (20)	10.1% (32)	16.5% (52)
agree	4.4% (14)	9.8% (31)	14.2% (45)

Table 19 continued

	Boys	Girls	Total
The girl's orgasm is more important than the boy's			
disagree	13.2% (42)	35.6% (113)	48.9% (155)
neutral	12.9% (41)	19.2% (61)	32.2% (102)
agree	12.6% (40)	6.3% (20)	18.9% (60)
Girls have less need for sex than boys			
disagree	21.7% (68)	33.4% (105)	55.1% (173)
neutral	6.1% (19)	13.7% (43)	19.7% (62)
agree	10.2% (32)	15.0% (47)	25.2% (79)
Girls become aggressive if they don't get enough sex			
disagree	22.8% (71)	45.8% (143)	68.6% (214)
neutral	13.8% (43)	12.5% (39)	26.3% (82)
agree	1.9% (6)	3.2% (10)	5.1% (16)
Girls are less interested in sex than boys			
disagree	18.0% (56)	34.4% (107)	52.4% (163)
neutral	8.7% (27)	15.8% (49)	24.4% (76)
agree	11.6% (36)	11.6% (36)	23.2% (72)
It's OK for two girls to have sex with each other			
disagree	1.9% (6)	10.8% (34)	12.7% (40)
neutral	6.7% (21)	15.6% (49)	22.2% (70)
agree	29.8% (94)	35.2% (111)	65.1% (205)

Table 20. Views on male sexual behavior, by gender. Percentage and number.

	Boys	Girls	Total
Boys should take the initiative for sex			
disagree	10.5% (33)	23.2% (73)	33.7% (106)
neutral	23.2% (73)	31.7% (100)	54.9% (173)
agree	4.4% (14)	7.0% (22)	11.4% (36)
Boys worry less about performing in bed than girls			
disagree	23.8% (75)	33.3% (105)	57.1% (180)
neutral	9.8% (31)	18.7% (59)	28.6% (90)
agree	4.4% (14)	9.8% (31)	14.3% (45)
It's OK for boys to have many sex partners			
disagree	21.1% (67)	46.4% (147)	67.5% (214)
neutral	11.4% (36)	10.7% (34)	22.1% (70)
agree	5.7% (18)	4.7% (15)	10.4% (33)
Many boys find the girl's resistance exciting			
disagree	23.9% (75)	23.9% (75)	47.8% (150)
neutral	10.2% (32)	21% (66)	31.2% (98)
agree	4.1% (13)	16.9% (53)	21.0% (66)

Table 20 continued

	Boys	Girls	Total
Many boys don't mean it when they say "no" to sex			
disagree	20.4% (64)	37.6% (118)	58.0% (182)
neutral	10.8% (34)	13.1% (41)	23.9% (75)
agree	7.0% (22)	11.1% (35)	18.2% (57)
The boy's orgasm is more important than the girl's			
disagree	23.6% (74)	44.4% (139)	68.1% (213)
neutral	13.7% (43)	14.4% (45)	28.1% (88)
agree	1.0% (3)	2.9% (9)	3.8% (12)
Boys have less need for sex than girls			
disagree	31.4% (99)	51.4% (162)	82.9% (261)
neutral	7.3% (23)	9.2% (29)	16.5% (52)
agree	0% (0)	0.6% (2)	0.6% (2)
Boys become aggressive if they don't get enough sex			
disagree	20.3% (64)	31.7% (100)	52.1% (164)
neutral	11.7% (37)	21.0% (66)	32.7% (103)
agree	6.3% (20)	8.9% (28)	15.2% (48)
Boys are less interested in sex than girls			
disagree	33.9% (107)	53.8% (170)	87.7% (277)
neutral	4.4% (14)	6.6% (21)	11.0% (35)
agree	0% (0)	1.3% (4)	1.3% (4)
It's OK for two boys to have sex with each other			
disagree	15.4% (49)	16.0% (51)	31.3% (100)
neutral	10.7% (34)	16.0% (51)	26.6% (85)
agree	12.2% (39)	29.8% (95)	42.0% (134)

The answers were entered into linear regression analysis with gender, age and the frequency of pornography use as the independent variables.

Boys were more likely than girls to agree with *Girls should take the initiative for sex* ($p < .05$) and *Boys should take the initiative for sex* ($p < .10$). Apparently, Icelandic adolescent boys would like their girlfriends to be more aggressive in this matter.

The boys were also of the opinion that *Many girls are less preoccupied with performing in bed than boys*. Moreover, they agreed with the statements that *It's OK for a girl to have many sexual partners* and *It's OK for a boy to have many sexual partners*. It seems that despite such popular shows as *Sex and the City*, which focuses on the sex life of a group of women in New York, girls in Iceland do not necessary feel that they should have many sexual partners.

On the other hand, the girls in the study believed that *Many boys find sex more exciting if the girl resists a little*. The opposite was true for boys, i.e. they agreed with the statement that many girls find sex more exciting if the boy puts up a little fight. In both cases, those who use pornography were more likely to agree with those statements.

The main premise of the so-called rape myth is that women don't really mean it when they say "no" to sex. Fortunately, it seems that young feminists in Iceland have gotten their message across to adolescents that "no" means "no". For the past few years, young feminists, males and females, have actively campaigned against the rape myth. None of the variables in the regression equation predicted the adolescents' answers to *Many girls don't really mean it when they say "no" to sex* or the male version of this same statement.

Younger adolescents and boys tended to agree with both *The girl's orgasm is more important than the boy's* and *The boy's orgasm is more important than the girl's*. The younger adolescents also agreed with the statements that *Girls have less need for sex than boys* and *Boys have less need for sex than girls*. These findings appear to be contradictory.

Younger adolescents and boys agreed that *Girls are less interested in sex than boys are*. When it came to sex between same sex partners, the present study reveals some very interesting findings, namely that older adolescents and girls are more accepting of homosexual sex between two boys while the frequent use of pornography, mostly among boys, significantly predicted the adolescents' acceptance of lesbian sex.

To summarize, three statements correlated significantly with the adolescents' use of pornography, i.e. their belief that both boys and girls find sex more exciting if their partner resists and their acceptance of sex between two women.

5. Discussion

This study was far from being without its faults, the one most noteworthy of course being the low response rate. It seems clear that asking adolescents to access a Web-based survey on their own computers is not the best way to conduct a survey. There may be several reasons for this high attrition rate. First of all, adolescents are inundated with junk mail from marketing firms asking them to participate in surveys on this and that. The sample may simply have tossed the research letter out without much thought. Secondly, in Icelandic, the word pornography, *klám*, tends to have a negative connotation and conjure thoughts about something dirty in the minds of some people. Most adolescents may not consider such a study on the use of pornography to be applicable to them. And finally, the time of the study, two months before Christmas, might possibly have been inconvenient for those adolescents who attended schools, as they may have been swamped with schoolwork around this time of year.

Nevertheless, despite all these flaws, some very interesting findings emerged on the adolescents' use of pornography. First of all, there was a significant relationship between how often the adolescents saw pornographic material and their believing that boys and girls find sex more exciting if their partners resist a little first. Although it was clear to the adolescents that "no" means "no", it may be claimed that believing that some people find resistance to sex sexually stimulating or arousing is one form of the rape myth that pornographic movies may perpetuate. Also, the likelihood of accepting sex between two women increased with increased use of pornography. Lesbian sex is a common theme in pornographic material and it seems safe to say that such scenes are having an impact.

It should not be forgotten either, that a correlation was found between the use of pornography and the age at first sexual experience, and be-

tween the use of pornography and the likelihood of trying sex with multiple partners, which again is a common theme in pornographic material.

Those who use pornography frequently reported that their friends of both sexes used pornography, that they find girls who use pornography cool, agree with the statements that boys talk a lot about pornography and that boys compare girls whom they know to porn stars. Also, frequent users of pornography disagreed with the statements that boys find pornography disgusting, that girls don't like pornography, or that boys who use pornography are weird.

Nine out of every ten adolescents in the sample had seen pornographic material and a large number had also been exposed to pornography involuntarily. Pornography had most commonly been viewed on television, on the Internet and in spam mail, and in pornographic magazines. For example, girls reported more often than boys, that spam mail and pop-up windows on the Internet was one of the reasons they saw pornography.

The most common form of pornography, which the adolescents had seen, were pictures of couples having sex, two women having sex, three play, anal sex, oral sex and orgies. When asked about their own preferences, most adolescents said they preferred seeing pictures of opposite-sex couples having sex. However, quite a few boys preferred seeing two women together – as seen in so many pornographic movies.

There was a clear gender difference when it came to the use of pornography. Boys normally use pornography alone at home for masturbation and fun while girls tend to see pornography with friends or alone, either at home or at a friend's place, and to look at it out of curiosity and for fun. They tend, more than boys, to believe that pornography leads to prostitution and rape. Finally, a surprisingly high number of the adolescents in the sample, or 71%, felt that pornography should be legalized in Iceland with certain limitations.

It should be kept in mind that the present study was an exploratory research project. It did, however, raise the need for further research. Previous research by the author of this paper has shown that family relationships play an important role in adolescents' choosing of pornography (Kolbeins 2004). The present study did not include any measurements of family cohesiveness or family violence. Moreover, it may be claimed that the present study does not really answer any questions about the possible causes of pornography use among adolescents. Also, it's essential to ex-

plore the effects of pornography use in more detail. Hopefully this study is only the first step in the right direction.

References

- Boxley, Jeanne; Lawrance, Lynette and Gruchow, Harvey (1995) "A preliminary study of eighth grade students' attitudes toward rape myths and women's roles." *Journal of School Health*, 65(3), 96–100.
- Donnerstein, Edward I. and Linz, Daniel G. (1986) "The question of pornography." *Psychology Today*, 20(12), 56–59.
- Hagstofa Íslands [Statistics Iceland] (1997) *Hagskinna* [Icelandic Historical Statistics]. Reykjavík: Hagstofa Íslands [Statistics Iceland].
- Hagstofa Íslands [Statistics Iceland] (2006) Retrieved from Hagstofa Íslands [Statistics Iceland] March 4th 2006. http://www.statice.is/?pageid=1241&src=/temp_en/ferdamal/upplysi ngataekni.asp
- Ekstrand, Maria; Larsson, Margareta; Essen, Lousie Von and Tydén, Tanja (2005) "Swedish teenager perceptions of teenage pregnancy, abortion, sexual behavior, and contraceptive habits – a focus group study among 17-year-old female high-school students." *Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica*, 84, 980–986.
- Cowan, Gloria and Campbell, Robin R. (1995) "Rape causal attitudes among adolescents." *The Journal of Sex Research* 32(2), 145–156.
- Fisher, William A. and Barak, Azy (1991) "Pornography, erotica, and behavior: More questions than answers." *International Journal of Law and Psychiatry*, 14, 65–83.
- Hegna, Kristin; Mossige, Svein and Wichstrøm, Lars (2004) "Older adolescents' positive attitudes toward younger adolescents as sexual partners." *Adolescence*, 39(156), 627–651.
- Häggström-Nordin, Elisabet; Hanson, Ulf and Tydén, Tanja (2005) "Associations between pornography consumption and sexual practices among adolescents in Sweden." *International Journal of STD & Aids*, 16(2), 102–107.
- Kolbeins, Guðbjörg Hildur (2004) "Árásarhneigð unglinga og áhorf þeirra á klám og erótík." [The aggressiveness of adolescents and their viewing of pornography and erotica], in Erlingsdóttir, I. (Ed) *Fléttur II: Kynjafræðikortlagningar* [Braids II: Gender studies-mapping]. Reykjavík: Rannsóknastofa í kvenna- og kynjafræðum [Center for women's and gender studies at the University of Iceland].
- Malamuth, Neil M.; Addison, Tamara and Koss, Mary (2000) "Pornography and sexual aggression: Are there reliable effects and can we understand them?" *Annual Review of Sex Research*, 11, 26–91.
- Rogala, Christina and Tydén, Tanja (2003) "Does pornography influence young women's sexual behavior?" *Women's Health Issues*, 13/1, 39–43.

Tydén, Tanja; Hanson, Ulf; Häggström-Nordin, Elisabet (2004) "Sexual behavior and use of contraception among adolescents in Sweden." *European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 9, p. 44.

Tydén, Tanja and Rogala, Christina (2004) "Sexual behavior among young men in Sweden and the impact of por-

nography." *International Journal of STD & AIDS* 15(9), 590–593.

Wingood, Gina M.; DiClemente, Ralph J.; Harrington, Kathy; Davies, Suzy; Hook, Edward W. and Oh, M. Kim (2001) "Exposure to X-rated movies and adolescents' sexual and contraceptive-related attitudes and behaviors." *Pediatrics* 107 (5), 1116–1119.